

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE

RODNA GRUDA izhaja
v Ljubljani, pošiljamo jo
v šestintrideset držav

11 - 12 • nov. - dec. • 1965

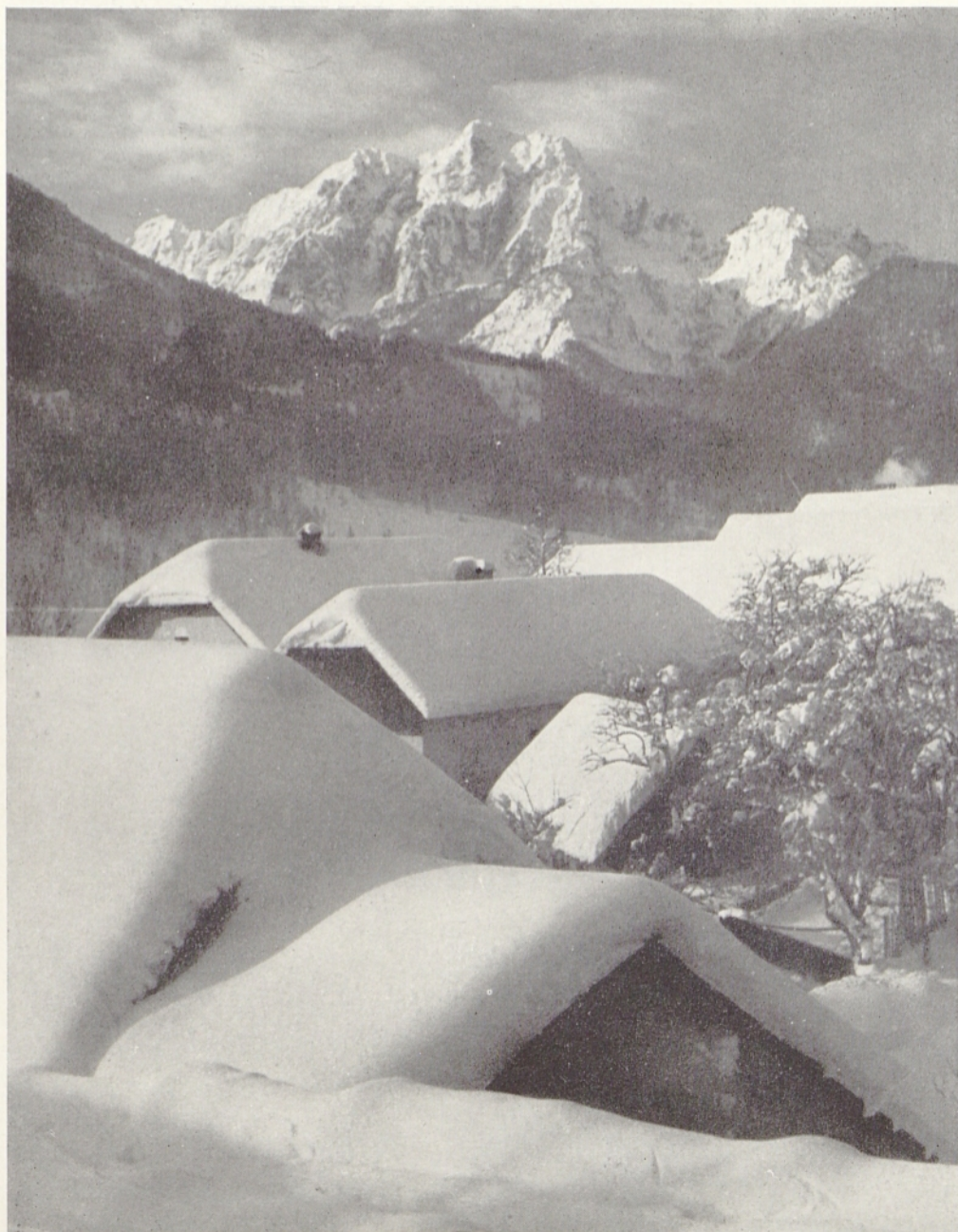
Pozimi in poleti si lepa, draga domača dežela!

Z lepotami domačih krajev
in novicami Vas z besedo in sliko
seznanjata naši publikaciji
revija **RODNA GRUDA**
in **SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR**

RODNA GRUDA izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 dolarjev. Poština plačana v gotovini. Ureja šestčlanski uredniški odbor. Glavna in odgovorna urednica

ZIMA VRŠCAJ

Ured. **INA SLOKAN**. Oprema: Spela Kalin, Sašo Mächtig, Peter Skalar. Uredništvo in uprava: **RODNA GRUDA**, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Nena-ročenih rokopisov in slik ne vračamo. Čekovni račun pri NB 502-61806-250-45. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

DRAGI BRALCI RODNE GRUDE!

Zlma Vrščaj

predsednica Slovenske izseljenske matice

Bliža se čas, ko se pripravljamo na novoletne praznike, da bi se kar najlepše in kar najbolj veselo poslovili od starega leta, ko se bodo naši otroci razveselili daril in zimskih presenečenj in ko bomo tudi mi odrasli preživeli nekaj lepih prazničnih dni. V teh zadnjih dneh pred zaključkom starega leta, vam z najboljšimi novoletnimi željami pošiljamo zadnji, dvojni zvezek RODNE GRUDE letnika 1965.

Zadnja dva zvezka smo združili iz več tehtnih razlogov. Predvsem bi radi pravočasno zaključili letnik 1965 in pravočasno začeli z novim letnikom. Naši naročniki in bralci žive namreč raztreseni po vsem svetu in pošiljke RODNE GRUDE romajo iz naših prostorov na Cankarjevi ulici v Ljubljani v 36 držav. To traja precej časa in zato moramo zgodaj začeti.

Da pa naši naročniki ne bi bili prikrajšani, se je uredništvo potrudilo, da je dalo dvojni, združeni številki bogato vsebino. V sliki in besedi je številka polna novic in zanimivosti iz krajev, kjer ste včasih živeli in kamor se tako radi vračate na obisk. V dvojni številki je nekaj črtic iz novejšje slovenske književnosti in tudi vsega drugega branja je več kot ga je ponavadi v posameznih številkah.

Ko se pripravljamo na nov letnik RODNE GRUDE, skrbno razmišljamo o tem, kaj naj nudimo v njej vam, ki živite izven stare domovine že desetletja in imate tam že svoje potomce, in kaj naj pišemo tistim izmed vas, ki ste odšli v svet po drugi svetovni vojni, pa ste tam ostali in se vračate v Jugoslavijo na obisk. Skrbno razmišljamo tudi o tem, kaj bomo pisali v RODNI GRUDI vam, naši delavci, ki odhajate v tujino na delo danes, za leto, dve ali tri ali pa odhajate tja kot sezonci. Na vse te naše bralce mislimo radi in z veseljem vam bomo poročali tisto, kar od nas pričakujete.

Pri delu nas vodi osnovna misel, da ste vi vsi, ki ste si uredili svoje življenje v drugih deželah po svetu, pa vi, ki si začasno služite svoj kruh v tujini, del našega naroda. Tako čutite sami, tako čutimo mi, ki živimo v Jugoslaviji. Zato želimo, da bi čutili našo skrb; da bi čutili zvezo s svojim narodom, s svojim ljudstvom, s svojo rodno deželo, iz katere izhajate! Čeprav se vam v veliki večini dobro godi in ste si življenje lepo uredili v novi domovini, imate vendar kot Slovenci, ki živite sredi tujih narodov, potrebe po čustvenem izživeljanju v svojem materinem jeziku, po izživeljanju v svoji nacionalni kulturi. Take potrebe imajo starejši rodovi naših izseljencev, ki so se že davno ali pa pred kratkim prilagodili življenju v deželi, kjer žive, take potrebe imajo tudi najnovejši priseljenci. Da je tako, kažejo med drugim težnje po novih in novih tečajih in šolah za slovenski jezik, povpraševanje po ploščah s poukom slovenskega jezika in slovenskimi pesmimi, ter priporočila naših bralcev, da bi v RODNI GRUDI nadaljevali tečaj za pouk slovenskega jezika. To

**Dedek Vraz
prinaša
veselje
malim in
velikim**

kaže tudi živo kulturno delo naših rojakov z otroki v izseljenskih društvih in klubih v slovenskem jeziku.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA se povezuje s Slovenci po svetu in skrbi za njihove želje po materinem jeziku z vsem svojim delom, predvsem pa z RODNO GRUDO in SLOVENSKIM IZSELJENSKIM KOLEDARJEM. Rodna gruda bo tudi v naslednjem letu objavljala berila iz starejše in novejšje slovenske književnosti, hkrati s prevodi v jezikih, ki jih danes govori vaš drugi in tretji rod: v angleščini, španščini, francoščini in nemščini. V letniku 1966 bomo tudi nadaljevali pouk slovenskega jezika za vaše špansko in angleško govoreče potomce. V omenjenih jezikih bomo objavljali novice in druge zanimivosti iz življenja v Jugoslaviji in Sloveniji. Obveščali vas bomo o novih knjigah in revijah, ploščah in glasbenem gradivu. Za vaše otroke in vnuke pa bomo še naprej objavljali mladinske pesmi in zgodbe z lepimi ilustracijami na straneh OTROCI BERITE.

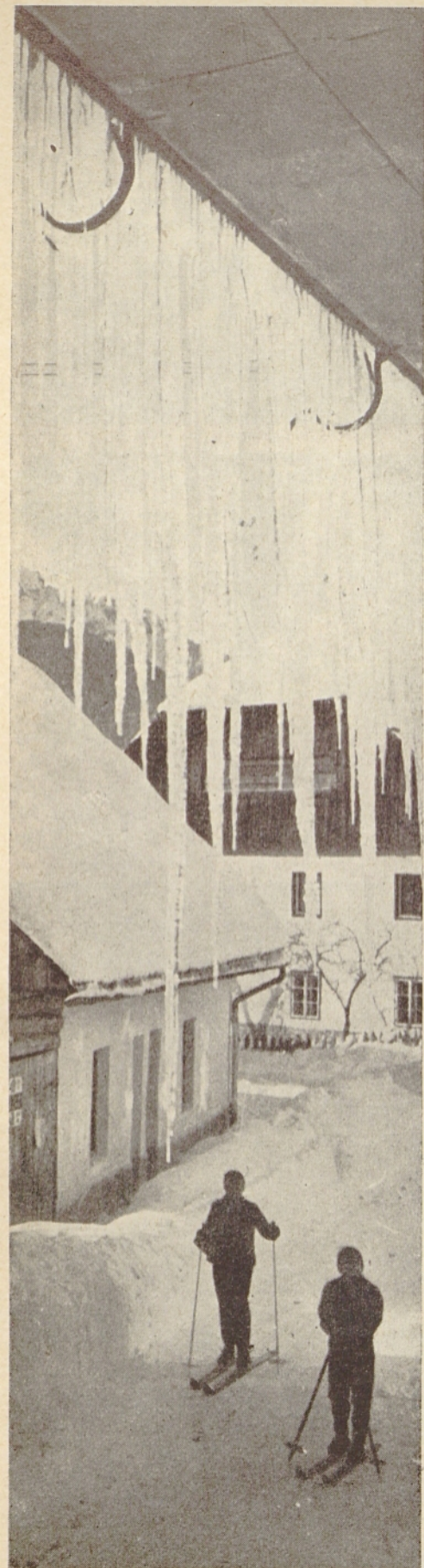
Naša skrb za Slovence in druge naše ljudi iz Jugoslavije, ki delajo v današnjem času v nekaterih evropskih državah, ima pa še druge vidike. Ti ljudje so naši državljani, ki se želijo prej ali slej vrniti v Jugoslavijo in hočejo imeti urejen status do matične države, hkrati pa hočejo pri svoji zaposlitvi v tujini uživati enake pravice kakor drugi delavci iz tujih držav. V RODNI GRUDI smo v letošnjem letniku že poročali o prizadevanjih naše države, da bi bolje uredili socialno in zdravstveno zavarovanje, pokojninske probleme, pravno-imovinske zadeve, splošno-državlanske in razne druge zadeve — predvsem pa da bi uredili organizirano odhajanje na delo v druge države, da bi se tako naši delavci izognili težavam, ki se pojavijo, če gredo na delo v tujino na slepo, ne da bi si prej s pomočjo zavodov za zaposlovanje preskrbeli delo. O vseh teh zadevah in zlasti o konvencijskih ukrepih naše države z državami, kjer delate, bomo tudi v bodoče poročali v RODNI GRUDI in njeni prilogi.

Naše bralce bomo seznanjali tudi z najvažnejšimi členi iz delovnega prava posameznih držav, kjer delajo naši delavci v večjem številu.

Preko RODNE GRUDE in njene priloge vas bomo obveščali o vseh novih, pa tudi starih, še veljavnih predpisih, ki zadevajo vaše koristi: s carinskega področja, o potnih listih, iz deviznega poslovanja in podobno, kakor smo delali tudi doslej.

Priporočamo našim bralcem, da se v zadevah, ki vam niso dovolj jasne, obračate na naše uredništvo z vprašanji. Najbolj uspešno boste po našem mnenju ravnali, če se boste o posameznih vprašanjih dogovorili skupinsko in poslali vprašanje bodisi SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI, bodisi uredništvu RODNE GRUDE. Morda imate klub, morda se zbirate ob sobotnih večerih v gostilni ali v prostorih, kjer jeste ali stanujete. Gotovo razpravljate o zadevah, ki vam delajo največ preglavic. Odločite se in nam pišite! Odgovorimo vam bodisi v listu, bodisi osebno v pismu, ali pa v izseljenski radijski oddaji v soboto zvečer, ki jo gotovo poslušate vsi, in ki je namenjena Slovincem v Evropi.

Naj omenimo še eno rubriko v RODNI GRUDI. To so NAŠI POMENKI. V teh pomenkih se pogovarjamo o težavah, ki jih imajo naši ljudje po svetu. To so vsakdanje težave, pa tudi težji življenjski zapleti. Mnogi se zaradi njih vračajo. Ne zdržijo v tujini. Težave jim dela marsikaj; morda jezik, morda delovno mesto, tuje okolje; zaposlitev ni takšna, kakor so si predstavljali, ko so bili še doma. Težave jim dela drugačna klima, drugačna hrana, in morda je stanovanje skupno z ljudmi, s katerimi ne moreš najti stika... Razočaranje, domotožje, morda tudi neuspeh pri zaposlitvi, manjši zaslužek, kakor pričakujejo doma, ki komaj čakajo, da se boš v pismu pohvalil... Tuje navade, tuj jezik, tuji ljudje, ki se za vas ne zanimajo tako, kakor ste bili vajeni doma, čeprav niste prav nič

Našim rojakom, organizacijam in društvom po svetu

SREČNO NOVO LETO

1966

Iskreno voščilo vam, dragi rojaki, ki že dolga desetletja živite na tujem, vašim otrokom, vnukom in pravnukom, ki kakor ste vi nekoč, danes prispevajo s svojim delom pomemben delež v svoji drugi domovini.

Iskreno novoletno voščilo tudi vam, mladi rojaki, ki ste v zadnjih desetletjih, začasno ali za stalno, odšli iz Jugoslavije in se naselili v drugih deželah. Želimo vam uspehov in sreče pri vašem delu.

Vsem velja naše vabilo: Pridite, obiščite nas!

Naj ostanejo vezi med nami še naprej tako trdne in naj se naše vzajemno prijateljstvo še poglobi. Naj bodo vaši domovi, vaša društva in organizacije še dolgo vrsto let svetla žarišča slovenske besede in pesmi. To je novoletna želja

Slovenske izseljenske matice

razvajeni. In kako preživljate vaš prosti čas? Kako vse drugače kakor doma! Morda pa svojo osamljenost najbolj čutite prav v svojem prostem času? In ko bi le tako zviška ne gledal kdo na vas v vaši okolici, kako je to boleče! In še in še je kje kak vzrok, da se ne počutite tako, kakor ste pričakovali takrat, ko ste odhajali zdoma.

Vsem skupaj, vam, ki živite že dolgo izven Jugoslavije, pa vam, ki ste komaj odšli, so namenjene tudi vse druge vrstice v RODNI GRUDI. Bera novic in zanimivosti iz Slovenije in Jugoslavije naj vas razvedri in naj vam prinaša pozdrave iz domače dežele, hkrati pa naj vas obvešča, kako živi naš človek, kakšno je naše življenje, kakšen je naš razvoj.

Pišite nam o svojih težavah; morda vam bo lažje; morda vam bomo lahko na kak način pomagali.

Najbolj brani listi v RODNI GRUDI so tisti, ki jih s svojo dejavnostjo izpolnjujete vi sami. Tudi v bodoče bodo te strani zanimive tem bolj, kolikor jih boste sami pisali. Zato vas vabimo: dopisujte v RODNO GRUDO tudi v letu 1966!

V letu 1966 pričakujemo spet veliko število obiskovalcev iz evropskih in prekmorskih dežel. Nekatere skupine in društva so nam že pisala o svojih pripravah na pot. Veselimo se pevcev Glasbene matice in Zarje ter njihovih spremljevalcev ter izletnikov iz Clevelanda, veselimo se izletnikov društva Bratstva in Jedinstva iz Kanade in drugih, iz Evrope, Argentine in Avstralije. Veselimo se vseh in vabimo še tiste, ki se še niso odločili: pridružite se prijateljem in sorodnikom, pridite z njimi v Jugoslavijo na poletne počitnice, oglejte si lepote njihove rodne dežele! V Jugoslaviji je ob našem morju, pod gorami in med vinorodnimi griči še mnogo idiličnega miru. Za mlajši rod in za tiste, ki se radi zabavajo, pa je zabav in veselja na pretek!

Ko vam ob Novem letu 1966 želimo sreče v vašem osebnem in družinskem življenju, ko vam želimo uspehov pri vašem poklicnem delu; ko vam želimo napredka v vašem družbenem delovanju; ko se pridružujemo željam vsega slovenskega naroda, da bi, kjerkoli živite, čim delj ohranili slovensko besedo in ljubezen do slovenskega jezika vi in vaši potomci; ko izražamo željo, da bi čedalje bolj krepili vezi med jugoslovanskimi narodi in narodi držav, kjer živite, vam pošiljamo prirčne novoletne pozdrave iz rodne dežele!

Prisrčna hvala

Potovanje z letalom ljubljanskega podjetja Adria Aviopromet je bila res izredna priložnost. Pridružil sem se skupini, ki je v ZDA ostala mesec dni, kar je bilo več kot dovolj za opravke pri turističnih agencijah, zato sem preostali čas izkoristil za obiske pri naših rojakihi v ZDA in Kanadi. Uspel sem obiskati med drugim New York, Pittsburgh, Chicago, Toronto in več manjših mest. Srečal sem mnoge rojake, se udeležil prireditev ter se pogovarjal s predstavniki vseh slovenskih izseljenskih organizacij ter mnogih društev.

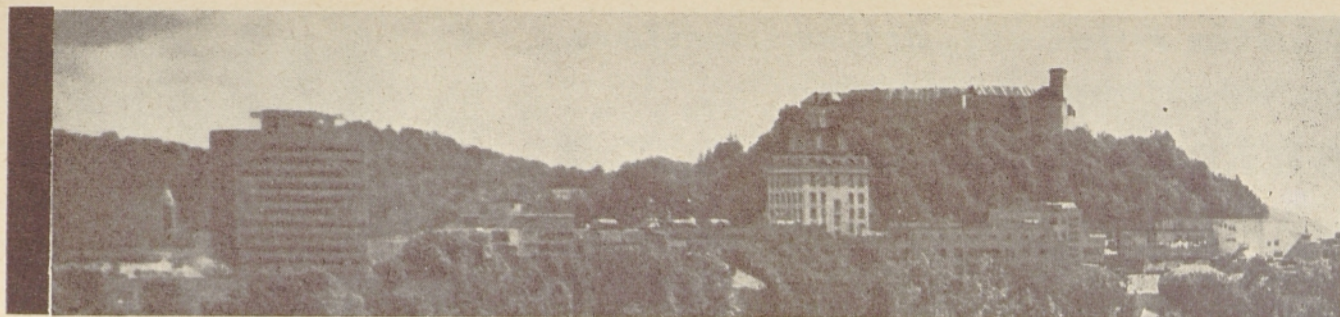
Čeprav nisem prišel v uradni misiji, moram brez pridržkov ugotoviti, da sem bil povsod sprejet z veliko gostoljubnostjo in pozornostjo. Prepričan sem, da so naši rojaki s tem hoteli še enkrat dati priznanje nesebičnemu večletnemu delu našega društva.

Bivanje v ZDA in Kanadi ni bila samo priložnost spoznati ti dve veliki in zanimivi deželi, pač pa predvsem spoznati življenje naših rojakov, delo organizacij in društev, v katerih se na takšen ali drugačen način udeležujejo tisoči naših izseljencev. Zaradi izredne gostoljubnosti in pozornosti, ki mi je bila izkazana, lahko rečem, da bodo spoznanja in ugotovitve izredno koristne tako za moje kot za delo našega društva sploh.

Iskreno se zahvaljujem vsem našim rojakom v ZDA in Kanadi, ki so me gostoljubno sprejeli in mi posvetili veliko svojega časa, da bi mi tako pomagali spoznati se z njihovim življenjem in delom. Obenem pa se opravičujem vsem tistim, katerih prijaznim vabilom se zaradi časovne stiske in zadržkov drugod nisem bil v stanju odzvati.

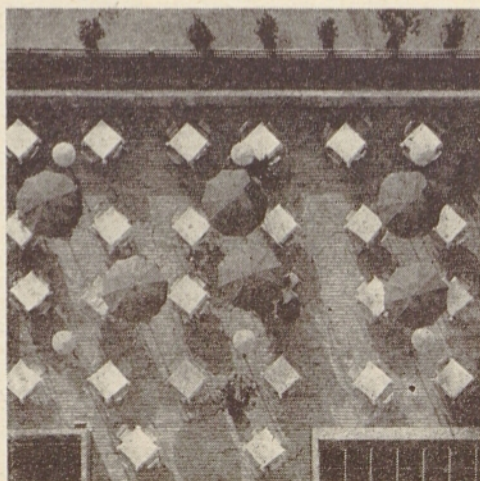
Tone Brožič

tajnik Slovenske izseljenske matice

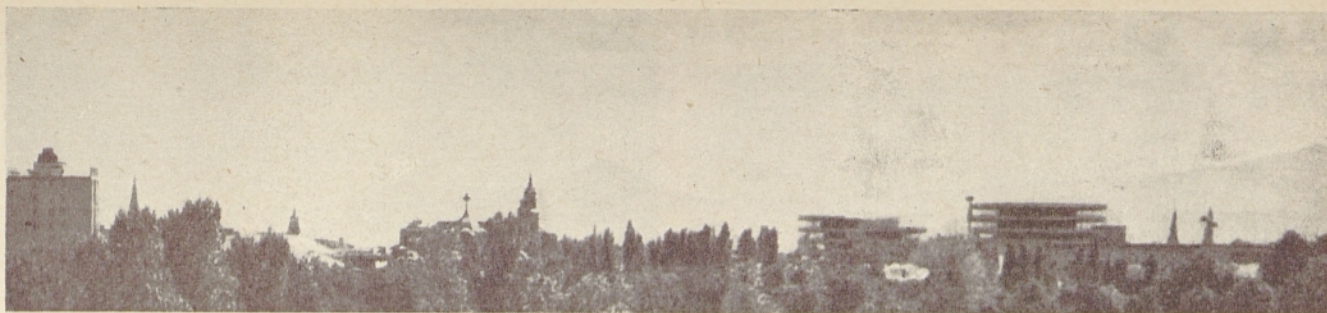
Iz današnje Ljubljane

Ljubljana ima tisoč obrazov - podob in vsaka pripoveduje svojo zgodbo o mestu, je poln utripa sedanosti, zvesto ohranja tudi preteklost stoletij. Današnja Ljubljana ozke tihe ulice, stare, v preteklost zasnjane domove. Ljubljana je mesto sedanosti,

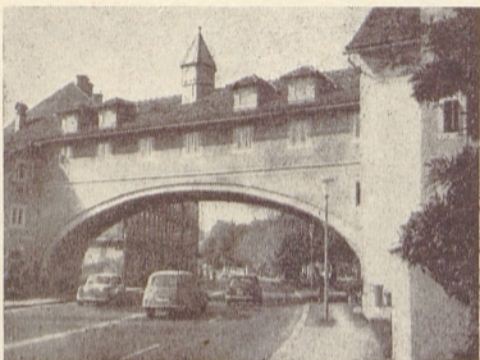
A large number of attractive tourist resorts are within easy reach of Ljubljana. Ljubljana is also a centre for more extensive excursions into the Slovene Alps and there is communication by road and/or rail with the sea. Because of the growing importance of Ljubljana as a tourist traffic centre there are several organizations in the city whose activities are devoted to the interests of native tourists and the development of foreign tourist traffic. Various cultural institutions, among them a relatively large number of museums, provide opportunity to study Slovenia's past, and that of Ljubljana in particular.

*

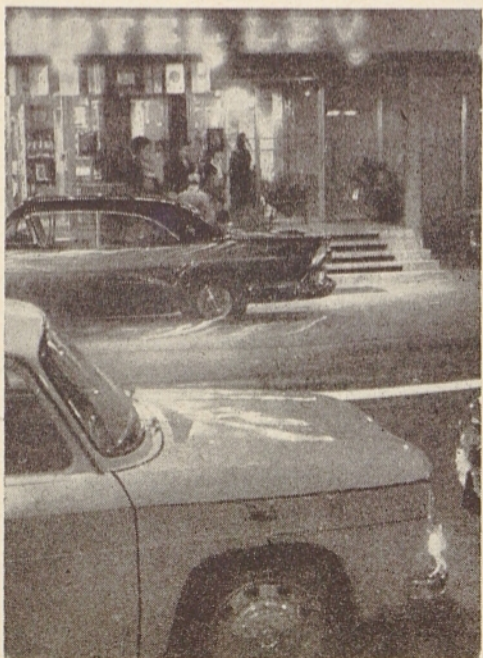

Iz današnje Ljubljane Iz dana

rojenem v davni preteklosti, o mestu, ki nenehno raste, se razvija in pogumno tekmuje s časom, a v srečo, ki ima številna moderna stanovanjska naselja, stolpnice in veletrgovine, hotele in restavracije, bučne ceste pa tudi prihodnosti in tudi preteklosti

Ljubljana ima v svoji neposredni bližini številne turistične postojanke, razen tega pa je tudi prometni center za daljše ture v slovenske alpske kraje in ima ugodne zveze z morjem. Tako narašča pomen sodobne Ljubljane kot turističnega središča in v njem delujejo organizacije v prid domačih turistov kot za razmah tujkega prometa.

*

POGLED NA LJUBLJANSKI GRAD

Jože Javoršek

Odlomek iz knjige Jožeta Javorška *Vodnik po Ljubljani*

Cankarjanski popotnik, ki hodi po črni cesti z Vrhniko proti Ljubljani, ga bo nenadoma zagledal v sopari jutranjih meglic, pa se mu bo zazdel kot nedopovedljivo lepa glorijska nad Ljubljano. — Popotnik, ki leze iz tistih vasi ob južnem robu Ljubljanskega barja, zagleda včasih Grad kot čudo nad planjavo, kot geometrično mladost pokrajine, kot obet zavarovane sreče. — Najlepši je ta Grad iz zraka, zakaj pogled nanj je kraljevski: kot kamnita romboidna krona leži na izredno lepo izdelanem griču, podobnem glavi plemenite živali. Ta žival dremlje: gobec je položila na mesto Ljubljano, njen trup pa se greje pod soncem tja v Šance, v gaje, v Golovec, nato pa se nenadoma porazgubi v splošni pošasti sveta. Zelena in košata griva te živali je nekam skrivnostna, slavnostna, za ironične ljudi celo zabavna, za vetrove prijazna, zakaj njihovim rokam nudi možnost tipajočega veselja, pod zimo pa postane tragična. — Precej lep pogled je na Grad z raznih trgov Ljubljane, z Vodnikovega trga na primer, s Kongresnega trga čisto posebej, a zlasti s Tranče: s Tranče se vidi le del grajskega poslopja, a prav ta izžareva v zrak svojo kosmato-rjavo srednjeveško grozo in nadutost in celo lepi izrez pogleda, lepši kot kjerkoli drugje, ga ne more rešiti tihega prekletstva, ki jaha ta Grad iz nedoločljivih višav ali pa se skriva za njim. — Ljubljanski Grad je mikaven in tudi zabaven iz marsikakšnega zornega kota, a najbolj je tak, kot bi si želel biti sam, z Ljubljanice, neme in skorajda nesramne reke, ki teče od Vrhniko po barjanski ravnini proti Ljubljani samo zato, da bi pred Gradom od navdušenja razprostrla svoji roki, ga stisnila v voden objem, nato pa se v tem objemu izbistrila v pohodu proti Savi in se v Savo dokončno, dosmrtno zavrpla. Ta pogled z Ljubljanice je dovoljen samo za poznavalce slogov in zgodovine, zakaj preveč je zahteven in hkrati smešen: kot kakšna bidermajerska spaka se nenadoma prikaže v zraku na stolčku zelenja, zahtevajoč neko posebno spoštovanje. Neresnična in hkrati kruta prikazen je tolikšna, da marsikateri obupanec sklene z vso zavzetostjo: »Pod tem Gradom bom živel, pa naj bo, kar že bo.« — Približno na istem koncu je mogoče od časa do časa doživeti pogled na prav isti Grad, a ta pogled je tak, da se človek od njega ne more ločiti po cele dneve. Ta pogled je mogoče doživeti nekje na travnikih med Ižansko cesto in Ljubljanico, glavni po-

goj pa je popolnoma izčiščen in od sonca presijan dan. Tedaj se namreč pokažejo natanko izza glave in trupa Gradu vršaci Karavank v glorijski svojih mrzlih čarov — in Ljubljanski grad se tistemu, ki ga v tem trenutku vidi, zazdi kot podoba antične živali z nadsnovnimi, prazgodovinskimi perutnicami.

Vendar pa je najlepši pogled na Grad tisti, ki umira v človekovih očeh, bodisi zavoljo poznega večera, bodisi zavoljo žalosti, ki zmeraj zastira vidljivost. Najlepši je ta pogled čisto od blizu in sicer z zahodne strani Gradu, to se pravi od tam, kjer grajsko zidovje nemo zre naravnost na Kongresni trg ali pa se sanjavo zazira v Rožnik. Gotske konzole štirih pomolov je treba gledati od spodaj navzgor, in sicer tako, da polkrožnemu stolpu, ki bi mu mogoče lahko rekli obrambni stolp in ki ima gotska okna, nad katerimi se dviga smešno nedostojanstveni grajski stolp z uro in z razglednimi napravami. Pogled je tak, da je treba zelo hitro zapreti oči in spraviti v spodnje kleti hrano vsega tistega, kar so oči nabrale. Glavna stvar ni lepota kamnitih skladov ali pa skladje med posameznimi resnicami zgodovine, temveč nepredvidena igra med trdo zgodovino in spremenljivimi vremenskimi prikaznimi. — Je pa še nočni pogled na Grad, pogled, ki ga napravi bodisi elektrika bodisi blodna nočna sanja, bodisi nočni obup. Mestna elektrika, ki po volji mestnih očetov meče v nočnih urah na Grad mlečno luč, čara večernim ljudem pravljico, pa vendarle lažniv grajski svet. Svetloba je tako mlečna in tako pitna, da spreminja trdni stari Grad v mesečinsko tekočino, ki pa je vendarle preveč osredotočena, da bi ne bila za pivec nevarna. Nočna sanja pa sproži na Grad čisto drugačen pogled: sanja se prehaja po njem kot po prelepi pradavnini, kot po glavi kronane kače, kot po pretežkem nesmislu, ki se spreminja v tisto, v kar Grad spreminja nočni obup: nagrobni kamen življenju.

*

Novice iz matice

Ceprav smo izven sezone, nismo na matici brez obiskov. Nedavno nas je obiskal glavni predsednik Slovenske dobrodelne zveze John Sušnik iz Clevelanda. G. Sušnik, ki ima v Clevelandu trgovino, kjer trguje tudi s pohištvom, nam je povedal, da je pripotoval s skupino trgovcev, ki jim je ameriška družba plačala 14-dnevno potovanje v Evropo kot priznanje in nagrado, ker so v letošnjem letu prodali največ njihovih izdelkov. Obiskali so Švico, Avstrijo, Češko-slovaško, rojak Sušnik pa je mimogrede skočil še na obisk k sorodnikom v Slovenijo — deželo svojih staršev. Sušnik je dejal, da se njegovi poslovni tovariši zelo zanimajo in tudi že dogovarjajo za skupni obisk Dubrovnika v prihodnjem letu.

V četrtek 11. novembra sta nas s svojim obiskom na matici veselo presenetila rojak Milan Medvešek, upravnik Prosvete iz Chicaga, in Violeta Ruparčič iz Pittsburgha, ki že nekaj let vodi znani ansambel Junior Tamburitzans. Kakor smo že poročali, je bila Ruparčičeva eno leto v Jugoslaviji, kjer se je izpopolnjevala pri študiju jugoslovanskih folklornih plesov kot štipendistka Slovenske izseljenske matice. Pred dvema mesecema se je vrnila v Pittsburgh, zdaj pa smo se nepričakovano spet srečali.

Oba sta povedala, da je njun obisk tako rekoč neplaniran. Pripotovala sta med povabljenimi gosti švicarske letalske družbe Swissair, ki je nedavno odpeljala letalsko progo med Zürichom in Beogradom.

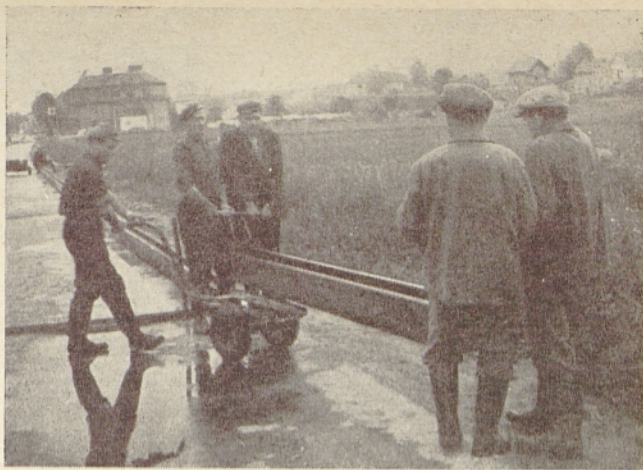
Nekaj dni kasneje smo srečali na matici še eno drago znanko, go. Elsie Culkarjevo iz Chicaga, soprogo glavnega predsednika SNPJ, ki je tudi pripotovala kot gost švicarske letalske družbe. Svoj nekajtedenski obisk v Sloveniji so dragi gostje porabili predvsem za obisk svojcev in prijateljev. G. Medvešek je tudi obiskal univerzitetno knjižnico in si ogledal oddelek, kjer zbirajo gradivo za zgodovino slovenskega izseljenstva. V ljubljanskem radiu pa je v razgovoru z urednikom Petrinom g. Medvešek kratko povedal, kako se ameriški rojaki pripravljajo za obisk v prihodnjem letu.

Srečna sem, da sem prejela vašo štipendijo

Težko sem se poslovila od vas in Ljubljane, po kateri mi je vsak dan bolj dolgčas. Vi ste napravili zame vse, pravzaprav še več, kot se mogli. Trudila sem se z učenjem, da vas, svojih dobrotnikov, ne razočaram. Upam, da se mi je delno posrečilo, vsega pa se v tako kratkem času nisem mogla naučiti, za kar vas lepo prosim, da mi oprostite. Vedno sem pripravljena za vas napraviti vse, kar je v moji moči. Slovenska izseljenska matica mi bo ostala v najlepšem spominu do konca mojega življenja. Ponosna sem, da sem bila tako srečna in da sem prejela vašo štipendijo.

Iz vsega srca se vam še enkrat za vse najlepše zahvaljujem, največ tudi za to, da ste mi nudili priložnost, da sem spoznala domovino svojih staršev.

Violet Ruparčich, Pittsburgh

Sezonski delavci iz Prekmurja na delu v Avstriji
Foto: Borovič

Delo v tujini

MARIJA ROBEK

Naši ljudje so odhajali na delo v tujino že pred prvo svetovno vojno, posebno pa med obema vojnama. Glas o pridnosti našega človeka se je hitro razširil po svetu. Tudi po drugi svetovni vojni, ko je raznim evropskim državam predvsem Franciji, Belgiji, Veliki Britaniji, Švedski, Švici in Zahodni Nemčiji primanjkovalo delovnih rok, so bili Jugoslovani zelo dobrodošli. Odhajanje na tuje se je po vojni povečalo tudi zato, ker so moderne prometne zveze in sredstva zmanjšala razdalje, svoje pa je storil tudi turizem. Ljudje raznih narodnosti se spoznavajo med seboj in vabijo na obiske.

Ni še dolgo tega, ko so naši državljani odhajali začasno na delo v tujino še dokaj sramežljivo, pogosto brez potnih dokumentov, sedaj pa so meje odprte, zanimanje za tujino pa čedalje večje. Vzrokov za to je precej. Iz pasivnih krajev, predvsem Prekmurja, nekaterih področij Dolenjske in Primorske, kjer je imelo izseljevanje že prej veliko tradicijo, je tudi v zadnjem času odšlo na delo v tujino največ ljudi. Sezonski delavci iz Prekmurja preživijo v tujini, predvsem v sosednji Avstriji, nekaj mesecev, potem pa se spet vrnejo v domače kraje. Znano je, da so prav prekmurski delavci gradbinci zaposleni tudi po vsej Sloveniji in tudi v drugih republikah. Nekateri, pa si seveda najdejo tudi stalnejšo zaposlitev in se za stalno preselijo. Predvsem pa si na ta način delavci najdejo možnost za izboljšanje svojega življenjskega standarda in možnost, da svoji družini zagotovijo boljše in ugodnejše življenje. Eden od vzrokov za odhajanje na delo v tujino je tudi v tem, da mladega človeka žene po svetu, da želi spoznati tuje dežele in kraje in — da pride do boljšega kosa kruha. V vseh deželah po svetu, kjer so meje kolikor toliko odprte, delavci odhajajo v druge dežele za boljšim zaslužkom. Tako tudi naši delavci odhajajo na delo v inozemstvo z namenom, da bi čimprej dosegli ekonomsko blaginjo, da bi si kupili avtomobil, kmetijske stroje, ali po vrnitvi stanovanje ali hišo.

Kako odhajajo, kdo jim organizira delo in življenje v tujini? Ali zadostuje potni list in vozna karta? Izkušnje in podatki nam povedo marsikaj. Delavci, ki odhajajo v tujino neorganizirano, z neurejenimi dokumenti, brez dovoljenja za delo v državi, kamor gredo in ne da bi bili seznanjeni z vsemi pravicami in dolžnostmi, se v tujini pogosto srečajo s težavami, ki bi jih ne bilo treba. Zato naši zavodi za zaposlovanje delavcev, ki posredujejo pri zaposlitvah v tujini, svarijo pred odhajanjem brez napotil. Nujno je, da vsak ve, da ima zagotovljeno delo na osnovi sporazuma s tujim delodajalcem ali organizacijami. Če je urejeno to osnovno, potem so našim ljudem lažje dostopna primerna stanovanja, lažje si organizirajo življenje. Sklepanje pogodb je precej dobro urejeno z Avstrijo, kjer dela na sezonskih delih veliko naših ljudi. Že sklenjena konvencija o socialnem zavarovanju in sporazum o zaposlovanju med našo državo in Avstrijo stopata v veljavo prav te dni. Sedaj naš delavec ne more dobiti otroških dodatkov, niti ni oproščen plačevanja samskega davka, če nima izpiska iz matične knjige v rojstni občini. Veliko ljudi je bilo materialno zelo oškodovanih, ker so šli povsem nepripravljeni iz domovine. Naknadno iskanje potrebnih listin je pogosto vezano z raznimi težavami.

V naši zakonodaji smo sicer odpravili mnoge pomanjkljivosti, da bi olajšali status naših ljudi, ki začasno delajo v tujini. Tako je po novem pokojninskem zavarovanju in spremenjenem invalidskem zavarovanju invalidsko in pokojninsko zavarovanje v Jugoslaviji obvezno samo za tiste v tujini zaposlene osebe, ki niso obvezno zavarovane v državi zaposlitve. Ti ljudje lahko sklenejo v Jugoslaviji tako imenovano podaljšano pokojninsko in invalidsko zavarovanje, če plačujejo prispevek 19,58 % od osebnega dohodka, ki so ga nazadnje, pred odhodom, imeli v Jugoslaviji. Te pravice lahko v tujini uveljavijo tisti, ki so šli na osnovi napotila, tisti pa, ki so odšli brez potnega lista ali pa so navedli druge vzroke za odhod, potem pa so se zaposlili, imajo možnost, da si to uredijo do konca oktobra leta 1967. Vendar izkazujejo podatki republiškega zavoda za zaposlovanje delavcev, da to urejanje ne poteka najbolje, saj je dobil doslej le 69 zahtev za naknadno izdajo napotil.

To dejstvo je še eno opozorilo več, kako slabo so naši ljudje, zlasti tisti, ki so šli na svoje ali s posredovanjem »črnih« posrednikov v tujino, seznanjeni s svojimi pravicami. Z Avstrijo in Nemčijo, kjer je največ naših delavcev, še nimamo sklenjene konvencije o socialnem zavarovanju. Boljši pa je položaj naših ljudi v deželah, s katerimi te pogodbe že imamo. Jugoslavija je sklenila konvencije o socialnem zavarovanju s Francijo, Luksemburgom, Belgijo, Nizozemsko, Češkoslovaško, Madžarsko, Bolgarijo, Anglijo, Poljsko, Italijo in Švico. Na podlagi teh konvencij, sklenjenih z enajstimi državami, se delovna doba, prebita v katerikoli od omenjenih držav, šteje v delovno dobo, po kateri se po naših predpisih odmerjajo posamezne pravice in dajatve iz socialnega zavarovanja.

Osnovno je torej, da ljudje, ki odhajajo na delo v tujino, ne odhajajo na slepo, napol ilegalno in neorganizirano. Za to je precej storila tudi Slovenska

izseljenska matica, ki se je med prvimi začela resno zavzemati, da bi začasno zaposlovanje na tujem sistematično urejali in vodili, da bi obdržali čim tesnejše stike z njimi in jih seznanjali prek časopisov in publikacij z novicami in dogodki v domovini. Pri Matici deluje posebna komisija, ki se ukvarja z zadevami naših delavcev v tujini.

Naši v tujini zaposleni državljani se na Slovensko izseljensko matico obračajo tudi za vse informacije v zvezi z urejanjem njihovega bivanja v tujini, v zvezi s priznavanjem njihove delovne dobe za pokojninsko zavarovanje v Jugoslaviji, Matica pa v te namene izdaja tudi poseben priročnik z raznimi predpisi.

Za tem je predvsem želja matične domovine, da bi se naš človek v tujini dobro počutil in da bi ne pretlгал vseh vezi z domovino.

V pripravih za bolj organizirano pomoč pri odhodu v drugo deželo je treba razen o seznanjanju ljudi z njihovimi pravicami in dolžnostmi misliti tudi na znanje jezika. Prav neznanje jezika je velikokrat hud problem in neredko vzrok, da je naš človek grobo izkoriščan.

Čeprav so, kot že rečeno, meje odprte, pa nam je dragocen vsak naš človek. Član naše družbene skupnosti je, do katere ima svoje obveznosti, odgovornost do svojcev in družine.

Organizirano na delo

Švedski zunanji minister Torsten Nilsson je po vrnitvi z nedavnega obiska v Jugoslaviji govoril tudi o prizadevanjih naših oblasti, da bi skupaj s švedskimi oblastmi uredile prihajanje jugoslovanskih delavcev na Švedsko. Po vesteh iz zahodnega tiska je prispelo na Švedsko samo v letošnjem juliju in avgustu veliko število tujih delavcev, med njimi tudi precej Jugoslovancev, za katere je potovanje na Švedsko še posebno privlačno, odkar ne potrebujejo vstopnih viz.

Razumljivo je, da tako veliki množici delavcev ni mogoče takoj nuditi primerne zaposlitve, skoraj teden dni pa je treba tudi čakati, preden švedske oblasti izdajo dovoljenja za delo. Zato so sprejeli sklep o ustanovitvi predstavništva direktcije za trg delovne sile. Švedska vlada bo v Beogradu odprla zastopstvo, ki bo skupaj z našimi oblastmi organiziralo in načrtno pošiljalo naše delavce na delo na Švedsko.

Jugoslovansko delovno silo na Švedskem zelo cenijo, razumljivo pa je, da potrebujejo samo določeno vrsto delovne sile. Strokovnost tujih delavcev pogosto ne ustreza njihovim proizvodnim programom. To je čutilo tudi mnogo naših državljanov, ki so po več mesecev čakali na delo in ves čas živeli v zelo težkih razmerah.

Na omenjene pomanjkljivosti je opozoril tudi zvezni sekretariat za delo, ki ugotavlja, da se naši državljani, ki odhajajo na delo v tujino na svojo roko, pogosto znajdejo v zelo težavnem položaju. Zato sekretariat za delo opozarja naše državljane, naj se v lastnem interesu pred odhodom v tujino na zaposlitev obračajo na naše zavode za zaposlovanje.

Mednarodni obiski

ACA STANOVNIK

V oktobru je bil naš prvi gost predsednik indijske republike dr. Sarvepali Radakrišnan, ki je bil pred dvanajstimi leti prvič pri nas in je tedaj kot podpredsednik Indijske unije začel serijo mednarodnih obiskov, ki so rodili bogate sadove ne samo za naši dve državi, temveč tudi za mednarodni razvoj v zadnjih desetih letih. Med temi obiski so bili postavljeni temelji aktivne in miroljubne koeksistence in akcij nevezanih držav. Dr. Radakrišnan, ki se je po obisku v Beogradu, Zagrebu in Dubrovniku, na Brionih pogovarjal s predsednikom Titom, je Jugoslaviji izrazil posebno priznanje, ker je v času indijsko-pakistanskega spopada zaradi Kašmira svetovala državam, naj se ne vmešavajo, da se spor ne bi še poslabšal. S predsednikom Titom sta se pogovarjala o številnih perečih mednarodnih problemih, med drugim sta tudi znova poudarila, naj bi generalna skupščina Združenih narodov čimprej sklicala svetovno konferenco o razorožitvi, za katero se še posebej zavzemajo vse nevezane države.

»Sporazumi so vsejali seme, ljudje naj poskrbe za žetev,« je dejal v intervjuju agenciji Tanjug francoski minister za informacije Alain Peyrefitte, ki je bil kot gost zveznega sekretarja za informacije Gustava Vlahova od 7. do 12. oktobra na obisku v Jugoslaviji. Odnosi med Jugoslavijo in Francijo, ki ju veže staro tradicionalno prijateljstvo, so bili v letih po vojni nekoliko oslabljeni in nekaj časa tudi zelo slabi. Zadnja leta pa se močno izboljšujejo. Minister Peyrefitte, ki se je med svojim obiskom pogovarjal z zveznim sekretarjem Vlahovom o konkretnem sodelovanju obeh držav na področju informacij, je večkrat poudaril, kako pomembno je lahko to sodelovanje, če bomo sklenjene sporazume čim bolj izkoristili. Govora je bilo o izmenjavi televizijskih programov, o obojestranskem učenju nacionalnih jezikov, o izmenjavi znanstvenikov, profesorjev, strokovnjakov in študentov, o uvozu knjig, revij in publikacij, o izmenjavi razstav, o filmski koprodukciji, o organiziranju sestankov mladine in tudi o turizmu. Tako široko sodelovanje na teh področjih bo še posebej pomembno za naše ljudi, ki živijo v Franciji, ker bodo tako lahko v tesnejšem stiku s svojo staro domovino.

Skoraj ob istem času, ko je bil v Jugoslaviji minister Peyrefitte, pa je bila na obisku v Franciji naša parlamentarna delegacija, ki jo je vodil predsednik zunanjepolitičnega odbora zvezne skupščine Vladimir Popović. Delegacijo sta sprejela tudi francoski zunanji minister Couve de Murville in državni minister Louis Joxe, ki je bil lani na obisku v Jugoslaviji.

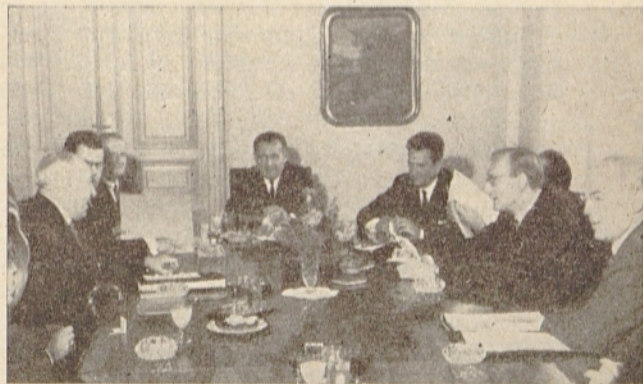
V okviru zelo intenzivnega sodelovanja s sosednimi državami in pokrajinami, ki ga še posebej uspešno razvija Slovenija, je bila od 12.—14. oktobra v gosteh delegacija deželne vlade Štajerske, ki jo je vodil glavar Josef Krainer. Gost iz sosednje Avstrije je ob tej priložnosti dejal, da »od leta 1918 nikoli nismo živeli ob meji v tako ugodnem ozračju kot sedaj«. Omenil je tudi, kako si ljudje ob meji pomagajo drug drugemu in kako to ugodno vpliva tudi na meddržavne odnose.

1
2
3
Indijski predsednik Radakrišnan je bil ob svojem letošnjem obisku na zagrebški univerzi promoviran za častnega doktorja

2
3
Stajski deželni glavar dr. Josef Krainer v razgovoru s predstavniki republiškega izvršnega sveta (Foto: Busić)

3
Na posvetovanju največjih evropskih hranilnic v Ljubljani (Foto: Selhaus)

Med obiskom v Sloveniji so gostje iz Štajerske obiskali tudi Postojno, Koper in Celje, kjer so se pogovarjali o konkretnih načrtih za še boljše sodelovanje. Nekaj dni za tem pa so bili v Mariboru na obisku člani občinskega sveta glavnega mesta Štajerske, Gradca.

V oktobru, od 19.—22., je bila na obisku v Jugoslaviji tudi jemenska vladna delegacija, ki jo je vodil jemenski premier Hasan el Amri.

Proti koncu meseca je bil na obisku švedski zunanji minister Torsten Nilsson. S to daljno severno deželo vzpostavljamo čedalje boljše sodelovanje zlasti na gospodarskem in turističnem področju. Povezujejo pa nas tudi razne mednarodne akcije v korist miru.

V začetku novembra, od 8. do 12., pa je bil na uradnem obisku v naši državi italijanski ministrski predsednik Aldo Moro. Ta prvi obisk nekega italijanskega premiera v Jugoslaviji, je bil zelo ugodno sprejet v obeh državah, kajti pomenil je — kot je zapisal nek italijanski komentator — »slovesno ratifikacijo doseženih dobrih odnosov«. V zadnjih desetih letih se je to sodelovanje res vzorno razvilo in je bilo sila dinamično. Meja med obema državama, ki je bila v prvem desetletju po drugi svetovni vojni med najbolj eksplozivnimi v tem delu sveta, je danes skoraj najbolj odprta meja v Evropi.

Pogovori med Aldom Morom, ki se je srečal tudi s predsednikom Titom, in našo vladno delegacijo, ki jo je vodil predsednik zveznega izvršnega sveta Peter Stambolić, so bili zelo delovni in konstruktivni. Še pred prihodom italijanskega premiera je bil sklenjen sporazum o ribolovu in sporazum o refinanciranju italijanskih kreditov Jugoslaviji, med pogovori pa so podpisali sporazum o carinskem sodelovanju in o odprtju italijanske čitalnice v Beogradu in jugoslovanske v Rimu. Razen tega so se sporazumeli, da bodo v najkrajšem času odpravili vstopne vizume med obema državama — predvidoma že do konca leta ali prve dni prihodnjega; da bodo uredili nekatere probleme, ki zadevajo manjšino in nekatere težave, ki jih ima prebivalstvo ob meji. Kar zadeva slednje, so se dogovorili, da bo Jugoslavija privolila v graditev bazena na Soči za namakanje polj na italijanski strani, Italija pa bo dovolila zgraditev ceste iz Nove Gorice v Brda preko italijanskega ozemlja, ki bo za 22 km skrajšala sedanjo pot med Brdi in Novo Gorico.

Zelo koristna je bila tudi izmenjava mnenj o mednarodnem položaju. Obe strani sta bili s pogovori izredno zadovoljni in italijanski gost je nekajkrat poudaril, da odnaša iz Jugoslavije najboljše vtise. Na poti po državi ga je spremljalo okrog 40 novinarjev.

V tem času je bilo v naši državi tudi več mednarodnih srečanj kakor posvet med evropskimi hranilnicami v Ljubljani, srečanje sociologov sredozemskih dežel v Dubrovniku itd. Na obisku je bilo tudi več parlamentarnih, sindikalnih, vojaških in političnih delegacij iz raznih vzhodnih, zahodnih in drugih držav. Z vsemi temi srečanji smo se obogatili mi in naši gosti, tudi s tistimi, ki morda niso imela drugega oprijemljivega rezultata kot medsebojno seznanjanje. To je bistveni element medsebojnega zaupanja, medsebojno zaupanje pa je nujno potrebno, če hočemo živeti v miru in se razvijati.

USA on the first place in Yugoslav external trade

For the first time after many years the USA has occupied the first place in external trade with Yugoslavia. Italy was till recently our greatest partner in external trade but now she is the second, third comes Soviet Union and the fourth West Germany.

Yugoslav-American trade has during eight months of this year considerably improved. The value of our export to USA has increased from 31,5 to 40,000.000 dollars, the value of imports from this country (USA) has increased from 113 to 148 million dollars. It is pleasing that during this year our exports of products in electro-industry, copper and aluminium products, clothing and footwear, tinned meat and furniture have increased considerably. What are lagging behind are the exports in fancy articles made out of wood, textile goods made out of cotton and other products. The greatest items in our supplies are in tobacco in the form of leaves, lead and furniture. Considerable increase in imports from USA is mainly as a result of increased demand in the purchase of wheat.

This all shows that the American market is becoming more and more interested in the expansion of trade with Yugoslavia. The trade mission from the USA which last year visited our country has developed effective activity for the acquaintance of the American economy and commercial spheres with the possibilities of exchange. Our economists too wish to deepen the economic co-operation with USA and to examine closely the possibilities and conditions of production of those articles which would easily be sold in large quantities at the American market.

ZDA na prvem mestu v jugoslovanski zunanji trgovini

Prvikrat po več letih so se ZDA pomaknile na prvo mesto v zunanjetrgovinski izmenjavi z Jugoslavijo. Italija, ki je bila doslej naš največji zunanjetrgovinski partner, je sedaj na drugem mestu, na tretjem mestu je Sovjetska zveza, na četrtem pa ZR Nemčija.

Jugoslovansko-ameriška trgovina je v osmih mesecih letošnjega leta znatno napredovala. Vrednost našega izvoza v ZDA se je povečala od 31,5 na 40 milijonov dolarjev, vrednost uvoza iz te dežele pa od 113 na 148 milijonov dolarjev. Razveseljivo je, da se je v letošnjem letu znatno povečal naš izvoz proizvodov elektroindustrije, bakrenih in aluminijastih izdelkov, obleke in obutve, mesnih konzerv in pohištva. Le malo nazaduje izvoz lesne galanterije, bombažnih tkanin in še nekaterih proizvodov. Največje postavke v naših dobavah pa so tobak v listih, svinec in pohištvo. Znatno povečanje uvoza iz ZDA je v glavnem posledica večjih nakupov pšenice.

Vse to kaže, da se ameriški trg čedalje bolj zanaša na razširitev menjave z Jugoslavijo. Trgovinska misija ZDA, ki je lani obiskala našo deželo, je razvila zelo živahno dejavnost za seznanjanje ameriških gospodarskih krogov z možnostmi te menjave.

Prvi meseci gospodarske reforme

CIRIL STER

Minuli so prvi meseci tako imenovane gospodarske reforme v Jugoslaviji. O njej je bilo obilo razprav tako pri nas doma kot tudi v inozemstvu.

Številni državniki, publicisti in novinarji in razne delegacije, ki so v letošnjem letu obiskale Jugoslavijo, so se zanimale za izvajanje, potek in prve rezultate gospodarske preosnove. Mnogi od njih so se poglobili v zamotana gospodarska vprašanja, ki jih želi rešiti reforma, nekateri pa so več ali manj površno in v naglici, brez zadostnega globljega poznavanja problemov, skušali ustvariti svojo sodbo in oceno.

O vprašanjih reforme so tekale in še tečejo številne razprave v delovnih in družbenih organizacijah, občinskih skupščinah ter republiški in zvezni skupščini. Na prve oprijemljivejše rezultate gospodarske reforme, ki je v svetu naletela na različen odmev, pa bo potrebno čakati dalj časa, če bomo hoteli resnično spoznati njene uspehe in nastala vprašanja, ki jih bo treba še reševati.

V kratkem obdobju od 26. julija t. l., ko je bila uradno razglašena reforma, pa lahko kljub temu zasledimo in pozitivno ocenimo osnovno zamisel gospodarske preosnove, tj. stabilizacijo gospodarstva in začetek boljšega gospodarjenja v gospodarskih organizacijah in tudi teritorialnih skupnostih. Cene, ki so v tem letu resnično skakale več kot so strokovnjaki prvotno predvidevali, so sicer po uvedbi reforme za določeno blago in usluge še enkrat, toda to pot vsaj v letošnjem letu zadnjič poskočile, kar predvsem velja za industrijsko blago. Pri tem so izvzeti kmetijski pridelki, katerih ni toliko na voljo kot bi želeli potrošniki, na kar pa so vplivale tudi letošnje katastrofalne povodnji v bogatih poljedelskih področjih Vojvodine, ožje Srbije, Hrvatske, Srbije, Bosne pa tudi Slovenije. Jugoslovanska vlada in njeni upravni organi bodo v sedanjem in prihodnjem obdobju podpirali vse tiste napore, ki težijo k stabilizaciji cen.

Med pozitivne rezultate dosedanjih prizadevanj sodi znatno povečanje izvoza iz Slovenije v letošnjem letu. Ta je narasel za skoraj četrtino v primerjavi z istim časovnim obdobjem lani. Dinamičen izvoz pa je tudi dokaz, da ima Slovenija kot tudi ostala Jugoslavija interesantno izvozno blago, po katerem narašča povpraševanje na tujih tržiščih. Nekoliko manj je napredovala industrijska proizvodnja — povečala se je za okoli 6% —, kar pa tudi ni malo za sedanje prehodno obdobje. Povečanje je mirnejše, brez sunkovitih skokov, ki so sicer značilni za vsako mlado gospodarstvo v razvoju. Splošna dogajanja v gospodarstvu so povsem ugodna in pozitivna, brez posebnih nihanj in upadanj.

Vprašanje, ki se pojavlja ob sedanjih gospodarskih naporih, je vsekakor manjše zaposlovanje v gospodarstvu in nekaterih drugih dejavnostih, predvsem v državni upravi. To vprašanje je v Sloveniji morda manj pereče kot v nekaterih drugih republikah, toda

vendarle obstaja ta pojav, ker se marsikatero podjetje v zadnjem času brani zaposlovati novo delovno silo, ter želi z manjšim številom delavcev več storiti in tudi več zaslužiti. Potrebno pa je vedeti, da z uvažanjem reforme še ni izdelan celotni gospodarski sistem, katerega bodo še izpopolnjevali.

Seveda bi bilo nekoliko preveč enostransko, pomanjkljivo in preoptimistično, če bi se zadovoljili s prvimi, sicer pozitivnimi rezultati gospodarske preosnove, kajti utegnejo se še pojaviti nekatera morda manj spodbudna vprašanja, zato bo treba še dosti naporov, da se dosežejo trajnejši rezultati, to pa je želja vseh gospodarstvenikov in celotnega prebivalstva Jugoslavije.

Streamlining the economy

By MILAN BAJEC

With the passing of 30 laws, decisions and recommendations at its final session before the summer recess, the Yugoslav Federal Assembly set in motion the wheels of a far-reaching economic reform. Measures adopted included a new foreign exchange rate for the dinar, liberalization of foreign trade, a revaluation of the dinar and issue of new money, changes in the system of taxation in the economy, establishment of realistic price relations and other innovations all aimed at stabilizing the economy and its further inclusion in the international division of labour.

The starting point of this economic reform is the introduction of a single and realistic rate of foreign exchange. The previous official rate of 750 dinars to one US dollar has now been raised to 1,250 dinars.

To some extent, the introduction of this new rate simply sets the legal seal on the actual relations already existing in exchange between the Yugoslav economy and its partners abroad. The difference between the official rate and the real value of the dinar had to be compensated for by high export premiums and customs duties. But all this entailed a wide range of administrative intervention, and also differences in the treatment of the various economic branches, depending on the current needs of economic policy. This situation was regarded as unavoidable in earlier years, during the period of Yugoslavia's intensive industrialization, when the policy of different exchange rates was to protect some undeveloped or quite new industrial branches (machine tool, electrical manufacturing, etc.) at the start of their development. With the present level of per capita income (500 dollars a year) and its annual rate of growth of nine per cent, such a protectionist policy has no further justification, and, in fact, becomes harmful to future development.

The purpose of the new rate is to make the dinar a real measure of value and boost the competitiveness of the Yugoslav economy in foreign trade. In line with this, the level of protective customs duties is now similar to that of the more developed European countries.

Before the end of the year, the National Bank will put into circulation new bank-notes and coins

which will be exchanged at the rate of one new dinar for 100 old. The bank-notes will be issued for 100, 50, 10 and 5 dinars, and coins for one dinar and 50, 20 and 5 para (one hundredth of a dinar). For the next four to five years, both types of notes and coins will be legal tender, the old gradually being withdrawn from circulation in the meanwhile.

This whole operation of monetary exchange is primarily designed, according to the government, to have a psychological effect, stressing the orientation towards a strong dinar and stable economy.

MORE REALISTIC PARITY OF PRICES

The new exchange rate will also establish a more realistic parity of prices on the home market. In short, Yugoslav producers, for the most part, will have to take into account prices on the world market. This will mean a considerable change in the position of enterprises in various branches of the economy.

Until now, the policy on the home market has been to maintain low prices for raw materials, power, transport and some other branches in the interest of the accelerated growth of manufacturing, which was able to show a high profit margin in this way. Inequalities arising from such a prices policy could naturally be sharply reflected in the level of earnings and investment funds in enterprises in certain branches. It was therefore necessary to impose a highly differentiated taxation scale to iron out such inequalities, the State taking part of the income of the favoured branches by taxes and distributing it in the form of subsidies and premiums among those in an inferior position.

In fact, the whole system, as an integral part of the policy of accelerated industrialization, constituted a method of state financing of long-term investments. At the present stage of economic development, however, this has become unnecessary, for industry itself is already capable of undertaking most of the investment tasks. On the other hand, it has now become essential to establish a more realistic parity of prices, so that they may bring constant pressure to bear on enterprises to increase productivity.

This, at the same time, limits the role of the State as the financier of investment in the economy, this function being taken over, to a considerable extent, by the enterprises themselves and their workers' councils. Realistic prices ensure the participation of enterprises in the distribution of the national income, in proportion to their profitability and productivity, and hence their independence in disposing of the investment funds they have created, the concentration of these funds in banks, and investment based exclusively on banking criteria.

The new exchange rate and resulting price increase of various general consumer goods is expected to cause a rise in the cost of living, of about 22 per cent. The problem of compensation will be resolved in accordance with the Yugoslav system of worker management.

The reduction of the regulative powers of the State will mean a reduction of taxation for industry

and the economy as a whole. Some forms of taxation will be abolished and others considerably cut. Thus, industry will be left with much larger funds than are necessary to compensate workers for increased living costs. But it will also be faced with a new situation requiring higher productivity and the ability to meet foreign competition, which will make it essential to undertake rapid reconstruction and similar investments for modernizing production.

The burden of solving these problems connected with the economic reform is thus placed squarely on the shoulders of the enterprises themselves. The Federal Assembly has merely passed a general, recommendation drawing the attention of workers' councils to the fact that the larger funds now placed at their disposal should be used not only to raise earnings but to prepare for much tougher competition by investing in modernization and specialization of production, development of various forms of cooperation.

When the reform was presented, it was expressly stated that its implementation must not be allowed to lower the living standard of the people. On the contrary, it should create conditions for the faster growth of earnings on the basis of increased productivity. While industry will itself settle the question of compensating its workers for higher living costs, new measures have been passed providing for a 23 per cent increase in pensions, children's allowances and similar fixed income. Institutions engaged in non-economic activities which also operate on the principles of worker management and independent disposal of income are in the same position as economic enterprises — they must ensure the funds for compensating their employees, through more economic operation. Their income derived from taxation cannot be increased, so that the government administration, social insurance and similar institutions must find the solution within the framework of the existing financial possibilities.

ADVANCE PREPARATION

The procedure for preparing the reform was itself an innovation. For two and a half years about 4,000 experts worked on this task, preparing 300 reports and economic studies, weighing all together one ton! On the basis of this, the reform began to be debated in the Federal Assembly at the end of May, with simultaneous public discussion in the economic chambers, trade unions, political organizations and press.

Since people were naturally most interested in the question of the value of money and prices, there was at first some criticism of the government for not following the customary practice in other countries of keeping the whole matter secret until the last moment, so avoiding market disturbances, speculation and so on. However, in the last parliamentary debate, the Prime Minister, referring to the forgoing period of public discussion, said that the government had deliberately placed the matter before the public from the start because it believed that the benefit to be gained from people's understanding of and concern for the aims of the reform would outweigh the harm from any possible disturbances.

SREČANJA Z ROJAKI V ZDA

**Poslanec John Blatnik
o pomenu vezi z domovino**

»Pozdravljen in dobrodošel,« mi je dejal poslanec v predstavniškem domu ZDA John Blatnik, Američan slovenskega rodu, mi ponudil roko in me povabil v svojo delovno sobo v ameriškem kongresu v Washingtonu. V začetku sva se pogovarjala slovensko, potem pa izmenoma v angleščini in slovenščini. V kotu sobe je velika ameriška zastava, na posebni mizici sem videl razne slike in priznanja, med drugimi tudi fotografijo podpredsednika ZDA Humphreya, ki jo je le-ta poklonil s posvetilom Johnu Blatniku. Miza je bila obložena s papirji n raznimi dokumenti, skratka, pravo delovno vzdušje.

Blatnik se je zanimal, katere kraje sem videl v ZDA in kakšne vtise sem dobil med rojaki našega rodu, ki sem jih obiskal. Videl sem, da se Blatnik, četudi se ukvarja v kongresu z drugimi problemi, živo zanima za Američane slovenskega porekla, dobro pozna njihovo dejavnost in organizacije. Med drugim je tudi član društva 110 Slovenske narodne podporne jednote v Chisholmu v zvezni državi Minnesota.

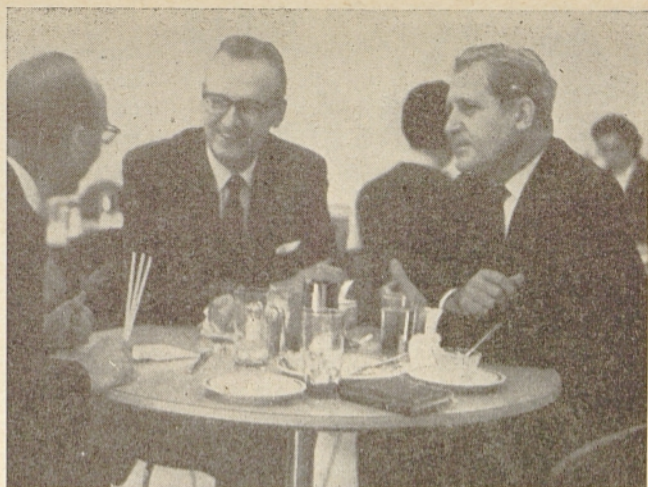
Zanimal se je, kako je sedaj v Jugoslaviji in med drugim povedal, da bo prihodnje leto po končanem zasedanju kongresa prišel ponovno na obisk, če ne bo prišlo vmes kaj nepričakovanega.

»Gojim veliko spoštovanje in topla čustva do Jugoslavije,« je poudaril Blatnik, in dodal: »To je velika dežela, kjer živijo dobri, podjetni ljudje, ki so kljub velikim težavam, še posebno med zadnjo vojno, dosegli tako velik napredek«.

V zvezi s sedanjimi odnosi med Jugoslavijo in ZDA je dejal, »da so bili vedno dobri, čeprav pride od časa do časa do razlik v političnih pogledih.« Poudaril je, da so sedaj odnosi med ameriško in jugoslovansko vlado kakor tudi med narodi ZDA in Jugoslavije dobri. Omenil je, da je letos nad 80.000 ameriških turistov obiskalo Jugoslavijo in da jih gre vsako leto več.

Zatem je pogovor spet prešel na vprašanje o naših izseljencih. »Kakšna je vloga in pomen Američanov slovenskega rodu za razvoj odnosov med narodi obeh dežel in boljše medsebojno razumevanje?« sem ga vprašal.

»Ta vloga je in mora biti zelo važna,« mi je odgovoril Blatnik. »Tu gre še za poseben interes teh ljudi, da bi videli in se seznanili z deželo, kjer so bili

Objavljamo prvi reportažni zapis urednika Dela in našega stalnega sodelavca Staneta Lenardiča, ki se je nedavno vrnil z enomesečnega obiska med rojaki v ZDA. Med številnimi srečanji z našimi rojaki, o katerih bo obširno poročal v našem tisku in seveda tudi v Rodni grudi, je nedvomno še posebej zanimiv razgovor z uglednim ameriškim javnim delavcem slovenskega rodu, poslancem Johnom Blatnikom. Na sliki: poslanec John Blatnik (v sredi) v razgovoru z jugoslovanskim tiskovnim atašejem (levo) in ameriškim rojakom J. L. Andoljškom v jedilnici Kongresa v Washingtonu (Foto: S. Lenardič)

rojeni ali od koder so prišli njihovi predniki. Naravno je, da bi ti ljudje radi čimbolj spoznali to deželo.

Tam se prav tako srečujejo s sorodniki, prijatelji ter znanci in tako pomagajo, da si vaši ljudje lahko ustvarijo čimbolj realno sliko, kako je tukaj v ZDA.«

Zatem sva govorila o letošnjih obiskih naših rojakov v Jugoslaviji in omenil sem mu, da jih je prišlo letos več kot lani in da pričakujemo, da se bo to število prihodnje leto še zvišalo.

V nadaljevanju pogovora je Blatnik omenil tudi izmenjavo študentov, strokovnjakov in kulturnih delavcev med Jugoslavijo in ZDA in še posebej poudaril, da je to »zelo dobra stvar in je treba to nadaljevati v širših okvirih«.

V jedilnici kongresa, kamor me je povabil na kosilo, mi je predstavil tudi g. L. J. Andoljška, prav tako Američana slovenskega rodu, ki je sedaj šef federalne personalne komisije za javno upravo ZDA. Tudi g. Andolšek lepo govori slovensko; zanimal se je, kako je sedaj v Sloveniji in sploh pri nas v Jugoslaviji.

Blatnik mi je med drugim pokazal posebno konferenčno sobo, kjer zaseda odbor kongresa za javna dela ter mi je v maketi razložil načrt o novih »hitrih« cestah, ki bodo direktno povezovale velika mesta v ZDA. Pogovarjala sva se tudi o tem, s kakšnimi problemi se srečuje v zvezni državi Minnesotti in podobno.

Ob koncu razgovora je še dodal, da z velikim veseljem pričakuje, da bo ponovno obiskal Slovenijo in druge kraje Jugoslavije. »Če ne pride kaj vmes, torej drugo leto na svidenje,« mi je dejal ob slovesu.

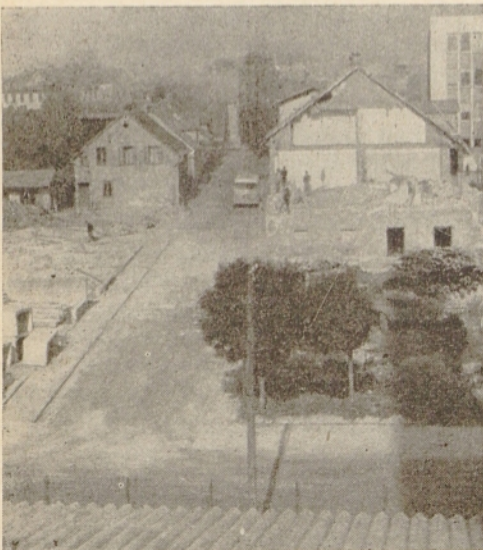
**ŽELITE PRIJATELJA POSEBNO
RAZVESELITI?**

NAROČITE ZANJ REVIJO »RODNO GRUDO«

PO DOMAČI DEŽELI

Sedem desetletij ljublanske bolnišnice

Avtorji projekta za bolniški trakt nove ljubljanske bolnišnice. Stare hiše se umikajo.

Ljubljanska splošna bolnišnica je v letošnjem oktobru tiho slavila svojo sedemdesetletnico. Odprta je bila pol leta po hudem potresu, ki je porušil dobršen del stare Ljubljane, ni pa prizadel novih paviljonskih zgradb bolnišnice in je bila ta po preteku šestih mesecev lahko popolnoma dograjena in izročena svojemu namenu. Tudi med rojstvom in prvimi načrti za to ustanovo je steklo mnogo vode: mnogo je bilo predlogov, pomislekov, tu in tam se je zataknilo, saj je zgrešeno mnenje, da stavbe, določene za takšne namene, ki bodo v uporabi vrsto desetletij, lahko zrastejo kar preko noči.

Pred današnjo splošno bolnišnico naša stara Ljubljana sploh ni imela zdravstvene ustanove, ki bi vsaj malo zaslužila to ime. Tistih nekaj revnih ustanov z nekaj deset posteljami v starih ljubljanskih hišah je bilo bolj podobno sirotiščem in hiralnicam. Zato je bila gradnja bolnišnice res neodložljiva nujnost. Kljub temu je sklep deželnega zbora, da Ljubljana dobi v času in razmeram primerno bolnišnico, prišel dokaj pozno, šele leta 1888.

Potem pa se je začelo zapletati tu in tam. Najprej pri denarnih sredstvih, nato pri izbiri primerne zemljišča, zatem pa pri načrtih za gradnjo samo. Končno je bila bolnišnica zgrajena ob Zaloški cesti na zemljišču, ki ga je deželni zbor odkupil od knezoškofijskega ordinariata ljubljanskega.

Pri načrtih so upoštevali mnenje štirih ljubljanskih zdravnikov — primarijev, ki so predlagali paviljonski sistem z najmanj 400 posteljami. V vsakem paviljonu naj bi bil po en oddelek. Posebej bi bilo upravno poslopje z lekarno, kuhinjsko in gospodarsko poslopje ter oddelek za nalezljive bolezni. Za paviljonski sistem gradnje so se odločili zato, ker je omogočal kasnejše nadzidave. Tudi glede ogrevanja in razsvetljave je bilo mnogo različnih mnenj. Končno so se odločili za centralno ogrevanje, pri razsvetljavi pa so šele po dolgih razmišljanjih dali elektriki prednost pred plinsko. Leta 1893 sta bila pod streho že dva paviljona ter upravno poslopje s kuhinjo in pralnico. Z odobritvijo dodatnih kreditov so nato gradnjo nadaljevali ter jo po hudem potresu še pospešili tako, da je komaj šest mesecev po njem Ljubljana dobila novo bolnišnico.

Dne 16. oktobra 1895 je bil vsekakor zgodovinski dan za Ljubljano in Ljubljančane. Takrat je bila ljubljanska bolnišnica svečano izročena svojemu namenu. Bila je pripravljena za sprejem prvih svojih 450 pacientov. Njeno ravnateljstvo je prevzel ugledni ljubljanski zdravnik dr. Alojz Valenta. Nova bolnišnica je bila takrat ponos Ljubljane. V prvem letu je bilo v njeni oskrbi 5420 pacientov. To število pa je potem stalno in hitro naraščalo. V letu 1911 je doseglo že 10.000, v letu po prvi svetovni vojni pa že 50.000. In danes...

Slovenija je po zadnji vojni dobila številne zdravstvene ustanove, med temi Ljubljana tudi več zdravstvenih domov, moderno polikliniko v Njegoševi ulici ter bolnišnico v Šiški, težko pa še čaka na novo centralno bolnišnico, ker stara že zdavnaj ne more več zmagovati navala pacientov današnje toliko večje Ljubljane in vsega njenega zaledja.

O gradnji nove bolnišnice in hkrati medicinskega centra z učno bazo je bilo zlasti v zadnjih letih že veliko razpravljanega in zapisanega. Končno lahko rečemo, da ni ostalo le pri razpravah in besedah. Skupina tehnikov in inženirjev podjetja Slovenija projekt že dalj časa izdeluje načrt gradnje. Prav zdaj ob sedemdesetletnici naše stare bolnišnice že dokončno postajajo vidni obrisi bodoče ljubljanske bolnišnice. Gradbeni strokovnjaki so že predali Skladu za gradnjo nove bolnišnice glavni načrt, to je podrobno izdelano tehnično dokumentacijo za gradnjo glavne bolniške stavbe nove ljubljanske bolnišnice. Obenem je tudi strokovna komisija, sestavljena iz vodilnih zdravstvenih delavcev, podrobno proučila ta projekt in ugotovila, da ustreza vsem zahtevam in potrebam.

Po dosedanjih izračunih bo gradnja nove ljubljanske bolnišnice veljala 19 milijard 166 milijonov dinarjev. Od te vsote odpade na

gradnjo glavne stavbe, v kateri bodo bolniški oddelki, 40 odstotkov, torej bo veljala 7 milijard 681 milijonov dinarjev. Nadalnjih 25 odstotkov investicij bo veljala gradnja vmesne stavbe, v kateri bodo diagnostično terapevtski oddelki bolnišnice, ostalo pa odpade za opremo, za skupno pralnico celotnega medicinskega centra in za toplovodne naprave.

Na tiskovni konferenci, ki jo je prav ob 70-letnici stare bolnišnice 16. oktobra sklical upravni odbor Sklada za gradnjo nove bolnišnice, je predsednik tega sklada inž. Drago Lipič povedal, da so sredstva za začetek gradnje na razpolago.

Upravni odbor Sklada je obenem toplo pozdravil pobudo občanov, ki so začeli z zbiranjem prispevkov za gradnjo nove bolnišnice. Ta akcija se je v zadnjih mesecih izredno razmahnila in zajema vse širši krog. Na pobudo bralcev, objavljeno v ljubljanskih časopisih, so začeli občani namesto vencev v spomin mrtvih, poklanjati zneske v Sklad za gradnjo bolnišnice.

Tudi ob drugih prilikah se posamezniki, kakor tudi podjetja in organizacije vse večkrat odločijo, da sredstva, ki so bila namenjena za kaj drugega, poklonijo v sklad za gradnjo bolnišnice. Tako je tudi delavski svet podjetja Ljubljana-transport sklenil, da namesto novoletnih čestitk, nagrad in daril pokloni za gradnjo ljubljanske bolnišnice dva milijona dinarjev. Seveda ne mislite, da je to veliko ljubljansko podjetje doslej toliko potrošilo za novoletne čestitke in nagrade, vsoto so le zaokrožili navzgor, da bi bil prispevek za gradnjo bolnišnice bolj izdaten.

Kako pa je z gradnjo? Zdaj rušijo stare stanovanjske hiše na prostoru za novo polikliniko, kjer bo stala nova bolnišnica. Stanovalci so se že pred časom preselili v novejša in boljša stanovanja. Staro zidovje se hitro umika.

INA SLOKAN

Pomoč poplavlencem v Pomurju

Konec septembra je obiskal Pomurje član misije CARE v Jugoslaviji g. Bloom s soprogo, da bi skupno s predstavniki Rdečega križa proučil pogoje za nadaljnjo pomoč poplavlencem na tem območju. Med drugim je g. Bloom proučil tudi možnost neposredne pomoči socialno šibkim družinam, ki jim je vodna stihija porušila domove. S predstavniki soboške občine je pregledal tudi elaborat s predračunom za gradnjo novih hiš, kjer naj bi organizacija CARE prispevala glavni delež sredstev. Prispevek te svetovne organizacije za medsebojno pomoč je vsekakor zelo dobrodošel prizadetim družinam, ki se zaradi slabega gmotnega položaja ne morejo odločiti za posojila, ki jih bodo dobili nekateri najbolj prizadeti poplavlenci. Voda je samo v soboški občini huje poškodovala 178 hiš, nekaj jih je odnesla, 15 objektov pa bodo morali v kratkem porušiti, ker jih ne kaže obnavljati.

V Pomurju so se mudili tudi predstavniki glavnega odbora Rdečega križa Slovenije in so se z zastopniki pomurskih občin pogovarjali o dosednji delitvi pomoči poplavlencem. Skupno so proučili tudi nadaljnje potrebe po pomoči, ki jo za poplavlence zbirajo po Sloveniji.

Pomurski izseljenci za otroško bolnico

Letos poleti je bil v Rakičanu pri Murski Soboti odprt nov objekt mursko-soboške bolnice — sodoben otroški oddelek s 70 posteljami in z ambulantno. Ta oddelek je velikega pomena za zdravstveni razvoj otrok Prekmurja in sosedne Prlekije, kjer je bila zaradi pomanjkanja bolniških zdravstvenih kapacitet smrtnost otrok dokaj velika. Glede na to ni nič čudnega, da so se za novo otroško

Ob grobu Cvetka Kristana

V torek, 19. oktobra, smo se na ljubljanskih Zalah za vselej poslovili od publicista Cvetka Kristana, dolgoletnega predsednika nadzornega odbora in zgodovinske sekcije Slovenske izseljenske matice, stalnega sodelavca Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja, glasila SNPJ Prosvete, številnih drugih listov in ljubljanskega radia.

Komaj sedeminpetdeset let mu je bilo, ko ga je huda bolezen za vselej odtrgala od dela in priklenila na bolniško posteljo. Stiri dolga leta je trajalo njegovo tiho trpljenje v mali sobici doma onemoglih na Poljanah. Nekajkrat so se med tem izmenjali oskrbovanci na sosednjih posteljah. Prišli so, ta prej, oni pozneje — in tiho odšli, da se več ne povrnejo. Drevje na ljubljanskem gradu, kamor mu je z okna segal pogled, je nekajkrat ozelenelo, pa porumenelo ter nato v zimi golih vej obždelo sredi snega. Vse to je videl in doživljal Cvetko negibno priklenjen na posteljo. Žena Hermina je prihajala k njemu vsak dan in mu prinašala košček življenja: novice o znanjih, pa o vsem drugem, kar ga je včasih zanimalo, kot otroku mu je stregla z majhnimi priboljški, brala mu je in ga dramila iz njegove boleče omrtvelosti. Poleti so ga obiskovali ameriški rojaki. Vesel je bil teh obiskov, čeprav veselja ni mogel z ničemer izraziti.

Ko smo se poslovljali od njega na Zalah, se je iz besed govornikov spet zaiskrilo njegovo življenje, kakor da se je živ povrnil med nas. Član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, Jože Plevnik, se mu je zahvalil za vse njegovo dolgoletno mnogostransko delo za naše ameriške rojake, pa najsi bo to kot dopisnik slovenskih izseljenskih listov v Ameriki ali matičnih publikacij v domovini ter vseh številnih drugih listov in publikacij, v katerih je objavljaval novice iz življenja naših izseljencev. Se pomembnejše je bilo njegovo delo zbiralca zgodovinskega gradiva o naših ameriških rojaki, ki ga je s pravo ljubiteljsko vnemo zbiral.

Se in še so zveneče besede. Na naša srca in misli so trkale še, ko je v prvem mraku tiho zasipala krsto domačo prst. Naš Cvetko se je za vselej poslovil. Kratko a bogato življenje se je zaključilo.

INA

V ljubljanski tovarni »Saturnus« so s 1. oktobrom za 20 odstotkov povečali osebne dohodke. To so dosegli z gospodarskimi uspehi v polletnem obračunu. V letošnjem prvem polletju so prekosili sami sebe, saj so izdelali več kot kdajkoli prej v polletnem obdobju.

V krški tovarni papirja so praznovali 10-letnico obratovanja prvega papirnega stroja. Ob jubileju so razčlenili dosežene uspehe in sklenili, da se bo treba v bodoče poleg naporov za večjo količino truditi tudi za boljšo kvaliteto papirja, saj se bodo le tako uspešno uveljavili doma in na tujem.

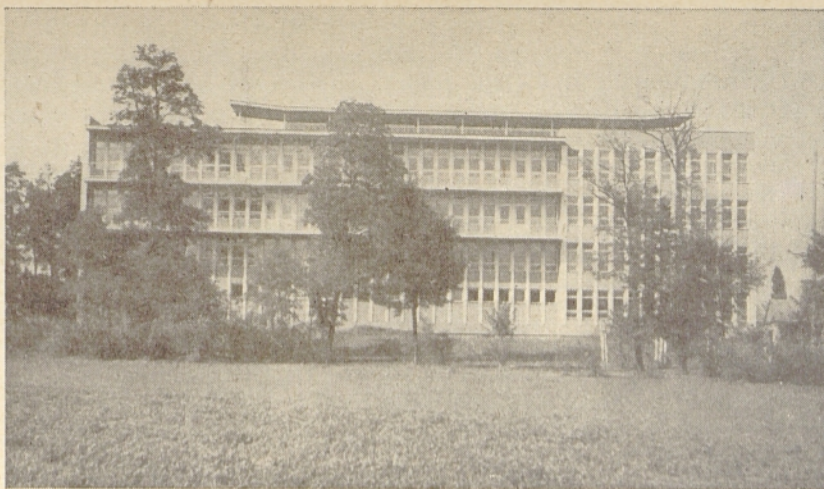
V trebanjskem obratu »Modnih oblačil« iz Ljubljane se trudijo, da bi premostili težave, ki jih je prinesla gospodarska reforma. Svojim uslužbencem so sorazmerno zvišali plače — tistim z nižjimi dohodki več in tistim z višjimi dohodki manj. Ker je tekstilna konfekcija vezana na uvoz določenih surovin, ki jih doma ni mogoče dobiti, so se v Trebnjem odločili, da bodo prihodnje leto delali samo za izvoz. Za Zah. Nemčijo bodo izdelovali moške suknjiče; vso potrebno surovino za to že imajo zagotovljeno. Proizvodnja v tem obratu je stekla šele letos.

V Velikih Laščah je Kmetijska zadruga v sodelovanju s Kmetijskim zavodom iz Ljubljane pripravila razstavo plemenske živine. Nad 3500 ljudi iz vse Slovenije jo je obiskalo; toliko lepih krav, telet in bikcev že dolgo ni bilo zbranih na enem kraju. Vso živino, ki je bila na razstavi, so spitali zasebniki. Nagrajeni sta bili krava kmeta Jožeta Dednikarja iz Male Slevnice in telica Franca Oblaka iz Velikih Lašč.

Konfekcija »Lisca« v Sevnici je ob 10-letnici obstoja podjetja praznovala tudi otvoritev novega poslopja, v katerem bodo lahko zaposlili še 400 delavk. Na pragu drugega desetletja so prikazali svojo razvojno pot z razstavo modelov za 10 let nazaj. V tem času so dosegli resnično velik napredek. Letos so poslali v Zahodno Nemčijo 50 delavk na dveletno prakso in priučitev. V kratkem bo zgrajen še obrat v Sevnici, ki bo sprejel okrog 200 delavk.

V tovarni »Jože Kerenčič« v Ormožu, kjer izdelujejo kovinske izdelke in izdelke iz plastičnih mas, so se pohvalili, da so že pred tremi leti rešili probleme gospodarske reforme in uvedli donosno in ekonomsko gospodarjenje. Namesto izdelave nerentabilnega gradbenega materiala so uvedli specialno izdelavo avtomobilskih delov iz plastičnih mas in hkrati navezali poslovne stike z mariborsko tovarno avtomobilov. Tovarna je z novim delom oživela in namesto prejšnje izgube bo letos 200 delavcev ustvarilo približno 608 milijonov bruto produkta. Izšolali so lepo število strokovnjakov. Najbolj so ponosni na odlično izdelane tapete iz plastike, za katere so izvedeli celo v Italiji; italijanska tvrdka SACET želi navezati poslovne stike s tovarno »Jože Kerenčič«. Postopoma se bodo specializirali izključno na izdelke iz plastičnih mas.

Na letošnjem jugoslovanskem posvetovanju o pšenici so razglasili obetajoče načrte: površina za setev pšenice se bo povečala za 470.000 hektarov, kakovostno seme in gnojila so zagotovljena, na voljo pa bo tudi 5000 traktorjev, deloma domačih in deloma iz uvoza. Zato pričakujejo povečan pridelek pšenice, s čimer bi se rešili vsakoletnih izdatkov za uvoz pšenice.

zdravstveno ustanovo močno zainteresirali pomurski izseljenci in začasno zaposleni delavci v tujini.

Nad 300 izseljencev pomurskih rojakov iz ZDA, Kanade, Francije, Nemčije, Švedske in Avstrije ter Madžarske si je ob letošnjem obisku v rodnem kraju ogledalo tudi novo otroško ustanovo in se seznanilo z njenim delom.

Na pobudo ene izmed kolonij sezoncev v Gradcu (v Avstriji) so pomurski izseljenci iz evropskih in izvenevropskih dežel, prav tako pa tudi začasno zaposleni občani v tujini začeli nabiralno akcijo za najsodobnejšo opremo otroškega oddelka mursko-soboške bolnice. Delno zbrana devizna sredstva so že posredovali podružnici Slovenske izseljenske matice v Murski Soboti s prošnjo, da bi jih ob zaključku akcije dala na razpolago mursko-soboški bolnici za nabavo aparatur za otroški oddelek. To naj bi bil, kot pravijo, majhen prispevek njihovih delovnih rok za prepotrebno otroško bolnico v rodnem kraju.

F. S.

»... Zvesti cerkvi in domovini

V Ljubljani so v dneh od 21. do 22. septembra zborovali slovenski duhovniki, člani Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov Slovenije. 7. redni občni zbor je bil pod geslom »20 let v svobodi — zvesti Cerkvi in domovini«, prisostvovali pa so mu številni predstavniki oblasti, ter zastopnika zvezne in republiške komisije za verska vprašanja. Zbor so pozdravili tudi predstavniki podobnih stanovskih društev iz drugih republik, predstavniki pravoslavne duhovščine in muslimanov.

Razen organizacijskih vprašanj je bilo na zboru izraženih tudi veliko misli in sklepov o nadaljnjem delovanju društva, predlogov in želja. Cirilmetodijsko društvo katoliških duhovnikov Slovenije je doseglo v preteklem obdobju, da so socialno zavarovani vsi slovenski duhovniki, ne le člani društva, s svojim javnim delovanjem pa razširja resnico o položaju cerkve pri nas. Tako je dr. Stanko Cajnkar, podpredsednik društva in dekan teološke fakultete, v svojem duhovnem obračunu preteklih dvajsetih let med drugim dejal: »Ne da bi kršili načela svoje vere in cerkve, smo našli pot sodelovanja s svojim ljudstvom. Zato zdaj Cirilmetodijsko društvo ni le nekaj 'sindikata' slovenskih duhovnikov, temveč je torišče sodelovanja in iskanja najboljših poti, tako v korist nas duhovnikov samih kot v korist cerkve in vsega našega naroda.«

Ob koncu občnega zbora so za predsednika ponovno izvolili dosedanjega predsednika g. Antona Ravšla. Naslednji občni zbor društva bo v letu 1969 — na dvajsetletnico ustanovitve Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov Slovenije.

TULIPANI IZ HOLANDIJE NA NAŠIH PARTIZANSKIH GROBOVIH

1
2

1, 2

Delegacija iz Holandije na grobišču talcev na ljubljanskih Žalah
Foto: Marjan Ciglič

Ko je v juniju letos gostoval v Holandiji Invalidski pevski zbor iz Ljubljane, so se naši pevci seznanili tudi z vodstvom zelo znanega moškega pevskega zbora iz mesta Brunssum. Ta zbor šteje 200 pevcev, ki so po poklicu večidel rudarji. Mnogi med njimi so bili med vojno člani odporniškega gibanja. Ob slovesu so Invalidskemu pevskemu zboru poklonili tisoč čebulic sloviten holandskih tulipanov z željo, da jih zasadijo na naših partizanskih grobovih. Naši pevci so jih takrat povabili, da pridejo sami v Slovenijo in pomagajo zasaditi tulipane.

Res nas je obiskala delegacija tega pevskega zbora. Obiskali so Muzej revolucije v Ljubljani in se v njem dolgo zadržali. Dve uri, prebiti v muzeju sta jim približali resnico zgodovine, vso strahoto težkih borb in velikega trpljenja, ki je pred dvajsetimi leti spremljalo našo pot v svobodo.

Potem jih je pot povedla na partizanska grobišča. Najprej so zasadili tulipane na grobišču talcev na ljubljanskih Žalah, nato pa so obiskali še druge kraje Slovenije. Skoraj vse tiste dneve je deževalo. Toda to gostov ni motilo. Posebno močno je deževalo, ko so nameravali obiskati partizansko bolnišnico Franjo pri Cerknem. Bil je pozen popoldan, s sivino dežja se je spredal prvi mrak. Ozka zavita steza, po kateri je treba do bolnišnice dobrih 20 minut peš, je bila vsa razmočena. Potok, ki spremlja stezo, se je spremenil v hudournik, ki je na več krajih preplaval stezo.

Domačini in spremljevalci so svetovali, da bi pot odložili, toda gostje so vztrajali. Ne, tudi to pot hočejo opraviti. Tako so videli nekdanjo partizansko bolnišnico, skromne barake, ki so nekoč slišale toliko krikov ranjenih in umirajočih. V gozdne grede so zasadili tulipane in se premočeni do kože tiho vračali. Ko so prišli do gostilne in si začeli slačiti premočeno obleko, je star Holanec rekel zamišljeno:

»Bosi bi morali na to pot. Bosi in razoglavi...«

Ta preprost, a tako iskreno izrečen stavek se prepleta s tistim, kar je njihov starešina povedal istega dne v svoji zdravici, ko so bili na kosilu gostje idrijskega župana: »Ko so vaši pevci gostovali pri nas,« je dejal, »smo jih zelo želeli spoznati. Kajti čeprav imate drugačno ideologijo, ste ljudje z vrsto dobrih poti in dobrih lastnosti. Mi pa menimo, da se morajo ljudje med seboj spoznati, da bi lahko prevzeli drug od drugega dobre lastnosti in dobre poti. Ganjeni smo nad veličino vaše borbe, radi bi povedali vašim mrtvim, kako zelo jih spoštujemo. Naš pregovor pa pravi: Govori s cvetjem!«

In tako bodo na spomlad na številnih grobiščih in pomembnih zgodovinskih krajih iz dni naše borbe zacveteli holandski tulipani. Njihovi ognjenordeči cvetovi bodo potrdilo bratstva in plemenitih človeških vezi, za katere ne more biti ovir ne meja.

Agromerkur — kmetijska zadruga Pomurka bo začela z gradnjo prepotrebnih hladilnic, ki bodo urejene predvsem za skladiščenje perutnine in jajc. Opremo za hladilnice je podjetje že kupilo. Računajo, da bodo hladilnice končane do prihodnjega poletja.

Na prvem mednarodnem sejmu čebelarstva in čebelarске opreme v Bukarešti je dobila Jugoslavija zlato medaljo za zbirko razstavljenega medu. To je edina zlata medalja, ki so jo podelili za med na tem sejmu, kjer so sodelovali čebelarji iz 18 evropskih, ameriških, afriških in azijskih držav.

V podjetju »Kreda« iz Srpence so znižali cene nekaterim svojim izdelkom. Proizvodnjo bodo povečali za okrog 80 odstotkov z boljšo organizacijo dela in z dograditvijo nove sušilne peči. Za njihove izdelke se zanimajo tudi v inozemstvu in verjetno jih bodo že letos začeli izvažati.

1
Nova cerkev v Odrancih
Foto: Vetrovec

2
Rojak Vincent Vozel iz Loos en Gohelle
pred spominsko ploščo pri Ljubelju

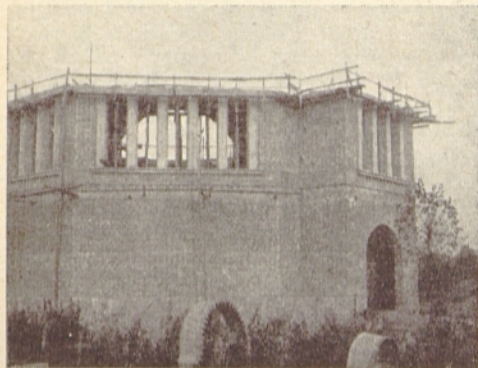
Nova cerkev v Odrancih

Nekateri menijo, da je prekmurska vas Odranci med največjimi, če ne celo največja slovenska vas. Ker je bila dosedanja lesena cerkev za vse prebivalce Odranc premajhna, saj so pogosto stali pred cerkvijo, v kateri zaradi pomanjkanja prostora ni klopi, so se odločili, da bodo zgradili novo, veliko cerkev. Predračun je bil sprva 87 milijonov din, potlej pa so ga zmanjšali na 38 milijonov din. Vsa nekvalificirana gradbena dela opravljajo vaščani sami, precej pa so prispevali tudi v denarju. Svojo pomoč so obljubili tudi pomurski izseljenci.

Odranska cerkev sv. Trojice bo menda največja po vojni zgrajena cerkev v Sloveniji. Zidovi bodo debeli več kot pol metra, arhitektonsko pa bo med najmodernejšimi cerkvami. Prvotno je bilo v načrtu, da bo imela tri stolpe, ker pa bi to veljalo preveč, so se odločili, da stolpov ne bo. Edino stolp, v katerem je bil predviden navček, bodo morda dozidali, tako da bo cerkev imela svoj zvonik.

Če bo dovolj denarja, bo cerkev ogrevana s centralno kurjavo. O tem zaenkrat ni še nič gotovega. Obetajo, da bodo prihodnje leto gotovi z zidarskimi deli in jo bodo potlej opremili v približno letu dni. Sicer pa so z gradnjo vaščani zadovoljni, saj so jo začeli zidati šele letos aprila in bodo do konca leta po vsej verjetnosti zgradili že tudi kupolasto streho. Kdo bo cerkev poslikal in kdo bo načrtal notranjo opremo, še ni znano.

JOZE VETROVEC

Zahvaljuje se vsem, ki so mu med vojno pomagali

Letos v avgustu je obiskal Slovenijo in preživel letni dopust pri svojem bratu v Kamniku rojak Vincent Vozel, ki stalno živi v Franciji, v Loos en Gohelle, Pas de Calais. Njegovo ponovno srečanje z rojstno domovino je bilo še posebej ganljivo, saj ga nanjo vežejo še posebej boleči, a tudi lepi spomini iz medvojnih let.

Rojak Vincent Vozel je že pred vojno živel v Franciji, kjer je bil zaradi sodelovanja pri odporišnem gibanju leta 1942 prijet od Francozov. Najprej so ga zaprli v Douai-Nord in ker ni izdal sodelavcev, so ga potem predali Nemcem, ki so ga odpeljali v zapore v Belgijo in nato v taborišče Mauthausen, kjer je bil vse do leta 1944. Takrat pa so ga skupaj z drugimi interniranci odpeljali v taborišče pod Ljubeljem v Sloveniji, kjer je ostal vse do 8. maja 1945. Takrat so ga z drugimi interniranci odvedli peš preko Ljubljane v Avstrijo. V bližini Celovca pa so jih osvobodili slovenski partizani. Rojak Vozel se je preko Italije nato vrnil domov v Loos en Gohelle v Francijo.

Kot interniranec je bil ves čas v listinah vpisan kot Francoz. Za njegovo slovensko poreklo so vedeli le nekateri dobri prijatelji. Med temi Romihova družina ter Mija Verdir, zdaj poročena Perovšek iz Tržiča. Niso ga izdali, ampak so mu pomagali, kolikor je bilo mogoče. Prinašali so mu živež. Verdirjeva Mija mu je vsak drugi dan prinesla na postajo v Tržiču, kjer so delali, paket z živežem zanj in za druge. Seveda niso pozabili priložiti tudi cigaret. Če bi v taborišču vedeli, da je po poreklu Slovenec, bi mu bilo vse to onemogočeno, saj so s Slovenci veliko strožje ravnali in sploh niso smeli iz taborišča.

Ob svojem letošnjem obisku je rojak Vozel obiskal tudi Ljubelj in si ogledal prostor, kjer je bilo nekdanje zloglasno taborišče, na katerega spominja zdaj pretresljiv spomenik. Ob slovesu je prosil tajnico naše kamniške podružnice Klaro Perčičevo, ki ga je obiskala, da preko Rodne grude posreduje njegovo zahvalo in pozdrave vsem znanim in neznanim prijateljem, ki so mu med vojno v času njegove internacije na kakršen koli način pomagali.

V radgonski občini bodo kupili več manjših kmetijskih strojev, ki so prikladni tudi za hribovite predele. Na posebnih tečajih se bodo ljudje naučili ravnanja s temi stroji, ki jih bodo potem porazdelili po vaseh. Kmetovalcem bodo za uporabo zaračunali le amortizacijo in povračilo za zamujeni čas.

Ciganska pušča zeleni

JOŽE VETROVEC

Dve sliki iz ciganske Pušče pri Murski Soboti. Seveda je fotograf te posnetke napravil poleti, sicer mali ciganeček ne bi takole »kože prodajal«

Cigansko naselje v Pušči pri Murski Soboti ni novo. Nastalo je že pred davnimi desetletji in kljub temu se še danes pozna, da je cigansko. Po kolibah, ki niso vse najbolj trdne, živi na trope otrok. Toda — ti otroci se ne potikajo kar tjavendan, marveč so za njih poskrbeli. Občina Murska Sobota je zgradila v neposredni bližini ciganskega naselja vrtec za ciganske otroke. Tu se mali ciganečki, med njimi je tudi precej takih, ki nimajo več vranje črnih las in temne polti, nauče pravilne slovenščine. Ta počasi izpodriva ciganski jezik. Po cigansko se pogovarjajo le še doma, v vrtcu pa se nauče toliko slovensko, da v šoli z jezikom nimajo nobenih težav. To pa pomeni, da so mali ciganski šolarji že dokaj enakovredni učenci. Seveda pa doma nimajo takih pogojev za učenje kot njihovi sovrstniki. Vse do letos ni bilo ciganskega otroka, ki bi z uspehom zaključil osemletno šolanje. Nekateri so omagali že v prvih štirih razredih, redki so si priborili sedež v petem in šestem razredu. Letos pa je zapustil osmi razred osemletke z dobrim uspehom prvi Cigan. To pomeni, da so se Cigani že začeli počasi vključevati v drugačno življenje.

Pa tudi sicer se je v ciganski vasi marsikaj spremenilo. Kljub temu, da so hiše razmajane in je večina še vedno bolj podobna kolibam kot hišam, skoraj v vseh sveti električna luč. Cigani so se pred leti odločili, da hočejo poslušati radio, si svetiti z elektriko in gledati televizijo. Uspeli so, da so jim napeljali elektriko in tudi televizorji niso bile prazne želje. Zaenkrat jih je v naselju šest. In kmalu se jim bodo priključili novi.

Seveda pa ti televizorji niso podarjeni. Cigani so si jih zaslužili sami. V skoraj vsaki hiši je že nekdo redno zaposlen. In tak lahko dobi posojilo. In zato imajo v ciganskih kolibah že tudi moderno pohištvo in še marsikaj drugega, o čemer pred leti niso niti sanjali.

Cigani imajo tudi svoje nogometno društvo, ukvarjajo pa se še z drugimi najrazličnejšimi stvarmi. In med temi je seveda na prvem mestu muziciranje. Manj jih je, ki znajo vleči za violinski lok, manj jih razteguje meh harmonike kot nekdanj in vendar so. Igrajo širom po Prekmurju in Prlekiji.

Toda Cigani sami pravijo: Nočemo, da bi naši otroci nosili ciganski pečat. Hočemo, da bodo živeli urejeno življenje, da bodo nekaj znali. In mi vemo, da nam bo to uspelo. Če se je starejšim posrečilo, da so se zaposlili in da vztrajajo na svojih delovnih mestih in delajo tako kot drugi, se bo toliko bolj našim otrokom, ki znajo govoriti slovensko in čedalje lažje zdelujejo v šoli. Sicer pa, za kar se Cigani odločimo, to speljemo. Želeli smo otroški vrtec, imamo ga. Želeli smo elektriko, imamo jo. Želimo popoldansko varstveno ustanovo za šoloobvezne otroke, da bodo več znali. Imeli jo bomo.

In zakaj vsega tega ne bi imeli, če to želijo in jim je to potreba?

Tovarna perila in konfekcije »Mura« iz Murske Sobotice se je uspešno spoprijela z nalogami, ki so jih podjetju naložili novi gospodarski ukrepi. Prejšnja leta je »Mura« veliko investirala, tako da so bili osebni dohodki relativno nizki. Zato so se že pred začetkom gospodarske reforme začeli preusmerjati na intenzivnejše gospodarjenje in so v ta namen pripravili tri načrte. Delavci so se odločili za uvedbo novih izdelkov ter za zvišanje norme na vseh delovnih mestih — čeprav so pričakovali, da bodo delavci zaradi zvišanih norm nasprotnovali prav temu predlogu. Zgodilo pa se je nasprotno: predlog je bil brez ugovora sprejet in tako pričakujejo, da bodo po novem prigospodarili 82 milijonov dinarjev za zvišanje osebnih dohodkov, pri tem pa ne bodo odpustili niti enega delavca. In res so se že s 1. septembrom povečale plače za 31 odstotkov. Že v poskusni dobi so ugotovili, da je 72 odstotkov delavcev doseglo nove norme, kar priča, da so bile postavljene realno.

Jugoslovanska kmetijska banka bo povečala sredstva za mehanizacijo kmetijstva, posebna dodatna devizna sredstva pa so namenjena tudi financiranju uvoza določenega števila traktorjev.

1
Konjske dirke v Ljubljani
Foto: M. Ciglič

2
Novi motel pri letališču v Brniku
Foto: M. Zaplatil

3
Študentje pred Inštitutom za kemične
in tehnološke raziskave (Foto: Busić)

4
Nov dom za študente v Ilirski ulici v Ljubljani

Februarja v Kranjski gori mednarodno srečanje novinarjev-smučarjev

Prihodnje leto v dneh od 13. do 18. februarja bo v Kranjski gori veliko mednarodno srečanje novinarjev, ki bodo tekmovali za svetovno smučarsko prvenstvo novinarjev. Računajo, da se bo tekmovalna udeležila nad 200 novinarjev iz 24 držav. V tistih dneh bo posebno živahno na Bledu, kjer bo središče XII. smučarskega prvenstva novinarjev. Tam bodo udeleženci nastanjeni. Na Bledu je več možnosti tudi za družabno življenje, saj to srečanje med novinarji ne bo le športni dogodek, temveč je namenjen tudi prijateljskemu zblizanju ljudi istih poklicev iz raznih dežel. Športne tekme v slalomu in veleslalomu bodo pa v Kranjski gori.

Med udeleženci bodo novinarji, člani redakcij časnikov, radia in televizije iz Evrope, Amerike in Azije. Večidel bodo prvič obiskali našo lepo Gorenjsko. Nekateri izmed udeležencev prvenstva pa so bili v Kranjski gori že pred devetimi leti, ko je bila tam prva takšna prireditev. Odšli so s prijetnimi vtisi. Želimo, da bi bilo tudi zdaj tako.

Iz zgodovine konjeniškega športa v Ljubljani

JOŽE MEJAC

V nedeljo 3. oktobra 1965 je bila v Ljubljani elitna konjeniška prireditev, na kateri sta bili najpomembnejši točki državno prvenstvo triletnih kasačev in jugoslovanski kasaški maraton. Konjeniški šport je bil v Ljubljani zelo razvit že v 17. stoletju, saj je bila že v Valvasorjevih časih na mestu, kjer stoji danes dramsko gledališče, velika jahalnica. V 17. stoletju pa je bil, kot nam je znano, dne 17. februarja 1652 pred Lontovžem (sedaj sedež SAZU) velik jahalni turnir, o katerem poroča tudi Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske. Prireditev je bila zelo podobna sedanji Sinjski alki v Sinju nad Splitom.

Konjeniški šport pa je postal v Ljubljani, lahko rečemo, množičen že leta 1909, ko je znani ljubljanska kavarnar Fran Krapež ustanovil sokolsko konjenico, ki je nastopala že tedaj širom po Sloveniji.

Tudi potem ko je bil leta 1929 ustanovljen Sokol kraljevine Jugoslavije, so dobili sokoli, ki so že pred tem uspešno nastopili na Vseslovanskem sokolskem zletu v Ljubljani leta 1922, kot konjeniki, na razpolago vojaške konje in jahalnico. Uspešno so nastopili tudi na Vseslovanskem pokrajinskem zletu v Ljubljani leta 1933 in na zletu Gorenjske sokolske župe v Škofji Loki leta 1936.

V Ljubljani je že pred vojno deloval konjeniški klub, imenovan Kolo jahačev in vozačev, katerega člani so bili jahači, ki so imeli svoje konje, poleg teh pa je imel klub še nekaj jahalnih konj, ki so jih posojali proti plačilu. V »Kolu jahačev in vozačev« so bili včlanjeni tudi lastniki kasaških konj, ki so imeli svoje vzrejno področje v Ljutomeru na Murskem polju. Precej Ljubljančanov je nabavilo v Ljutomeru konje in so tako postale kasaške dirke tudi v Ljubljani zelo priljubljene.

Po osvoboditvi smo dobili tudi svoj hipodrom in ga ima sedaj v lasti Konjeniški klub Ljubljana, ki deluje od leta 1948. Od otvoritve pa do danes so na hipodromu tako državna prvenstva triletnih kasačev, zadnja leta pa se jim je pridružil še jugoslovanski kasaški maraton.

Tekstilna tovarna Okroglica pri Šempetru je začela z delom pred šestimi leti. V prostoru nekdanje opekarne so postavili 20 odsluženih strojev iz Kranja in se odločili za izdelavo zaves in prtov. Danes imajo v tovarni že 60 tkaljskih strojev, ki tečejo v treh izmenah. V podjetju je zaposlenih okrog 140 delavcev s povprečno plačo 46.000 dinarjev. Letno izdelajo okrog 2 milijona metrov tkanin. Tudi po gospodarski reformi nadaljujejo z modernizacijo podjetja in uspešno izpolnjujejo svoje načrte.

Tovarna »Javor« v Baču pri Knežaku izdelava vsak dan nekaj nad 1000 stolov. S prizadevnostjo in kvalitetno izdelavo so si pridobili lep sloves ne samo doma, temveč tudi v inozemstvu. Povpraševanje po stoli iz Bača je tolikšno, da izvozijo približno dve tretjini celotne izdelave. Trenutno je najboljši odjemalec Velika Britanija, kamor bodo letos poslali 120.000 stolov; mnogo pa jih pošiljajo tudi v Avstrijo.

Na Tolminskem so odkrili spominski plošči zaslužnima borcev za pravice goriških Slovencev — Andreju Gabrščku v Kobarihu in dr. Antonu Gregorčiču na Vrsnem. Andrej Gabršček je bil časninar, politik in založnik. Znan je tudi po dveh knjigah, v katerih je zajel zgodovino političnega, narodnostnega in gospodarskega življenja goriških Slovencev. Dr. Anton Gregorčič pa je bil v času narodnega prebujenja glavni politični voditelj na Goriškem, ustanovitelj društva »Sloga« ter raznih delavskih, gospodarskih organizacij, prve šole na Goriškem, po njegovi zaslugi pa so odprli tudi popolno slovensko klasično gimnazijo.

TUJI ŠTUDENTJE PRI NAS

Popotovanje je sestavni del študentovskega življenja, prav tako pa ni tudi nič nenavadnega, če gre študent na študij ali na specializacijo v kako tujo deželo. Nasprotno, to je že neke vrste potreba. Znanje, ki si ga je pridobil doma, si tako še poglobi in izpopolni s tujimi izkušnjami ter se seznani še z življenjem v tujih deželah. Izmenjave študentov so danes še toliko pomembnejše, ker se tehnika stalno razvija, ker vsak dan prihaja do novih izumov ali boljših tehnoloških rešitev kakega zapletenega stroja ali celotnega sistema neke tovarne. Na drugi strani pa — študij jezikov: skoraj si ne moremo predstavljati profesorja kakega tujega jezika, ki ni bil nikoli v deželi, katere jezik poučuje.

Tudi na jugoslovanskih univerzah je iz leta v leto več tujih študentov, ki prihajajo s skoraj vsega sveta. Največ jih je seveda iz dežel v razvoju, s katerimi ima naša država živahne gospodarske stike. To so dežele, ki so se šele pred kratkim osamosvojile in zdaj razvijajo svoje lastno gospodarstvo. Študentje iz teh dežel prihajajo k nam na specializacijo ali na celoten univerzitetni študij. Nekateri imajo za to štipendijo svoje dežele, nekaterim pa štipendijo daje naša država. Razumljivo je, da vlada največje zanimanje za študij tehničnih ved, za arhitekturo, gradbeništvo, strojništvo itd., pa tudi za medicino ali ekonomijo. Na ljubljanski univerzi je zdaj vpisanih preko 130 tujih študentov.

Nekateri študentje, predvsem iz evropskih dežel, prihajajo k nam tudi na izpopolnjevanje ali študij jugoslovanskih ali drugih slovanskih jezikov. Med temi sta letos v Ljubljani tudi dva naša rojaka, Slovenca.

Milena Sekolec že od svojega 10. leta živi z mamo v Angliji, kjer je nazadnje na univerzi v Sussexu študirala ekonomsko zgodovino in filozofijo. S štipendijo mesta Londona pa je letos prišla v Ljubljano, kjer bo napisala svojo diplomsko nalogo iz ruske književnosti. Razen tega pa Milena študira tudi glasbo, do katere ima veliko veselje, pa v Angliji ni imela prave priložnosti, da bi se izpopolnila. Zelo je zadovoljna z načinom in kvaliteto pouka, ob tem študiju pa spoznava tudi slovenske glasbenike in kulturo nasploh.

Slavistiko študira v Ljubljani tudi sin znanega rojaka iz Belgije *Franc Smerke*. Že poleti je prišel v Ljubljano in se do začetka šolskega leta skoraj tekoče naučil slovenskega jezika. Prejema štipendijo Slovenske izseljenske matice in prepričani smo, da nam bo z resnim delom dokazal, da zaupanje ni bilo zaman.

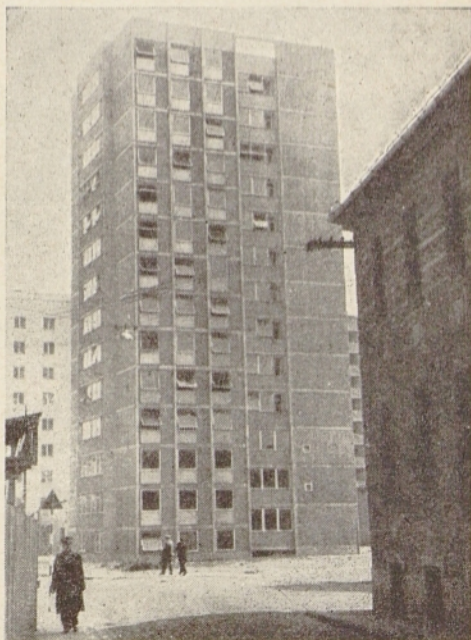
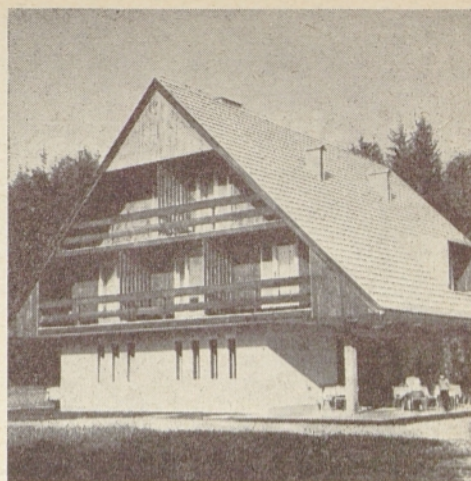
JOŽE PREŠEREN

NOV DOM ZA ŠTUDENTE

Ob začetku letošnjega šolskega leta je univerzitetni svet na svoji otvoritveni seji sklenil spodbuditi štipenditorje, naj zvišajo število in vsoto štipendij. Obenem so sklenili, da bo imela pri letošnjih investicijah prednost gradnja že začetih stolpnic za študente, v že zgrajene študentske domove pa bodo sprejemali predvsem sposobne in vestne študente. Prav pred kratkim so odprli v Ljubljani nov dom za študente — stolpnico v Ilirski ulici, v kateri je prostora za 520 študentov. Ker je v bližini medicinske fakultete, bodo v njej stanovali predvsem študentje medicine.

V nekaterih krajih so se že odločili, da bodo zvišanim življenjskim stroškom primerno zvišali tudi štipendije. Tako bodo štipendisti občinske skupščine v Metliki — 14 po številu — dobili: srednješolci 15.000 do 20.000, visokošolci pa 18.000 do 25.000 din mesečno.

V tovarni cementa in salonita v Anhovem pa so povečali število štipendistov od 40 do 55. Obenem pa so povišali tudi zneske štipendij. Srednješolci dobe 22.000 do 23.000, visokošolci pa 28.000 do 33.000 dinarjev.

Trška gora

PETER BREŠČAK

Nežna, valovita pokrajina ob Krki je v jeseni kot barviti umetnikov pastel. Barve se prelivajo kot na slikarjevi paleti, od jutra do večera, iz dneva v dan. Krka, ki teče skozi dolino gradov, je zrcalo visokim topolom, mlinom in ribiču, ki čaka na soma ali pa na mušico izvablja postrv. Prav dobro so vedeli nekdanji grofje, zakaj so sezidali tukaj ob reki grad za gradom: Žužemberk, Soteska, Otočec, Stari grad... kdo bi vse naštel. Od orlovega gnezda Hmeljnika, pa do baročnega brežiškega gradu, od jame nad Krko, kjer so se ljudje skrivali pred Turki, pa do Kostanjevice in še dalje se razteza dolina reke Krke, kjer si dedje še dandanes v večerih prižigajo vivček, zaskrbljeno gledajo v nebo in čakajo, kaj bo prinesel drug dan; bo mar toča, ki bo vse pobila, ali bo sonce, čas za delo v vinogradu, za bližajočo se trgatév? In mislijo na vinograd v gori, iz katerega so danes popoldne zaslišali pesem, ki ogreje kri...

Kako ob večerih zavzdihnejo vrata zidanic!

Tone je še držal v rokah težak ključ in hkrati tipal za starim, dobro znanim mestom, kjer visi leščerba. Roka je uprasnila vžigalico, medtem pa je Tonetov sosed pristopil k najbližjemu sodu in potrkal po njem z lesenim kladivcem za zabijanje čepov, da je zamolklo zadonelo. »Še ga bo!« nam je pomežiknil. Tone je prikimal, rekel pa ni nič. Kaj bi se človek hvalil, lani je že bilo dobro, če bi le bilo tudi letos... S police je vzel majolko, pristopil k sodu in odprl pipo. Klok, klok na začetku se je kmalu spremenil v šum curka. Lončena majolka, narejena nekje na šentjernejskem polju, ga je kmalu imela »do grla«. Natočil je še drugo, kajti ni, da bi človek za vsako posebej odpiral klet. Na polici ima tudi leseno majolko, ki je narejena iz enega samega kosa. »Naj bo pri hiši,« pravi Tone, »če je že toliko let.« Seveda ni več uporabna, kajti razjedli so jo črvi in od žeje je razpokala. Toda kljub temu je lepa, saj se v majhnih ornamentih vidi sled ljubezni ljudskega umetnika.

Potem gremo v sobo, ki jo je Tone uredil nad kletjo v zidanici. Zidanice na Trški gori nad Novim mestom niso majhne kočure, ampak prave hišice. Kar pa se tiče električne napeljave, pravi Tone, da potem zidanica ne bi bila več prava. »Ali ni lepše takole ob leščerbi, kot pa pod lučjo, ko ti vsak vidi v glavo in srce,« pravi smeje, ko posedamo okoli hrastove mize na klop, ki je brez dvoma težka pol centa. Prve besede so še polne neke zadrege, kasneje pa se Tone, ki nosi že sedmi križ na svojem hrbtu, razživi.

»Tone, kako pa je bilo tisto z ribami?« ga podraži sosed, ki je Tonetovo zgodbo gotovo že dostikrat slišal, pa vendar še rad prisluhne njegovim besedam, saj so hkrati tudi del njegove mladosti.

»Kaj bi razdiral tisto o starih časih,« pravi, toda vsi vemo, da bo spregovoril, saj tako rad pripoveduje takole zvečer, ko se zberejo v zidanici prijatelji, pokušajo njegovo kapljico in rečejo kakšno moško.

»Financarji so me lovili takrat in imel sem pravo srečo, da sem bil tako urnih nog. Veste, Krka je bila takrat še polna rib. Kako je danes, ne vem. Prihajajo sicer ribiči, kar z avtomobilom se zapeljejo do Krke in že učijo črva plavati... Takrat pa še ni bilo avtomobilov in lovila je le gosposka. Jaz sem bil takrat pobič, še

prve hlače sem nosil. Imeli smo majhno kmetijo ob Krki, pa tole zidanico tukaj. Seveda je bila zidanica takrat še majhna. Cele dneve sem se potikal ob vodi in stikal za ribami. Lovil sem postrvi, medtem ko je oče ponoči odhajal z ostmi na soma. Vendar je imel srečo in nikoli ga niso dobili.«

Potem je Tone pomežiknil z levim očesom in vedeli smo, da bo sedaj začel govoriti o tistem glavnem. Pogledal nas je in počasi nadaljeval:

»Mene pa je financar z očali, kako mu je bilo ime, ne vem več, nekega dne opazil, kako sem s čebričkom, v katerem sem nosil ribe, stekel od vode. Močno sem se ustrašil in tega popoldneva se nisem upal iti domov. Zavil sem v zidanico, ki je skoraj uro hoda od vode, vem pa za gotovo, da sem prišel veliko prej. Ves čas me je preganjala podoba financarja z očali. Prisopihal sem v zidanico, vzel ključ in postavil čebriček na tla. Sklenil sem, da grem domov šele zvečer. Toda glej si ga; čez nekaj časa zagledam, da se v hrib proti zidanici vzpenjajo tri postave. Bila sta dva financarja, tisti z očali in še eden. Za njima pa je sopihal moj oče. Bil sem prepričan, da gredo pome in hitro sem vsebino čebrička vsul v sod z jabolčnikom.«

»In potem, kaj je bilo potem?«

»Kaj je bilo! Financar z očali se je delal, kot da me ne pozna. Z očetom so prišli v zidanico pit. In natočil sem jim jabolčnika. Financarja sta ga sicer hvalila, bil je z dna soda, oče pa je molčal. Potem ko sta financarja odšla, je pogledal v sod!«

»Pa?«

»Prav nič ni rekel. Zdelo se mi je celo, da se nekako hudomušno smehlja. Samo ko sva šla proti domu, je rekel, bolj zase kot meni: „Fant, kaj bo s teboj, ko v jabolčniku učiš ribe plavati!“«

Nasmejimo se, da je le kaj, Tone pa prižiga pipo in nataka. Sedaj pusti besedo drugim. Čas pa hiti in že je morda deset. Zunaj je nebo polno zvezd. Krke se ne vidi, samo v daljavi mežikajo luči Novega mesta. Pod nami pa, kjer teče avtomobilska cesta, hiti reka žarometov v noč. V Zagreb, Beograd, Skopje, Atene... Moramo se spustiti navzdol, v nov dan, ki bo kmalu prišel, v življenje, ki tako hiti in dá človeku le redkokdaj priložnost, da si oddahne. Toda preden gremo, zapojemo. Kajti Trška gora se imenuje tudi »pojoča gora« in tega ne smemo prezreti.

Mimo nas hite zidanice s svojimi zgodbami. Z zgodbami o kruhu, o financarjih, o pesmi. Ob reki, kamor vodijo vse poti te doline med griči, se oglašajo klic vodne ptice. Pozabili smo že, kako ji je ime. Morda jutri pogledamo v kako knjigo ali pa povprašamo nekega dne Toneta, če bo še tako zdrav in trden...

Novo mesto za svoj praznik

Novo mesto je dostojno počastilo svoj visoki jubilej — 600-letnico ustanovitve in 20-letnico osvoboditve. Posebno svečan je bil letošnji občinski praznik, 29. oktobra, ko je bila cela vrsta kulturnih in drugih prireditev. V ta okvir je sodilo tudi XIII. zborovanje slovenskih zgodovinarjev, ki je bilo v Novem mestu tik pred tem praznikom, posvečeno pa je bilo tema obletnice. Na zborovanju so ugledni slovenski zgodovinarji prebrali več referatov iz starejše in novejše zgodovine Novega mesta. Dolenjska galerija pa je ob prazniku pripravila razstavo del akademskega kiparja in medaljerja Vladimira Stovička.

V prostorih Dolenjske galerije so v soboto 30. oktobra podelili tradicionalne Trdinove nagrade občine Novo mesto. Namenjene so posameznikom in društvom kot priznanje in spodbuda za njihovo umetniško in znanstveno delovanje. Prvi nagrajenec je bil letos dr. Oton Bajc, ravnatelj novomeške bolnišnice in izredni profesor ljubljanske medicinske fakultete, nagrajen pa je bil za velike zasluge pri razvoju zdravstva na Dolenjskem in za svoje znanstveno delo na tem področju. Drugi nagrajenec je Delavsko prosvetno društvo Svoboda — »Dušan Jereb« iz Novega mesta, tretji pa oktet prosvetnega društva »Brata Pirkovič« iz Sentjerneja.

Najpomembnejši objekt, ki so ga odprli v Novem mestu te dni, pa je vsekakor nova tovarna ravnega stekla, druga te vrste v Jugoslaviji. Pri gradnji te tovarne so sodelovala podjetja iz Poljske, Zahodne Nemčije, Francije, Švedske, Danske in Anglije ter več domačih podjetij. Trenutno je zaposlenih okrog 320 delavcev, ki so pred tem že opravili strokovno prakso na Poljskem ali v tovarni stekla v Pančevu. Na leto bodo v tej tovarni proizvedli okrog 4 milijone površinskih metrov ravnega stekla. Pančevska in novomeška tovarna bosta sedaj skoraj zadostili domačim potrebam, kasneje, ko bo zgrajena še ena podobna tovarna, pa bomo lahko računali tudi na izvoz.

Elektrika iz nove hidrocentrale. V začetku novembra je bila slovesno izročena name-nu nova hidrocentrala Globočica na Črnem Drimu pri Strugi. Nova hidrocentrala ima jakost 42 megavatov in bo dajala letno 260 milijonov kilovatnih ur električne energije. Gradnja in oprema je veljala 15 milijard 600 milijonov dinarjev. Vse naprave so doma izdelane. Sodelovalo je več podjetij iz vse države, med drugimi tudi Litostroj.

S potovanja po evropskih rekah sta se vrnila brata Maks in Janez Toplišček. Na pot sta se odpravila v pet metrov dolgem kajaku, izdelku tovarne Elan. Startala sta v Brežicah, kjer sta po Krki zaveslala v Savo in po njej do Beograda. Od tam sta nadaljevala pot po Madžarski, Češki, Avstriji, Nemčiji, Franciji, Švici in Italiji. Potovala sta večinoma po rekah. Kjer ni bilo voda, sta se poslužila železnice. Njuno potovanje so podprla nekatera jugoslovanska podjetja, ki so jima dala živila, predvsem konzerve. Potovanje je bilo obema zelo všeč; pravita, da se bosta kmalu odpravila še na Bližnji Vzhod.

KULTURNI ZAPISKI

1 Dramski umetnik Stane Sever v vlogi Goetza v Sartrovi drami Hudič in ljubi bog
Foto: L. Dolinšek

2 Prizor iz komedije Ura naših dni
Foto: L. Dolinšek

3 Tržačanka Miranda Caharija v novem slovenskem filmu Kratko poletje
Foto: Busić

Nove knjige

V zvezi z letošnjo dvajsetletnico je izdala Državna založba Slovenije zbornik »Dvajset let Državne založbe Slovenije« in »Bibliografijo izdaj Državne založbe 1945—1965«. Obe knjigi imata dokumentaren pomen ne le za Državno založbo, temveč za vso našo povojno založniško dejavnost in se pridružujeta jubilejnim izdajam Slovenske matice. Zbornik vsebuje 24 informativnih sestavkov. Iz posebnega statističnega pregleda posnemamo, da je Državna založba izdala 2958 publikacij na 608.388 straneh, v nakladi 1.434.250 izvodov. Ta bibliografija pomeni nov tehten prispevek v našo ne več preskromno bibliografsko literaturo, ki nam je dala v zadnjem desetletju vrsto podobnih publikacij.

Knjigo je lično opremil Uroš Vagaja.

Kot najnovejšo knjigo te založbe naj omenimo Ceneta Kranjca: »ZGODBE O ČEBELAH«, ki bo v izjemno presenečenje vsakemu izbirčnemu bralcu. Te zgodbe je pisatelj začel pripravljati že pred dobrimi petindvajsetimi leti, ko se je lotil opisovanja posameznih panjev v svojem čebelnjaku. Knjigo je v opremi in z risbami Lidije Osterc ter z reprodukcijo panjske končnice na naslovni strani izdala Državna založba. Svoje zgodbe je pisatelj postavil v pokrajinski okvir rodnih Repenj pod Šmarno goro, vmes je vpletal ljudi, ki so prihajali k pisateljevu čebelnjaku.

Državna založba je v svoji ceneni žepni izdaji zbirke Izredni kioski ponatisnila dela slovenskih klasikov: Jurčič-Kersnikove »ROKOVNJACE«, Ivana Cankarja povest »MARTIN KAČUR« in roman Miška Kranjca »OS ŽIVLJENJA«.

V Pomurski založbi pa je izšla druga knjiga Miška Kranjca »RDEČI GARDIST«. V tej zasnovani trilogiji nam Miško Kranjec prikazuje burne dogodke v letih 1918—1919 v Prekmurju, ko je pod vplivom oktobrske revolucije na Madžarskem tudi naše kraje zajelo revolucionarno vrenje. Druga knjiga, ki romana še ne zaključuje, je snovno zanimivejša in glavne osebe iz prve knjige se v spletu novih dogodkov bojujejo naprej.

V zbirki »Kondor« založbe Mladinska knjiga so izšle »KMETSKE SLIKE« izpod peresa Janka Kersnika. Te novele sodijo med bisere slovenske kratke proze in smo njihovega ponatisa zares veseli.

Naša gledališča v novi sezoni

JANA MILČINSKI

Prehod na nov gospodarski sistem je prinesel našim gledališčem precej težav in novih nalog: tudi tu bo treba preudarno gospodariti in poskrbeti, da bodo čim večji del stroškov krili z lastnimi dohodki. Gospodarskim problemom pa se je pridružila še skrb, da se bo število gledalcev zmanjšalo, saj se je bilo bati, da se bodo ljudje lažje odrekli gledališki predstavi kot pa dobri večerji.

Zato so pred začetkom nove sezone pretehtali vse možnosti in rešitve. Predvsem so poskrbeli za čim boljši spored, poleg tega pa so sklenili, da cene vstopnic ne bodo zvišali in bodo ostale iste kot v lanski sezoni. Kljub temu so bili vsaj v ljubljanski Drami in Operi precej zaskrbljeni; nekateri lanski naročniki so odpovedali svoje sedeže. Ko pa so začeli vpisovati nove abonente, so se jim obrzi zjasnili: prišlo je toliko novih naročnikov, da se je njihova vrsta vila po stopnicah iz prvega nadstropja skozi vežo na cesto. In tako so, da bi zadovoljili vse, dosedanjim abonmajem dodali še enega, petnajstega.

V dramskem gledališču so za letošnjo sezono izbirali med deli svetovnih klasikov in sodobnih dramatikov. Od slovenskih del so dali na program Linhartovo komedijo »Ta veseli dan ali Matiček se ženi« in pa krstno predstavo slovenske književnice Mire Miheličeve »Ura naših dni«.

V nasprotju z Dramo bo »Mala drama«, ki je kot komorno gledališče usmerjeno v avantgardni, eksperimentalni program, prikazalo vsa pomembnejša, zdaj že klasična dela avantgardnih dramatikov: Becketa, Ionesca, Billetdouxia itd. V čast 90-letnici Cankarjevega rojstva bodo uprizorili njegove »Romantične duše«. Poleg tega pa bodo uvrstili v program še »javne bralne vaje«, na katerih bo povabljen občinstvo poslušalo dela sodobnih domačih avtorjev.

Mestno gledališče ljubljansko pa je, upoštevajoč željo mnogih svojih gledalcev, namenilo tri četrtine svojega programa komedijam in le eno četrtino dramskim predstavam. Seveda pa komedije niso izbirali med lahkotnimi, ceninimi deli, pač pa z vrha sodobne tovrstne literature med deli avtorjev Shawa, Anouilha, Williamsa, Frischa itd. Tem bodo dodali še nekaj satiričnih kabaretov, ki so imeli že v prejšnjih sezonah izreden uspeh. Slovenski književnik Miloš Mikeln je že predložil svoj satirični tekst »Inventura 65« in bo s tem delom doživel krstno uprizoritev.

Tudi v Celjskem gledališču so se v začetku sezone srečali z vrsto težav. Zaradi odhoda dveh režiserjev in treh igralcev se je njihov že itak maloštevilni ansambel zmanjšal na minimum. Kljub temu

pa se bodo potrudili, da bodo obdržali enako število abonmajev kot lani; tudi cene vstopnic bodo ostale iste, zvišalo se bo le število abonmajskih predstav, ki jih ne bo sedem kot doslej, marveč osem.

Delo Mariborskega gledališča ovirajo trenutne težave, ki pa — vsaj zaenkrat — niso zavrle njegovega kulturno-umetniškega poslovanja. Tudi letos so razpisali abonma za dramo in opero in za začetek dramske sezone uprizorili zahtevno in dobro uspelo Millerjevo dramo »Lov na čarovnice«.

Slovensko gledališče v Trstu je za otvoritveno predstavo izbralo Cankarjeve »Hlapce«, ki so po dvajsetih letih vnovič zaživeli na odru tega gledališča. Kot pomembna novost bo delo enega izmed zamejskih slovenskih piscev, ki ga pa še niso izbrali. V počastitev 700. obletnice rojstva velikega italijanskega pesnika Danteja bodo pripravili poseben Dantejev večer. Za najmlajše obiskovalce pa bo gledališče uprizorilo »Janka in Metko« Saše Skufce.

Poklicnim gledališčem se bodo pridružila še številna amaterska gledališča, ki se v mnogih večjih in manjših krajih Slovenije s svojim delom lepo uveljavljajo.

»Ura naših dni« - nova slovenska komedija

Ljubljanska Drama je v začetku letošnje sezone pripravila krstno predstavo komedije »Ura naših dni«, ki jo je napisala znana slovenska pisateljica Mira Mihelič. To ni njen gledališki prvenec. Poleg romanov in knjig za otroke je napisala že nekaj gledaliških iger, ki so imele lep uspeh. Prav gotovo bodo tudi to komedijo gledalci z veseljem sprejeli.

Navdih zanjo ji je dal droben članek, ki ga je pred leti zasledila v dnevnem časopisju: z vaškega pokopališča so izginili železni križi; okrog tega je avtorica spletla zgodbo, ki vedro in iskriko prikazuje vrsto značilnih in sodobnih problemov pri nas. Osrednji motiv se odvija okoli stare cerkvene ure, okoli ure časa — sedanjega, preteklega in bodočega.

Glavno vlogo v »Uri naših dni« je odigral France Presetnik in z njo praznoval 30-letni jubilej svojega gledališkega dela.

Nov slovenski film

Na Gorenjskem, v okolici Bleda, so to jesen snemali doslej najdražji in najrazkošnejši slovenski film v barvah in cinemaskopu, z naslovom »Amandus«. Režiral ga je znani režiser France Štiglic, scenarij pa je po prvi zgodbi Tavčarjeve povesti »V Zali« napisal pisatelj in režiser Andrej Hieng.

Zgodba pripoveduje o kanoniku Amandusu, škofovem nečaku in potomcu španske plemiške rodbine, ki pride s svojim spremstvom v naše kraje pregledat dejavnost katoliške duhovščine v borbi proti luteranstvu. Kanonik se na lovu ponesreči in preneso ga v luteransko kmečko hišo. Med domačo hčerjo Katarino in kanonikom se spletejo čustvene vezi. Napetost se še poveča, ko kanonik zve, da živi v luteranski hiši.

Film ima zgodovinsko okolje, prikazuje boj med protestanti in katoliki, današnjim gledalcem pa naj pove še kaj več — prikaže naj nesmisel, do katerega pripelje borba dveh ideologij.

V filmu »Amandus« nastopajo skoraj vsi znani slovenski igralci, tudi v stranskih vlogah. Glavno vlogo kanonika Amandusa igra Boris Kralj, Joanes je Stevo Žigon. Glavno žensko vlogo igra Anka Zupanc iz Celja, študentka Akademije za igralsko umetnost v Ljubljani. Tri četrtine filma so posneli na prostem in le četrtino v zaprtih prostorih; predvidoma bo film dokončan šele v začetku prihodnjega leta.

V isti zbirki je Mladinska knjiga ponatisnila roman Bena Zupančiča »SEDMINA«. To je roman o okupiranem mestu, o ilegalnem in anonimnem heroizmu, o generaciji, ki jo je vojna zadela med zemljepisno uro v šolskih klopih in jo nenadoma presadila v vrtnice krvavega obračuna.

Tudi Winklerjeva mladinska povest »SESTI MORA OSTATI« — izdala jo je založba Borec, — pripoveduje o usodi mladih ljudi v letih narodnoosvobodilne vojne. Zgodba je naslonjena na pomladne dni v letu 1943, v čas hudih bojev v Suhi krajini in ima za osnovo resnične dogodke.

Mohorjeva družba v Celju je izdala Finžgarjeve IZBRANE SPISE III. in IV. knjigo, ki vsebujejo med drugim tudi dela: »Veriga«, »Gospod Hudournik«, »Študent naj bo«, »Razvalina življenja«, itd. Uredil in opombe napisal je dr. France Koblar, opremil pa Tone Bitenc.

V zbirki razprave in eseji je v založbi Slovenske matice izšla obsežna knjiga Jožeta Toporišiča »PRIPOVEDNA DELA FRANA SALEŠKEGA FINŽGARJA«. Poleg osrednjega dela ima knjiga zanimiv uvod v bibliografijo Finžgarjevih del in pa povzetje v francoščini. Toporišičeva knjiga je zanimiv in važen prispevek k raziskovanju novejših slovenskih književnosti in bo zanimiva za vse številne ljubitelje Finžgarjevih pripovednih del.

O delu kulturno-prosvetnega oddelka na matici

INA

Na matici že vrsto mesecev uspešno deluje tudi kulturno-prosvetni oddelek, ki ga vodi naš sodelavec Stane Češarek. Ta oddelek na matici skrbi za to, da posamezni rojaki in naša društva po svetu, ki se obračajo na matico za nove slovenske knjige, igre, filme, plošče ali notni material, to po možnosti tudi dobe. Prav gotovo bo rojake zanimalo, da jih malo podrobneje seznanimo z delom tega našega oddelka v zadnjih mesecih.

Predvsem moramo izreči toplo zahvalo našim društvom in posameznikom za tako številna pisma ter priznanje, da goje tolikšno ljubezen do lepe domače knjige ter tako zvesto zasledujejo v Rodni grudi našo rubriko Nove knjige ter nam sporočajo svoje želje, ki jim skušamo po najboljših močeh ustreči.

V zadnjem času smo med drugim odposlali Slovenski šoli v Clevelandu Prvo berilo in knjigo Spoznavajmo slovenski jezik. Obe knjigi bodo, kakor so nam pisali, uporabili pri učnem tečaju za slovenščino. Tem knjigam smo priložili tudi nekaj slovenskih narodnih pravljič in pesmi na ploščah in knjižicah, ki jim bodo prav gotovo tudi v pomoč pri učenju ter obenem v prijetno razvedrilo.

Našim društvom v Argentini: Ljudskemu odru in Zarji v Buenos Airesu ter Gospodarskemu podpornemu društvu v Simbronu smo poslali notni material za njihove pevske zборе. Skromno darilo ob društvenemu jubileju — zbirko gramofonskih plošč s slovensko narodno glasbo in slovenskimi narodnimi pravljičami smo poslali tudi Prvemu slovenskemu prekmurskemu društvu v Montevideu v Urugvaju ob njegovi 30-letnici.

Rojaki v svetu, predvsem tisti, ki morda zaradi bolehnosti in drugih razlogov ne morejo obiskati Slovenije, bodo prav gotovo veseli naših kolekcij 60 fotografij iz Slovenije s komentarji, ki naj bi v obliki potujočih razstav obiskale naše izseljenske domove in družstva. Te slike ne prikazujejo samo posamezne lepe domače kraje, temveč tudi kaj vse smo v teh krajih ustvarili in dobili novega. Kolekcije s fotografijami so bile odposlane v ZDA (Chicago in Pittsburgh), v Montevideo v Urugvaju, v Argentino, Kanado, ZAR in Avstralijo.

Dramskemu krožku Naša zvezda v Clevelandu je matica odposlala nekaj dramskih tekstov. Pripravljamo tudi prepise krajših dramskih tekstov in spevoiger, ki bi prišli v poštev za uprizoritev v prekmorskih deželah in v Evropi.

V ZDA in Kanado ter južnoameriške države je matica odposlala tudi kolekcijo zanimivih dokumentarnih filmov iz Slovenije, med temi Lenardičev izseljenski film »Lastovke se vedno vračajo«. Ti filmi krožijo zdaj po naših izseljenskih domovih in društvih in smo zanje prejeli od rojakov, ki so si jih ogledali, že številne pismene pohvale. V kratkem bo matica odposlala tudi dokumentarni film Stara gorenjska ohcet v izvedbi Slovenskega okteta, ki bo rojakom prav gotovo všeč.

Kulturno-prosvetni oddelek Slovenske izseljenske matice pripravlja tudi pevsko turnejo clevelandske Glasbene matice, ki nas obišče prihodnje leto. Razgovori tečejo za devet nastopov. Zlasti se vesele pevcev iz naše ameriške Ljubljane v naših industrijskih središčih. Tudi za clevelandski pevski zbor Zarjo, ki bo ob svojem zlatem jubileju prihodnje leto organizirala tritedenski skupni obisk domače dežele, bomo pripravili nekaj koncertnih nastopov, če bo zbor to željo izrazil, ker ti pevci prihajajo k nam predvsem na počitnice in izlete. O podrobnostih glede gostovanja Matice in Zarje bomo seveda še sproti poročali.

Znani slikarki-naivki iz Uzđina v Banatu, začetnici tako imenovane uzđinske slikarske šole Anujka Maran in Marija Balan sta nekaj mesecev preživeli v New Yorku, kjer je bila v neki zasebni galeriji na Madison ave razstava njihovih del. Poleg tega jima je jugoslovanski informativni center organiziral razstavo tudi v svojih prostorih. Tako so se Newyorčani prvič seznanili z barvitimi podobami polnimi folklornih elementov teh naših banatskih slikark. Za njihova dela je bilo veliko zanimanje in tudi kupcev ni manjkalo. Istočasno je izšla v ZDA bogato ilustrirana in opremljena knjiga Oto Bihajli Merina »Umetnost naivnih slikarjev Jugoslavije«, ki je Američanom še bolj približala slike obeh banatskih kmeti-umetnic. Slike so prodajali po 100 do 400 dolarjev. Slikarki Belanova in Maranova sta med svojim bivanjem v Ameriki naslikali tudi več del z ameriškimi motivi.

Opera hrvaškega narodnega gledališča iz Zagreba se je 9. oktobra vrnila z enomesečne turneje po Japonski. Nastopi v tej daljni deželi so bili povsod izredno dobro sprejeti, zagrebška opera in s tem tudi vsa Jugoslavija pa si je Japonskem pridobila velik ugled. To je bil tudi največji uspeh in najbolj plodno gostovanje vseh naših oper v tujini.

IVAN ROB

Domov

— Pridi, pridi, sinko moj,
vsi te čakamo nocoj,
v naših srcih vlada mir,
slišiš, sinko — mir! —

Mati moja, čakajte,
da ozdravi mi srce,
kaj bi sam med srečnimi,
tožen med veselimi!

— Najbolj mati te pozna,
mati ti zdravilo dà:
če na srcu ji zaspiš,
se gotovo zdrav zbudiš. —

Moja žalost je temà
brez pokoja in brez sna,
ah, bojim se, da od nje
bolelo bi še vas srce.

Ivan Rob - poet in humorist

V mariborski založbi Obzorja je pred kratkim izšlo »Izbrano delo« Ivana Roba, pesnika vedrine in smeha. Njegovo življenje ni bilo z rožami posuto. Prva svetovna vojna ga je — otroka — s starši pregnala z rojstne Primorske, druga mu je prinesla smrt. Vmesna leta je preživel v Ljubljani kot študent — brezdomec, ločen od staršev, poln domotožja po materi in rojstnem kraju. Svoje hrepenje je zлил v lirčne pesmi, ki pa jih je le redko objavljaj. Svojo resnično notranjost je skrjal za veder, sproščen smeh, ki ga naša tedanja literatura skoraj ni poznala; prav zato pomenijo njegov humor, satira in parodija novost in obogatitev tedanje slovenske literature.

Osrednje njegovo delo je travestija Jurčičevega romana »Deseti brat«, ki ga je prelil v verze, ljudi in dogodke pa je prenesel v sodobnost, v svoj čas. Vsi tedanji kritiki so soglašali, da je Robov »Deseti brat« najduhoviteje pisana satira, ki pa niti danes še ni izgubila svoje svežine in vedrine.

Poleg »Desetega brata« je urednik in pisec uvoda Viktor Smolej uvrstil v zbirko vrsto krajših Robovih satiričnih pesmi in parodij, nekaj proze in lirčnih pesmi.

Ivan Rob je član pokolenja, ki je šlo skozi najburnejša razdobja slovenske zgodovine. Bil je mlad človek, ki mu ni bilo dano doživeti zrelo moška leta. Sredi najlepših načrtov in želja ga je zatekla vojna; odšel je v partizane, kjer so ga Italijani zajeli in ustrelili kot talca. Nad življenje si je zapisal poslovilne besede:

»Kdor umre za domovino, je živel dovolj.«

Trije jubileji

V oktobru sta proslavljala svoji sedemdesetletnici dva pomembna slovenska javna, družbena in kulturna delavca: akademik prof. dr. Makso Šnuderl in predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar.

Makso Šnuderl je od leta 1947 redni univerzitetni profesor na ljubljanski pravni fakulteti, kjer je veliko prispeval k njenemu vsestranskemu razvoju. Že pred tem pa je postal znan kot dober pravni strokovnjak; pridobil si je ugled v boju za uveljavljanje in varovanje obstoja in razvoja slovenskega naroda ter za spoštovanje njegovih narodnostnih pravic. V povojnem času pa ima Makso Šnuderl velike zasluge pri širjenju mednarodnega ugleda socialistične Jugoslavije in to prav tako politik kot znanstvenik.

Josip Vidmar že skoraj pol stoletja vnaša s svojim budnim in pronicljivim duhom v naše okolje pobude za estetsko, etično in polnokrvno umetnost. Josip Vidmar — kritik, dramaturg, prevajalec, politik, pisatelj — je v slovenskem življenju vedno navzoč s svojo opredeljeno besedo o umetnosti, še posebej o literaturi, o kulturi ali o celotni družbi in predvsem o njenem duhovnem življenju. Znova in znova poudarja poseben pomen kulture za Slovence in na to, da ne bomo mogli hitreje napredovati brez večjega deleža znanja in znanosti.

Sedemdesetletnico rojstva pa je konec oktobra praznoval znani slovenski zgodovinar dr. Fran Zwitter. Sedaj je profesor na filozofski fakulteti v Ljubljani in predsednik slovenskega zgodovinskega društva. Do sedaj je izdal že okrog 100 zgodovinskih publikacij, med njimi 10 samostojnih knjig, pa še celo vrsto člankov in razprav. Svoje zgodovinske teze pa izraža tudi v predavanjih na univerzi, kjer že skoraj 30 let vzgaja slovenske mlade zgodovinarje. V vsem svojem delu kaže, da je neutrudni raziskovalec preteklosti našega naroda in skrben svetovalec pri vseh žgočih vprašanjih naše znanosti in življenja.

Zanimivo televizijsko oddajo je pod naslovom Izseljenci in domovina pripravil član glavnega odbora matice, urednik RTV Ljubljana Ernest Petrin. V oddaji smo videli filmske posnetke stalnega in najožjega sodelavca matice, člana njenega glavnega odbora, urednika Staneta Lenardiča, ki se je nedavno vrnil z enomesnečnega obiska med rojaki v ZDA. Posnetki so nam prikazali nekatere od letošnjih skupin prihodov rojakov iz ZDA in Kanade, dalje odlomek iz Lenardičevega filma Lastovke se vedno vračajo, prizore z letošnjih srečanj ter intervjuje z nekaterimi rojaki. Oddajo je zaključilo nekaj prav zanimivih posnetkov Staneta Lenardiča, ki jih je posnel ob svojem nedavnem obisku med rojaki v ZDA. Novinar Lenardič se je vrnil s polno torbo teh posnetkov in tudi zapiskov, ki jih zdaj ureja in pripravlja za objavo.

Kulturna izmenjava med Koroško in Slovenijo, ki se že petnajst let uspešno razvija v korist obeh dežel, je v zadnjem času doživela nove primere prijateljskega sodelovanja. V okviru 400. oddaje »Plesna glasba po naročilu«, ki je bila v Celovcu, je sodeloval tudi plesni orkester RTV Ljubljana s pevkama Majdo Sepe in Berto Ambrož. Do sodelovanja je prišlo tudi med obmejnimi pevskimi zbori z obeh strani.

The traditional FORMA VIVA sculptors' symposium, which attracts artists from all over the world, was this year held in three Yugoslav towns — Seča near Portorož, Koštanjevica and Ravne in Corinthia — in July and Avgust.

Twelve sculptors from Austria, France, Japan, Canada, Poland, Britain, Italy and Yugoslavia worked in stone, wood and iron. After two months of work the best pieces of sculpture were awarded and purchased.

Umetnostni paviljon v Slovenjem Gradcu je ob letošnjem dnevu Združenih narodov pripravil razstavo na temo mir, humanost in prijateljstvo med narodi, ki ji je sledilo še mladinsko zborovanje. Pri organizaciji razstave so sodelovali še republiški in jugoslovanski center klubov OZN, društva za Združene narode, mladinski aktivni, posebno pa še mladina ekonomske srednje šole v Slovenjem Gradcu. S svojimi likovnimi deli je sodelovalo veliko število mladih jugoslovanskih umetnikov, katerih najboljša dela so bila nagrajena. Prvo nagrado je prejel mladi beograjski umetnik Radomir Reljić, drugo mladi grafik iz Banja Luke, ki je študiral v Ljubljani, Berber Mersad, razdelili pa so še več drugih priznanj. Razstava je izpričala vso energijo, ki jo vlagajo danes ne samo mladi, temveč vsa naša skupnost.

V okviru IX. mariborske kulturne revije so podelili nagrade šestim kulturnim delavcem, ki sodelujejo na področju mesta. Nagrade so dobili: Milena Godinova, članica mariborskega gledališča za svoje 25-letno gledališko delo, dr. Roman Klasinc za življenjsko delo na glasbeno-reproduktivnem in pedagoškem področju, Ivan Kocmut za arhitektonsko realizacijo Doma političnih organizacij v Mariboru, Marijan Kramberger za literarnozgodovinsko interpretacijo Tavčarjeve »Visoške kronike«, akademski kipar Slavko Tihec za skulpturo v železu »Semafor« in arhitekt Mirko Zdovc za notranjo ureditev Doma družbenih organizacij v Mariboru.

Novi roman Ele Peroci »Po šoli me počakaj«, iz kate-
rega objavljamo danes dva kratka odlomka, pripoveduje
o mladih ljudeh, dekletih in fantih, ki so se med šolanjem
seznanili s krutostjo in grobastjo vojne. Odpor proti
okupatorju, kljubovanje do zadnjih moči jim je svet ideal.
Roman bo izšel v Ljubljani v začetku prihodnjega leta.

Igor Bervar: Bralka

Prvi december

Ela Peroci

Ječe so povsod, sredi mesta in v predmestju. Ene so pod zemljo, druge v nadstropjih, v stari vojašnici in v sodnijskih zaporih od nekdaj. Ljudje hodijo molče po pločniku mimo preklete stavbe. Zazre se kdo v zamreženo okno, toda skozi katero lino bo videl svojega prijatelja, očeta, sina? Skozi katero okno naj mu pošlje pozdrav? Kako naj mu izroči kos kruha in toplo odejo?

Po zidovih so obešeni sezname ustreljenih.

Nepoznana bolečina prelite krvi. Pokrivam si oči, da bi je ne videla, mašim si ušesa, da bi ne slišala strellov, a ne morem preslepiti srca. Umiram in moram živeti. Silna in divja je ta dvojnost.

Kdaj je minila jesen? Kdaj je prišla zima?

Praznovali smo 1. december. To je bil naš stari praznik enotnosti, v katero nismo popolnoma verjeli, a zdaj je postala resnica. To ni več naš stari praznik, to je novi dan. Morda je to naš prvi novi dan?

Od ust do ust je šlo: Jutri je praznik.

Oblekli smo se praznično. Kot tiha povorka smo šli svojo običajno pot po ulicah do šole, do urada, do tovarn. Kot da smo se prvič srečali na cesti. Spoznavali smo se in pretresla nas je lepota in moč naše skupnosti. Čisto navadni vsakdan, v naših srcih pa je bila prisotna svoboda.

Kakšne bodo danes šolske ure? Čakali smo v klo-
peh. Vedeli smo, našo enotnost bodo potrdili profesorji. A kako bodo to storili? Skoraj nič nismo vedeli drug o drugem, vsaj v tem trenutku se nam je zdelo tako. Vendar smo si zaupali.

Prišla je razredničarka, odložila razrednico, s pogledom ves razred čvrsto objela in nam rekla:

Ker je danes naš praznik, ne bom spraševala. Zapišite v zvezek novo snov. Narekovala je in ko je minila ura, se nismo poljubili, a ob tem spominu bi se.

Minila je tudi druga ura, molče smo prenesli italijanščino. Tretja ura je bila težko pričakovana. Bo profesor razumel? Ne bo jemal šole šolsko? Kaj bo storil, ko bomo ob desetih vstali?

Čakali smo ga, da bi se spoznali, poslušali smo korake po hodniku in si želeli, da bi bil čimprej med nami.

Vstopil je, slovesen, slovesnejši, kot smo bili sami. V obleki, ki jo je imel samo za v gledališče. V oči so nas zaskеле solze. Kako smo mogli še pet minut prej spraševati?

O, naš je. Naš je. Vsi smo naši in nikoli nič drugo kot naši. Zdaj bi mogli sprejeti vse hudo tega sveta nase in bi zmagali.

Profesor je razlagal novo snov, kakor vsako prejšnjo, a naša slovesnost se je stopnjevala do desete ure, ko je dal Rudi znak in smo vstali. Profesor je umolknil sredi stavka in z nami in z dijaki in še z mnogimi profesorji po vseh šolah v mestu je v dvominutnem molku počastil najlepšo misel in srečno čustvo enotnosti.

Lepoto sloge smo odnesli s seboj, spet na ulice, do vode, ki teče skozi mesto in je nosila ta dan na svojih majhnih valčkih navdušujoče papirnate barčice s slovensko zastavo.

Živelimo svoj praznik, a mnogi dijaki po drugih šolah so ga plačali. Bili so izključeni iz šole, čeprav so se izgovorili na univerzitetno uro, ki jim je dala ob desetih svoj tajni znak. Te duhovitosti okupatorji niso razumeli. Nekaj šol so zaprli.

Z Mileno sva zvečer obsedele pri oknu. Planine je zakrivala megla in tema. Začutile sva daljavo, ki naju loči od tistega časa pred vojno in kljub sreči, ki smo jo ta dan doživeli, sva vedele, da so planine, naš simbol svobode, še zelo daleč.

Ob slovesu

Potem so do skrajnosti omejili naše mesto.

Zaprli so vse prehode na deželo, ukinili ves civilni promet, ustavili pošto, zaprli smo osamljeni otok sredi razkosane domovine.

Kako dolgo že nisem bila doma. Ničesar nismo vedeli drug o drugem. Ostala sem tudi brez očetovega denarja. Šolsko leto je šlo h kraju, a kdaj bodo prehodi na deželo spet odprti, ni vedel nihče. Kako naj Milenina mama preživi poleg svojih hčerk še mene?

Poiščem si službo, kakršnokoli, za kruh. A to ni lahko. Nikjer me ne potrebujejo. Končno se pogovorim z zelenjadarjem.

Ostani, mi reče. Kar boš skuhala, bova jedla.

Potem boš vsak dan pomila police in tla v lokalu. Ostajati boš verjetno morala čez noč pri meni, ker ne boš opravila z delom do policijske ure.

Tu bo tvoja sobica. Gola je, a ogledalo ima.

In tu je moja soba. Že eno leto sem sam. Imam rad vse v belem. Imel je sobo resnično v belem in na komodi steklene igracke. Gledala sem ga, kako je bil

samemu sebi všeč, z zlato verižico okoli vratu in z zlato zapestnico, okrogel, gladko počesan, rožnat v rožasti svileni srajci.

Bala sem se, da se bom v neprevidnosti dotaknila roba omare, ali mize, ali stola. Bala sem se, da bi se zelenjadarju nenadoma ne mogla ogniti, ko bi hotel mimo mene skozi vrata, bala sem se, da se mi bodo noge vkopale v ta, čuden strah vzbujajoči svet, ki ni imel nobene zveze z vsem, kar sem poznala. Sunkovito sem se obrnila in zbežala po stopnicah v pritličje. Prišel je za menoj.

Za danes pripravi kokoš, mi je rekel. V kuhinji na mizi je. Očisti jo.

Doma sem kdaj zamesila kruh, a kure nisem znala očistiti. Odrezala sem ji glavo in gledala njene steklene oči in odprti kljun. Spustila sem vse iz rok.

Kaj iščem tu?

Čudna tema zelenjadarjeve kuhinje me je omrtvičila in mi jemala vsako jasno misel. Strah in spolek gnus sta me poglajala iz kuhinje skozi lokal na prosto.

Sonce na ulici me je sprejelo in mi odvzelo vso težko misel na kruh, ki si ga ne znam zaslužiti.

Pozabila sem vam povedati, da je bil to dan med pismeno in ustno maturo. Mature že nismo imeli namenjena delati, potem pa smo se vendarle priglasili po zgledu drugih šol v mestu. Drug od drugega pa smo se že poslovili, tudi od šole, ki je bila že vsa zasedena z vojaštvom. Maturitetne naloge smo pisali v nekem dijaškem domu. Okna smo imeli odprta in iz daljave smo slišali topovske strele, kakor tisti dijaki v prvi svetovni vojni.

Malo nas je bilo v razredu in skoraj ni moglo biti vprašanja, na katero ne bi mogli odgovoriti. To smo vedeli vsi, dijaki, profesorji in komisija. Vse, kar nas je čakalo izven šole, je bilo toliko pomembnejše in matura je ostala nekakšen razgovor brez rdečih nageljnove, razgovor med odraslimi ljudmi.

Ko nam je predsednik komisije, ki je bil Italijan, po opravljenem izpitu razdelil spričevala, je poklical Andrejo. Vaš uspeh je najboljši, ji je rekel. Vse predmete ste izdelali z odliko. Čestitam vam,

in če želite v državno službo, si lahko izberete kraj in primerno delovno mesto.

Hvala, mu je odgovorila Andreja. Pod vašo oblastjo ne morem v državno službo.

Andrejin odgovor nam je zbudil ponos, ki nam je prav zaradi mature v teh dneh ugasnil. Bili smo razdvojeni v zavesti, da delamo italijansko maturo in spričevala smo prejeli kot formalnost — ta hip pa je dala Andreja tej formalnosti vrednost.

To je razumel tudi Italijan. Gledal jo je in gledal je nas, ki smo se strnili okoli nje, deležni njenega poguma in ponosa.

Tako smo se po slovesu, ki smo ga že nekaj časa nosili v sebi, ponovno srečali in se ponovno poslovili, vedrejši in z novim zaupanjem vase.

In po dolgih dneh je pripeljal spet vlak v mesto. Neki železničar mi je prinesel očetov denar. Lahko bi se vrnila domov.

NEŽA MAURER

SNEG PRIPOVEDUJE

ME POZNATE?
TOPLA ODEJA SEM
ZA NEŽNO OZIMINO,
NAGAJIVA KEPA
ZA TVOJE GIBKE DLANI,
VOLJNA STEZA ZA SMUČI,
ZVEZDICA SEM,
KI NA TREPALNICAH TI OBVISI.
NAJLEPŠI SEM,
KADAR ME SONCE OBSEVA.
TAKRAT VES ZAŽARIM
IN SI ŽELIM,
DA BI ME VIDELI VSI,
DA BI VEDELI,
KAKO ČUDOVITO JE BITI SNEG,
ČEPRAV SAMO DO POMLADI ŽIVI.

UGANKA

STO SESTRIC V ŠKATLICI DROBNI SPI,
NA GLAVI VSAKI KAPICA SEDI.
VSAKA ZA SEBE JE DROBNA STVAR,
LAHKO ZANETI VELIK POŽAR.

STANE VINSEK

VEVERICA IN ZAJČEK

NA POLICI POD BELIMI GORAMI JE ZAPADEL SNEG. BILO JE DVA DNI PRED NOVIM LETOM. PARTIZANI, KI SO TABORILI POD STENAMI NA POLICI, SO DEJALI: V TAKEM SNEGU SOVRAŽNIK NE BO PRIŠEL K NAM. NASPIMO SE IN PRAZNUJMO NOVO LETO! PO NOVEM LETU PA GREMO V VAS IN NAPADEMO FAŠISTE! IN ŠE PRED NOČJO SO BREZ SKRBI ZASPALI. STISNILI SO SE TESNO DRUG K DRUGEMU, DA JIH NE BI PREVEČ ZEBLO. KER SO SE ŽE DOLGO IN JUNAŠKO BORILI, SO BILI ZELO UTRUJENI. SPALI SO VSO NOČ IN VES DAN.

SOVRAŽNIKI PA, KI SO BIVALI V KMEČKIH HIŠAH V DOLINI, NISO BILI UTRUJENI, SAJ NISO NIČ DELALI. TUDI ZEBLO JIH NI, KER SO POLEŽAVALI NA KMEČKIH PEČEH IN POSEDALI PO KLOPEH. IN KO JE ZAPADEL SNEG, JE REKEL NJIHOV POGLAVAR:

PARTIZANE NA POLICI MORAMO POBITI, ŠE PREDEN BO ZAPADLO KAJ VEČ SNEGA. SICER VSO ZIMO NE BOMO IMELI MIRU PRED NJIMI.

VOJAKI SO NERADI UBOGALI POGLAVARJA. ZAPUSTILI SO TOPLE KMEČKE IZBE IN KRENILI PO CELEM SNEGU NAVKREBER, PROTI POLICI.

DOLGO SO HODILI, KAJTI POT JE BILA STRMA IN NOGE SO SE GLOBOKO UDIRALE V SNEG.

V MRAKU NASLEDNJEGA DNE SO SE PRIBLIŽALI SPEČIM PARTIZANOM. BILI SO ODDALJENI OD NJIH SAMO ZA LUČAJ. PARTIZANI SO TRDNO SPALI IN NISO VEDELI, DA JE SOVRAŽNIK TAKO BLIZU.

TISTI ČAS PRED MRAKOM PA JE FAŠISTE ZAGLEDAL ZAJČEK. POMRDAL JE S SMRČKOM, POMIGAL Z UŠESI IN STEKEL. TEKEL JE ČEZ ZASNEŽENO REBER, TEKEL IN VES ZASOPEL PRITEKEL DO DUPLINE V GOZDU, KJER SE JE PRED MRAZOM SKRIVALA VEVERICA IN SPALA. ZAJČEK JE VEVERICO ZBUDIL.

ZAVOHAL IN VIDEL SEM SOVRAŽNIKA! JE POVEDAL. ZMEDENA OD SPANJA JE VEVERICA POGLEDALA ZAJČKA. ZDAJ NISO ČASI ZA ŠALE, JE MENILA.

NE ŠALIM SE IN TUDI NE LAŽEM, JE REKEL ZAJČEK IN GLAS MU JE TREPETAL OD RESNOBE. ČE JE TO RESNICA, JE REKLA VEVERICA, GREM IN ZBUDIM PARTIZANE!

IN JE ŠLA. LAGODNO JE TEKLA PO REBRI NAVZDOL. PRIŠLA JE NA STENO, POD KATERO SO SPALI JUNAKI. STOPILA JE NA ROB STENE IN ZVEDAVO POGLEDALA POD SKALO.

TAM JE BILO MNOGO PARTIZANOV IN VSI SO SPALI. GLAVE SO IMELI V ZAVETJU, NOGE, OBUTE V ŠKORNJE, PA JIM JE ŽE POKRIL SNEG.

VEVERICA NI IMELA NITI OREHA, NITI KAMENČKA, NITI VEJICE, DA BI JO VRGLA NA PARTIZANE IN JIH TAKO ZBUDILA, KAJTI VSEPOVSOD JE LEŽAL VISOK SNEG. KAKO NAJ ZBUDI PARTIZANE? NAPOSLED JE GLASNO ZARENTAČILA, TODA PARTIZANI SE NISO ZBUDILI; TRDNO SO SPALI.

TEDAJ SE JE VEVERICA DOMISLILA, DA JIH ZBUDI DRUGAČE. STOPILA JE NA ROB STENE IN PREMERILA RAZDALJO MED SEBOJ IN PARTIZANI. NATO SE JE Z REPOM UPRLA OB TLA, SE ZAGNALA IN SKOČILA NA SPEČE LJUDI. TAKO DOLGO JE SKAKALA PO NJIHOVIH GLAVAH, ROKAH IN NOGAH IN TAKO GLASNO JE PRI TEM RENTAČILA, DA JIH JE NAPOSLED ZBUDILA.

POMELI SO SI OČI IN OTRESLI S ŠKORNJEV SNEG. NATO SO SE OZRILI V DOLINO. ČEPRAV SE JE ŽE MRAČILO, SO ZAGLEDALI SOVRAŽNIKE, KI SO SE VZPENJALI PO HRIBU NAVZGOR. PARTIZANI SO VSTALI, STOPILI IZPOD STENE, IN ZAČELI STRELJATI. IN NI ŠE NASTOPILA NOČ, KO JE BILO BOJA KONEC. ČRNI SOVRAŽNIKI SO OBLEŽALI MRTVI NA BELEM SNEGU.

VEVERICA SE JE VRNILA V SVOJE GNEZDECE, PARTIZANI PA SO ŠLI V VAS. DOMAČINI SO JIH RADOŠTNO SPREJELI IN V TOPLIH IZBAH SO PRAZNOVALI NOVO LETO.

VEVERICA PA JE SPALA DO POMLADI IN TUDI ZAJČEK JO JE DOČAKAL.

NAŠI LJUDJE PO SVETU

FRANCIJA

■ Praznovanje v Sallauminesu

Jugoslovanski izseljenci v Sallauminesu v Franciji so letos že v nedeljo 14. novembra proslavili jugoslovanski praznik — dan republike. Kot vsako leto so praznovali ta dan prej zato, da so se slovesnosti lahko udeležili tudi predstavniki jugoslovanskega veleposlaništva v Parizu z veleposlanikom Mito Miljkovićem.

Proslava se je začela v občinski dvorani, kjer je predsednik občine g. Tell priredil sprejem, na katerem je toplo pozdravil navzoče in obudil spomine na revolucionarno pot jugoslovanskih narodov. Omenil je tudi zelo dobro sodelovanje med jugoslovanskimi izseljenci in domačim prebivalstvom ter oblastmi.

Opoldne je priredil g. Tell kosilo za predstavnike jugoslovanskega veleposlaništva in člane Združenja Jugoslovancev v severni Franciji. Popoldne pa so v občinskem kinematografu prikazali jugoslovanski film »Prometej z otoka Viševica«, nato pa je bila v občinski dvorani slovesna prireditev, na kateri so sodelovale kulturno-prosvetne in športne sekcije rudarjev in jugoslovanskih študentov iz Pariza. Na proslavi sta govorila predstavnik Združenja Jugoslovancev, upokojeni rudar Martinčič in jugoslovanski veleposlanik Miljković.

■ Še ni bilo objavljeno

Za prizadete po poplavi lanskega leta smo tudi mi nekaj prispevali, kar pa doslej še ni bilo objavljeno. V severni Franciji smo zbrali 1582.60 frs, Udruženje Jugoslovancev pa je prispevalo 10.000 frs. Denar smo odposlali na našo ambasado v Pariz.

Justin Čebul, Lievin

BELGIJA

■ Smrtna nesreča

Sporočamo žalostno vest, da se je pri prometni nesreči smrtno ponesrečil dolgoletni član in odbornik društva sv. Barbare v Eisdenu Alojz Rak, star 65 let. Pokojni je bil doma iz Laz pri Boštajnu. Na zadnji poti smo ga spremili 1. septembra letos na pokopališče v Eisdenu. Naj mu bo lahka tuja zemlja. Njegovi družini izrekamo toplo sožalje!

D. P. Eisdén

Tudi uredništvo izreka toplo sožalje svojcem pokojnika kakor tudi odboru društva sv. Barbare, ki je s pokojnim rojakom Rakom izgubilo požrtvovalnega in res delavnega odbornika.

Daleč od rojstne dežele v Sheboyganu, kamor sta prispela z jugoslovansko ladjo Trbovlje na kratek obisk k stricu Jožetu Hervatinu, sta Mariborčana Jadran Vouk in njegova žena Erika naletela na Rodno grudo. Pokazala jima jo je gospa Marie Prislanova. Ko sta jo prebirala, jih je ujel fotograf. Slika je bila objavljena v listu People, ki ga izdaja znana Kohlerjeva družba, ki ima svoje urade v vseh večjih ameriških mestih.

■ Obiskali so nas »Veseli Šentvidčani«

Obljubila sem, da vam napišem nekaj vrstic. Na kratko bi rada povedala, da je bilo nama s hčerko zelo všeč na izseljenski dan v Trbovljah. Če bo le mogoče, bova prišle tja vsako leto. Ob tej priložnosti bi se rada tudi zahvalila za gostoljubnost družini v Trbovljah, kjer smo prenočevali. Na žalost ne vem za njihov naslov, niti kako se pišejo.

V soboto 2. oktobra je tu nastopil ansambel »Veseli Šentvidčani«. Zelo nam je bilo všeč. Takih prireditev bi bilo lahko še več.

Lojzka Kaplar, Limburg

■ Rada delam z mladino

Ko sem prebirala Rodno grudo, katero oba z možem zelo rada bereva, saj nam prinaša zelo veliko lepega in zanimivega iz drage domovine, sem prišla do članka, ki omenja moje delo.

Oprostite mi, da pišem o vzrokih in pomenu tega dela. Mnogim je znano, da je leta 1960 nastala med Slovenci v Eisdenu nekaka sprememba. Iz društva sv. Barbare je izstopil pevovodja in režiser ter stopil k novemu društvu. Zavedni Barbarčani pa so se zavzeli in trdno sklenili, da mora društvo vseeno napredovati. Imeli so prav. Društvo je napredovalo in še raste. Rojak Lojz Rak je prevzel delo režiserja. Z veliko vnemo in požrtvovalnostjo si je prizadeval, da je vse šlo in še gre gladko, čeprav si je v tem času kot dober oče in skrben gospodar gradil novi dom in je imel dela na vse strani. Da bi mu delo malo olajšala, sem se ponudila, da mu pomagam. Prevzela sem mladino. Nihče me ni prosil za to, kar sem storila in kar še storim, delam pa to radi volje. Ne delam za plačo, za hvalo, še manj pa za čast.

Moja želja je, da bi bilo to delo v prid društvu in mladini. V mladini se s tem utrjuje naš slovenski jezik, z raznimi recitacijami, ki govorijo o domovini, pa se uče spoštovati naš rojstni kraj. Ne morem vam opisati, s kakšno vnemo in veseljem se mladina udeležuje vaj. Vedno sprašujejo, kdaj so zopet vaje. Ne boje se slabega, ne hladnega vremena. Da pa je to tako, gre vse priznanje in zahvala staršem. Zavedajo se, da je v korist mladini, v veselje staršem in v ponos vsem Slovencem, če mladina nastopa z materinsko govorico.

Dragi starši, iskreno se vam zahvaljujem, da ste mi zaupali vaše pridne otroke. Upam, da boste temu ostali zvesti tudi, ko jih bo učil kdo drug. Mladina, se uči tudi spoštovati stan svojih očetov, saj večkrat povedo kaj o

Ob 29. novembru - prazniku Jugoslavije,

*smo bili v mislih in s sreči združeni z vami,
dragi rojaki po svetu. Tako smo, kljub temu,
da so med nami široke daljše, ta naš in vaš
najlepši praznik skupaj praznovali!*

Ob zaključku te dvojne in zadnje letošnje številke Rodne grude je uredništvo prejelo šele prvo poročilo o letošnji proslavi našega državnega praznika med rojaki. Članek objavljamo, ostale prispevke, ki jih bomo med tem prejel, pa bomo objavili v prihodnji — januarski številki. Uredništvo

Prikupna Nancy Skiba, članica društva št. 615 SNPJ iz Los Angelesa je bila na letošnji glavni proslavi SNPJ izvoljena za MISS SNPJ 1966

rudarjih in njihovih težavah. Mar ni naša dolžnost spodbujati mladino, naj ceni društvo sv. Barbare. Saj je to društvo rudarjev po širnem svetu. V primeru bolezni in smrti je v pomoč rudarjem in njihovim družinam. Zato naj se vsak rudar zaveda, da so društva, kot je društvo sv. Barbare v Eisdenu, njemu in njegovi družini enkrat lahko v korist. Naša dolžnost je, da spoštujemo vse, kar je lepega in poštenega.

Rudar, sam sebe ne pozabi,
misli na poslednje dni!
Zato pa, če še nisi,
stopi v društvo k sv. Barbari!

Se nekaj mi leži na srcu. Slišimo in beremo protestiranje proti obiskom iz domovine. Kako je to le mogoče! Midva sva do sedaj sprejela štiri obiske in to z veseljem. Prvi je bil Koroški akademski oktet, druga sta bila ga. Vrščajeva in njen soprog, nato so prišli Veseli planšarji in za njimi urednik izseljenske oddaje ljubljanskega radia g. Petrin. Z veseljem smo v svoji sredi pozdravili tudi Vesele Sentvidčane. Vsem skupaj pa kličemo: na veselo svidenje. Kdor pa trdi, da so ti ljudje prišli zaradi propagande, ta ne govori resnice. Dokler nismo prestopili belgijskih postav, sprejememo lahko vsak obisk.

A. Trkaj, Eisdenu, Belgija

ZDA

■ Smrt zaslužnega društvenega delavca

V Glenville bolnišnici v Euclidu pri Clevelandu je umrl 75-letni Michael Lah, doma iz Šmarja pri Ljubljani. V Ameriko se je izselil leta 1905. Pokojni je bil med ustanovitelji ter nato tudi dolgoletni predsednik društva Kras št. 8 Slovenske dobrodelne zveze, dolga leta je bil direktor Slovenskega doma na Holmes ave, dalje predsednik Slovenske čitalnice, predsednik Jugoslovanskega kulturnega vrta, načelnik demokratskega kluba, predsednik nekdanjega pevskega kluba Soče, član Slovenskih sokolov, Kluba slovenskih upokojencev v Euclidu itd. Zaposlen je bil najprej pri železnici, nato pa pri Lincoln Electric Co.

■ Jubilej slovenske dobrodelne zveze

Slovenska dobrodelna zveza je letos dne 13. novembra slavila 55-letnico. Ustanovljena je bila 13. novembra 1910. Ustanovnega sestanka se je, kakor poroča uradno glasilo SDZ Glas, udeležilo blizu dvesto rojakov iz Clevelanda. Slovenska dobrodelna zveza ima svoj uradni sedež v Clevelandu, podružnice pa v raznih krajih zvezne države Ohio. V organizaciji je danes včlanjenih nad 21.000 članov. V sedanjem glavnem odboru so: John Sušnik, pred-

sednik; Frank M. Surtz, prvi podpredsednik; Louis Balant, drugi podpredsednik; John A. Kodrich, tajnik, in Louis F. Boldin, blagajnik.

Iz finančnega poročila, ki je bilo zaključeno 30. junija letos, je razvidno, da je premoženje Slovenske dobrodelne zveze preseglo šest in tri četrtine milijona dolarjev. torej se je povečalo za četrto milijona dolarjev.

Ob jubileju je imela Slovenska dobrodelna zveza jubilejno slavo, ki ga je pripravil nalašč za to izvoljeni odbor. Prireditelj je bila združena s kulturnim programom, ki mu je sledil slavnostni banket. Ob jubilejnim slavlju so posebej počastili najbolj zaslužne in najstarejše odbornike.

■ Glasbena matica in Zarja nas obiščeta

Po naših izseljenskih društvih in organizacijah že mnogokje tečejo pomenki o skupnih izletih v Slovenijo v prihodnjem letu. Naš najstarejši pevski zbor iz Clevelanda Zarja, ki bo prihodnje leto slavil svoj zlati jubilej, bo za to svoje slavlje organiziral za člane, njihove sivojce in prijatelje tritedenski skupni izlet v staro domovino. Ta sklep toplo pozdravljamo in jim čestitamo. Zgodovina Zarje, ki so jo ustanovili med prvo svetovno vojno v aprilu 1916 napredni slovenski delavci, je zelo razgibana in bogata. Poleg brezštevilnih koncertov so se tekom let zvrstile na njenem odru mnoge odlično zaigrane spevoigre in tudi operete. Zarja je prva — že spomladi 1. 1945 — vnesla v svoj program tudi slovensko partizansko pesem. Prihodnje leto 3. aprila bo Zarja imela v Clevelandu svoj jubilejni nastop, v juniju pa z letalom Adria avioprometa odpotuje zbor na svoj tritedenski skupni obisk stare domovine, kjer bo tudi nastopil. Tudi znana clevelandska Glasbena matica bo prihodnje leto obiskala Slovenijo, kjer bo imela vrsto koncertnih nastopov v raznih slovenskih krajih. Podrobno bomo o tem gostovanju še poročali.

Med našimi Progresivnimi Slovenci že tudi tečejo pomenki za skupni izlet v stari kraj prav tako pa tudi pri Slovenski ženski zvezi, ki vsako leto organizira takšne skupne izlete. Veliko zanimanja je za skupinske obiske rojstne dežele tudi med našimi rojaki v Kanadi, saj so se jim posebej priljubili charterski poleti z letali našega slovenskega podjetja AA, ki jih ponesejo tako rekoč naravnost v naročje svojih dragih. Že zdaj napovedujejo več skupin. To so seveda šele prve priprave, ki pa kažejo, da bomo prihodnje leto lahko na domačih tleh pozdravili toliko rojakov iz prekomorskih dežel, da bo to že pravo malo preseljevanje narodov.

■ Umetniški jubilej Franka Bradacha

Letos mineva 35 let, odkar je Frank Bradach, znani solist-basist Glasbene maticе, prvič nastopil na clevelandskem odru. Lep jubilej je to in vreden, da se ga vsaj s skromno besedo dotaknemo, saj o jubilaru pravijo, da

je izmed ameriških Slovencev kot pevec amater prepel največ solističnih opernih vlog.

Frank Bradach nas je letos poleti obiskal. To je bil že njegov drugi obisk v zadnjih letih. Povedal je, da je pravzaprav Ribničan, čeprav rojen v Ameriki. Mati je bila doma iz Prigorice pri Ribnici, oče pa iz Strug pri Dobropolju. Dve leti je imel, ko se je z materjo vrnil v Ribnico, kjer je nato odrasčal in hodil v šolo. Ko mu je v osemnajstem letu umrla mati, pa se je vrnil k očetu v Ameriko.

Vsi v družini so radi peli in Frank se je v Clevelandu že l. 1930 včlanil v pevski zbor Zarja, kjer se je s svojim lepim basom kmalu uveljavil. Že naslednje leto je pel prvo manjšo solistično vlogo. Tako se je začelo.

Med najboljšimi v zboru Zarje so bili takrat: tenorist Louis Bele, baritonist Frank Plut, lirični sopran Antoinette Simič, altistka Milavčeva in še veliko drugih. Tenorist Bele je prvi sprožil misel, da bi naštudirali opero.

Ko je pred 25 leti prišel Anton Šubelj, je zaživela Glasbena matica. Koncerti in opere so se vrstili. Kaj vse je pel Bradach? Težko bi na hitro naštel vse vloge, nam je dejal, saj se mnogih niti več ne spomni. Pel je glavno vlogo v Rigolettu, očeta v Traviati, Tonia v Glumačih, Bartola v Seviljskem brivcu, Carnero v Ciganu baronu in še toliko toliko drugih.

K jubileju toplo čestitamo!

Nova miss SNPJ

Kakor je že tradicija so tudi letos na glavni proslavi SNPJ, ki je bila ob delavskem prazniku v začetku septembra in to letos v Chicagu, izvolili Miss SNPJ za prihodnje leto. Izmed 17 zalih kandidatk je bila izbrana prikupna Nancy Skiba, članica društva št. 615 SNPJ iz Los Angelesa v Kaliforniji. Nancy je lani dovršila z odliko višjo administrativno šolo. Znana je tudi po svojih dopisih v Prosveto in mladinsko glasilo SNPJ The Voice of Youth.

Zahvala mladih tamburašev

Slovenska Izseljenska matica
gospa Zima Vrščaj, pres.
Cankarjeva I/II
Ljubljana, Jugoslavija

Spoštovana in draga gospa Vrščaj,

Za odlično organizacijo naše turneje po Sloveniji se Vam mladi tamburaši najlepše zahvaljujemo. Vaša naklonjenost in ves Vaš trud za nas, nam bo ostal vedno v najlepšem spominu. V naših mladih srcih bo vedno zapisano, »Spoznali smo lepo deželo naših prednikov in za to lepo deželo smo tudi mi mladi tamburaši vedno pripravljeni storiti vse«.

Zato še enkrat Vam lepa hvala.

October 9, 1965

Pittsburgh Junior Tamburitzans
Violet J. Ruparcich
John I. Gregurich

Štiri desetletja Nove dobe

Letos praznuje Nova doba, uradno glasilo Ameriške bratske zveze svoj štirideseti rojstni dan. Da bi izdajali lastno glasilo, je bilo sklenjeno na dvajseti konvenciji Ameriške bratske zveze, ki se je sešla leta 1924 v Lorainu, Ohio. Prva številka Nove dobe je izšla 7. januarja 1925. Glasilo so najprej tiskali v tiskarni Glasa naroda v New Yorku, kasneje pa so jo začeli tiskati v Clevelandu, kjer izhaja še danes. Novo dobo je od ustanovitve in nato dolga desetletja urejal Anton J. Trbovec. Zdaj je urednica rojakinja Julia Pirc. Od 1. januarja 1949 si je privzela Nova doba angleško ime New Era. Angleško besedilo je na prvi zunanji strani časopisa, na notranjih straneh je pa ostalo slovensko.

Ob 40-letnici svojega glasila je ABZ razpisala veliko nagradno kampanjo za pridobivanje novih članov. Kampanja je bila doslej, kakor je razvidno iz poročil v New Eri, zelo uspešna.

Na zadnji letni seji glavnega odbora, ki je bila v Elyju, Minn., je glavni predsednik ABZ Frank J. Krese iz Pittsburgha izročil spominska darila — zapestne ure dolgoletnim odbornikom. Darila so prejeli: nekdanji glavni predsednik, sedanji predsednik finančnega odbora Janko N. Rogelj, ki je član glavnega odbora že 33 let, soproga pokojnega glavnega blagajnika Louisa Campe, ki je delal v uradu 42 let, vrhovni zdravnik dr. Arch, ki je v odboru že 37 let, sedanji glavni tajnik Frank Tomsich, ki je v glavnem odboru že 28 let ter Matt Anzelc iz Aurore, Minn., ki je že 33 let v nadzornem odboru.

■ Obisk naših mornarjev

List »People«, glasilo tvrdke Kohler v Wisconsinu, je dne 9. septembra med drugim napisal o obisku jugoslovanskega mornarja v njihovem podjetju:

The »Trbovlje«, a Yugoslavian merchant vessel, docked at Portland, Ore., in early august, and the Vouks took time off to fly to Kohler and visit Jadran's uncle, Joe Hervaten, retired brass foundry superintendent. It was the second trip to Kohler for Jadran, who was sailed around the world before, but the first for Erika.

Jadran and his wife lived in Yugoslavian province of Slovenia. Jadran is 27 years old, has been in the merchant marine for nine years, and is one of 42 crew members on the 12.000 ton Trbovlje.

Jadran's ship also has space for 15 paying passengers.

Prav lepi spomini

Ob svojem obisku v domovini sem skrbno izkoristila vsak dan, da sem videla čim več. Šele zdaj sem videla, kako lepa je Jugoslavija in ni čudo, da sta se Hitler in Mussolini tepla zanjo. Mož moje nečakinje me je vozil s svojim fiatom. Videla sem Jadransko morje, Reko, Opatijo in številne druge obmorske kraje. Videla sem, kje izvira Ljubljana in kje izvira Soča. Bila sem v Postojnski jami, katere lepote prekašajo vse podobne jame na svetu, vsaj meni se tako zdi. Videla sem novo moderno mesto Velenje. V štirinajstih dneh sem več videla in doživela, kakor ob svojem obisku pred 14 leti v štirih mesecih. Odnemla sem s seboj številne lepe spomine. O dragih domačih krajih še zdaj velikokrat sanjam, pa mi je kar hudo, ko se zbudim. Vsem, ki sem jih spoznala pri vas, lepe pozdrave!

Angela Rossman, Sheboygan, Wis.

V okviru proslave na farmi majorja Jonesa v Wellandu je bila prirejena tudi razstava tiska

KANADA

■ Tople vezi Jugoslovancev v Kanadi z rojstno deželo

Kako tesne in tople so vezi med našimi ljudmi v Kanadi in njihovo rojstno deželo je med drugim živ dokaz vedno številnejši obisk naših rojakov iz te dežele. Ta obisk je bil letos rekorden, saj nas je obiskalo iz Kanade več večjih skupin naših rojakov, ki so štele skupaj nad petsto izletnikov. Tesne povezanosti naših ljudi v Kanadi z rojstno deželo so zlasti očite tudi ob velikih praznovanjih jugoslovanskih in kanadskih praznikov kakor so 29. november — rojstni dan nove Jugoslavije ter kanadski praznik Dan Kanade, ki ga Jugoslovani v Kanadi praznujejo skupaj s praznikom julijskih vstaj jugoslovanskih narodov.

O proslavi kanadskega praznika in praznika julijskih vstaj jugoslovanskih narodov, ki je bila 27. junija na farmi znanega prijatelja Jugoslavije majorja Williama Jonesa v Wellandportu, smo kratko že pisali v septembrski številki. Vendar proslava, ki je izvenela v pravo manifestacijo kanadsko-jugoslovanskega prijateljstva zasluži, da se pri njej podrobno ustavimo.

Proslavo je organiziral skupni odbor. Združena je bila z velikim piknikom. Obisk je bil izredno lep, saj se ga je udeležilo okrog 800 Jugoslovancev in Kanadčanov iz bližnjih in bolj oddaljenih krajev. Navzoča sta bila tudi jugoslovanski poslanik v Ottawi Dimče Belovski in jugoslovanski generalni konzul v Torontu Božidar Stanić z osebjem konzulata. Pismene pozdrave so poslali načelnik Wellanda Allan Pietz in voditelj nove demokratične stranke T. C. Douglas.

Ko so odigrali kanadsko in jugoslovansko himno, je zbrane pozdravil major Jones, za njim pa so govorili: predsednik društva Bratstvo in jedinstvo Boško Milutinović, predsednik Zveze jugoslovanskih Kanadčanov Jože Serjak in Stojan Jakovljević.

Nato je spregovoril jugoslovanski poslanik v Ottawi Dimče Belovski, ki je naglasil velik delež jugoslovanskih narodov v borbi za uničenje fašizma ter prikazal njihove dosežke po vojni. Omenil je tudi ogromno pomoč, ki so jo jugoslovanski izseljenci v Kanadi prispevali med vojno in v povojni izgradnji ter ob elementarnih nesrečah — sploh vselej, kadar je bila rojstna domovina v stiski.

Sledilo je čitanje deklaracije, v kateri Jugoslovani in Kanadčani zbrani na skupni proslavi narodnega praznika Kanade in praznika jugoslovanskih narodov soglasno izjavljajo, da si bodo v bodoče še bolj prizadevali za okrepitev vezi in sodelovanje med narodi Kanade in Jugoslavije; da bodo podpirali čim tesnejše sodelovanje njihove stare in nove domovine pri vseh koristnih prizadevanjih, zlasti še pozdravljajo prizadevanja katerekoli dežele na svetu, ki stremi za ohranitev miru v svetu in izboljšanje življenjskih pogojev narodov v nerazvitih deželah.

S proslave so odposlali pozdravni brzojavki predsedniku Titu in premieru Kanade L. Pearsonu.

Na koncertnem delu programa so nastopili Frances Balenović iz Wellanda, Olga Milosavljević iz Toronta, sestre Draginić iz Wellanda, sestre Arsenijević iz Toronta ter tamburaška skupina iz Wellanda. V tekmovanju za najbolj popularno dekle na proslavi je bila izbrana Frances Balenović iz Wellanda — ki je bila proglašena za Miss Jugoslavija-Kanada. Prejela je tudi lepo darilo.

V okviru proslave je bila prirejena tudi razstava tiska, soproga majorja Jonesa je organizirala razstavo ročnih del, slikar Nikola Radelja pa je razstavil nekaj svojih slik. Od teh je eno sliko poklonil prireditvenemu odboru za licitacijo.

■ Tudi prihodnje leto pridemo

Sporočamo vam, da bo Kanadsko jugoslovansko kulturno združenje Bratstvo in jedinstvo tudi v prihodnjem letu organiziralo skupinski obisk v Jugoslavijo. Za zdaj imamo določen datum odhoda iz Kanade 19. julija. Ta datum pa še ni dokončen, ker se še dogovarjamo z letalskim podjetjem Adria.

Tukaj bomo tudi letos svečano proslavili 29. november. Pred tem bomo imeli tudi filmsko predstavo.

Za družine ponesrečenih rudarjev v Kaknju smo zbrali in odposlali 50 dolarjev, za poplavljenke v Vojvodini pa 186 dolarjev.

Ob tej priliki se zahvaljujemo za gostoljubje, ki so ga pri vas deležni ne le člani našega združenja, temveč vsi naši izseljenci, kadar obiščejo domovino. V našem združenju so posebno delavni slovenski rojaki, med temi najpredvsem omenimo predsednika Johna Divjaka, blagajnika Tonja Vršiča, predsednika kontrolnega odbora Leona Fistra ter člane glavnega odbora Ivana Avgušтина, Ivana Nemanića, Vinka Hribarja in druge.

Prizadevali si bomo, da se bo naše sodelovanje v bodoče še bolj okrepilo.

Boško Milutinović, predsednik
Branko Mihić, tajnik

ARGENTINA

■ 25 let Slovenskega podpornega društva Edinost

V nedeljo 5. septembra je v Cordobi praznovalo 25-letnico Slovensko podporno društvo Edinost. Jubilejnega slavlja so se udeležili številni člani in prijatelji društva s svojimi družinami. Navzoča sta bila tudi častni konzul iz Rosaria Branko Rubeša in konzul Ivan Mrša. Ob tej priložnosti je predsednik društva Anton Govednik odkril tudi spominsko ploščo.

Dne 31. oktobra je imela v Armenskem salonu v Buenos Airesu naša Zarja svojo prireditev. Najprej je mešani zbor zapel štiri slovenske narodne pesmi, med katerimi je zlasti zadnja na Gregorčičevo besedilo »Nazaj v planinski raj« tako ugajala, da so jo morali ponoviti.

Tukaj smo sredi priprav za proslavo našega največjega narodnega praznika in prireditve II. jugoslovanskega tedna, ki bodo od 22. do 29. novembra. Zdaj, ko to pišem, konec oktobra, se o programu še dogovarjajo. Gotovo je le to, da bo v soboto 27. novembra nastopil na televizijskem kanalu 7 otroški zbor Gospodarskega podpornega društva, ki ga bo predstavil Albert Gregorič. Oddaja, v kateri bodo nastopili, se imenuje »Sabados continuados«. To je zelo prisrčna in med gledalci priljubljena oddaja, kjer nastopajo razni pevci in igralci, velikokrat tudi druge države predstavijo svoje narode in tako bodo tudi mali pevci — potomci jugoslovanskih staršev — prav gotovo prisrčno in častno zastopali Jugoslavijo.

URUGVAJ

■ Jubilej

Prvo slovensko prekmursko društvo v Montevideu slavi letos 30-letnico obstoja. Jubilejno proslavo so imeli v oktobru. Nastopil je tudi novo ustanovljeni pevski zbor. O proslavi bomo še poročali, ko prejmemo podrobnejše sporočilo.

AVSTRALIJA

■ Slovenski piknik

Slovensko društvo Melbourne je dne 24. oktobra priredilo izlet v Yarrambat združen s piknikom. Ob zadostnem številu udeležencev so nameravali organizirati tudi športni dan.

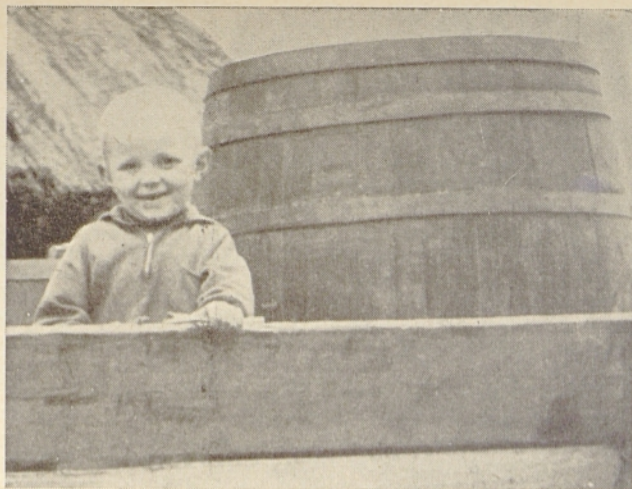
Prav gotovo jim je to uspelo.

Pozdravi in nov naročnik

Pošiljava vam naslov novega naročnika ter sporočava obenem iskrene slovenske pozdrave Slovenski izseljenski matiči in vsem rojakom po svetu in doma.

Karl in Marjan iz Avstralije

Naši pomenki

Prazniki naše sosede

Veter je spihal zadnje liste z dreves, tudi češnja na našem vrtu moli gole veje v sivo, megleno nebo. Staro leto gre h koncu, pred vrati so novoletni prazniki. Vsi jih bomo slavili; le naša soseda šteje drugačne praznike; zanjo je praznik takrat, kadar dobi pošto od sina, ki ga je želja po večjem zaslužku zvalila v daljni, tuji svet. Tisti dan ji obraz žari od sreče in veselja, videti je, kot bi jo obsijalo svetlo, spomladansko sonce in kot bi ji pele ptice vsega sveta.

Zgodi pa se, da tedne in tedne ni ne glasu in ne vrstice od sina. Takrat od skrbi in žalosti ne more spati; noč in dan ugiba, kaj se je zgodilo z njim: Ali je bolan? Ali je nesrečen? Ali pa je morda pozabil na dom in domače?

S sklonjeno, sivo glavo hodi mimo nas in vsa ulica žaluje z njo. Toda nihče ji ne more pomagati. Šele sinovo pismo jo spet potolaži in ji znova prižge sijaj v očeh.

Zato, ljubi sin, tam v daljnem, tujem svetu, spomni se svoje matere v teh mrzlih, zimskih dneh in ji napiši lepo, dolgo pismo, ki ji bo ogrelo srce in ji prineslo sonca in sreče za novoletne, praznične dni!

Jana

Ali otrok zaostaja v razvoju?

Imava dva otroka: šestletno deklico in štiriletnega fantka. Ko opazujem in primerjam njun razvoj, opažam, da je sin znal marsikaj prej od hčerke. Prej je shodil, prej je začel govoriti, zna se sleči in obleči, pošljem ga lahko v trgovino — vse to zna hčerka komaj zdaj, ko ji je že šest let. Zaradi tega me je začelo skrbeti, da deklica v svojem razvoju zaostaja. Drugič pa se spet tolažim, da morda le deček v razvoju prehiteva. Kako Vi sodite o tem.

Zaskrbljena naročnica iz Belgije

Draga mati!

Na vprašanje, ali otrok zaostaja ali prehiteva v razvoju, Vam na daljavo in na osnovi nekaj podatkov

žal ne moremo odgovoriti. Otrokovo duševno zrelost precenjujemo na najrazličnejših področjih dejavnosti in vedenja: govor, hoja, kako opravlja razne naloge vsakdanjega življenja, kako se prilagaja našim zahtevam in okolju itd. Večina otrok se ne razvija enako na vseh področjih, pač pa se v nečem razvija hitreje, medtem ko druge morda zaostaja.

V zadnjih letih so psihologi postavili splošna pravila o otrokovem razvoju. Morda Vam bomo ustregli, in razen Vam tudi drugim staršem, če Vas bomo seznanili z njimi. Tako boste lahko sami presodili, kakšen je duševni razvoj vaših otrok.

16 tednov:

Otrok se na glas smeje. S pogledom spremlja pripravljanje hrane. Lahko 10—15 minut vzravnano sedi.

28 tednov:

Že krepko sedi, nagnjen naprej in opira se na roke. Grabi za predmeti v svoji bližini in jih predeva iz ene roke v drugo. Obvlada že veliko samoglasniških glasov. Če leži na hrbtu, potiska noge v usta.

40 tednov:

Oprt na roke in noge se plazi po tleh in križari naokrog, oprijemajoč se pohištva. Tipa za drobnimi predmeti z iztegnjenim kazalcem. Lahko že kliče »ata« in »mama« in nekatere druge »besede«.

12 mesecev:

Lahko hodi, če ga držimo za eno roko. Pri oblačenju že malo sodeluje. Se zna igrati »ku-kuc«.

15 mesecev:

Nekaj korakov naredi sam. Se zna splaziti navzgor. Ob pomoči obrača liste v knjigi in udarja po straneh. Izgovarja 4—6 besed, in sicer v svojem jeziku. Lahko z mize vzame in obdrži posodo. Kaže ali podari igračo mami, očetu, toda jo želi dobiti nazaj.

18 mesecev:

Že dobro hodi in le redko pade. Če ga držimo za roko, že dobro hodi po stopnicah. Zna sam sedeti v manjšem stolu in zlesti v večji stol. Zna izgovarjati deset besed, vključno imena. Ogleduje slike v knjigi. Deloma že sam je, toda nespretno. Podnevi je lahko

pri odvajanju snažen. Rad vleče za seboj primerno igračo.

24 mesecev:

Samostojno hodi po stopnicah gor in dol. Govori stavke s tremi besedami. Če ga vzdigujemo, je lahko čist že tudi ponoči. Že sam prosi za potrebo, podnevi že kar zanesljivo. Sam sebe kliče po imenu.

36 mesecev:

Zna se voziti na trikolesu in pri tem uporablja pedala. V govoru že uporablja množino. Hrani se sam, a se pri tem še malo poliva in stresa hrano. Zna sam obuti čevlje. Zna kakšne verze znane pesmi.

48 mesecev:

Zna prešteti predmet do tri in pri tem pravilno pokazati. Zna skakati po eni nogi. Zna si umiti obraz, roke in zobe in se potem obrisati. Zna narisati človeka v dveh delih — glava in noge. Se obleče in sleče, če ga pri tem vodimo. Čisti čevlje. Se igra z otroki. Zna iti po opravljenem izven doma, toda brez prečkanja ceste.

60 mesecev:

Poskakuje, zna šteti do deset in zna povedati, koliko prstov ima na vsaki roki. Pozna barve, obleče in sleče se brez pomoči. Lahko zna že zapisati z velikimi črkami kakšno besedo.

Seveda veljajo ta pravila le za povprečje otrok, razvoj posameznika pa je lahko precej različen. Mnogi povsem normalni otroci začno ali kasno govoriti ali hoditi ali se težko nauče brati in pisati itd. Odkloni navzgor ali navzdol so v prvih petih letih za nekaj mesecev, pri 4 do 5-letnem otroku je celo enoletna razlika povsem običajna.

Presodite torej! Če ste še vedno zaskrbljeni in se bojite, da Vaša hčerka v razvoju zaostaja, potem je najbolje, da jo peljete k strokovnjaku-psihologu, vendar upamo, da so Vaše skrbi popolnoma odveč.

J. M.

SVETUJEMO VAM

Na noge ne smemo pozabiti

Tudi naše noge zaslužijo nego. Nožne kosti, ki tehtajo komaj 125 g, nosijo pri hoji in stanju 50—70 kg telesne teže. Zato pomislimo večkrat na to, kako bi noge razbremenili. Marsikatero delo, ki ga opravljamo stoje, zlasti v gospodinjstvu, bi lahko opravili sede. Včasih je potrebno, da ležemo ali sedemo in dvignemo noge malo višje.

Tako si noge bolj odpočijejo, okrepi pa se tudi krvni obtok vsega telesa.

Mnogokrat se že pri otrocih pojavljajo razne nožne okvare zaradi neprimernih ali premajhnih čevljev. Zdravniki predvsem odklanjajo »špičake«, ki so za otroke docela neprimerni. Zato pazljivo izbirajte obutev zase in predvsem za otroke.

Kdor trpi zaradi hladnih nog ali ozeblin, si lahko pomaga z izmeničnimi nožnimi kopelmi. V ta namen potrebujemo dvoje posod. V prvo nalijemo toplo vodo (40 do 42 stopinj C), v drugo pa mrzlo vodo. Nekako za tri minute vtaknemo noge v toplo, potem pa pol minute v hladno vodo. To ponovimo večkrat, tako da traja vsa kopel približno 15 minut. Med kopeljo opravljamo v vodi razne gibe, da pospešimo krvni obtok in povečamo učinek kopeli.

ZA GOSPODINJE

V prazničnih dneh, ko se okrog mize zbere vsa družina, je prav, če ji postrežete s prazničnim priboljškom. In novoletni prazniki so najlepši prazniki v letu; priključijo vam spomine na mlade dni, na večere ob topli peči, na domače koline in na materino potico. Ali ne bodo spomini lepši in bolj živi, če jih boste obujali ob dobri orehovi potici?

Če ste morda pozabili ali izgubili recept, vam ga bomo še enkrat zapisali:

Kvašeno testo: Daj v lonček 4 žlice toplega mleka, košček sladkorja in zdrobi vanj 2—3 dkg kvasa. V skledo presej en liter moke, vlij v sredo kvas in mu zamešaj malo moke. Žvrkljaj v lončku približno 1/4 litra mlačnega mleka, 2 rumenjaka, 12 dkg masla, 10 dkg sladkorja, drobeno sesekljane limonine lupinice, dobre pol žlice soli. Vse to prilij h kvasu, zmešaj in dobro vtepi. Postavi na topel prostor in pokrij s prtičem, da vzhaja. Ko je dovolj vzhajano, ga razvaljaj in namaži z nadevom.

Nadev: Prevri v 3/8 litra mleka en liter zmletih orehov, prideni 20—25 dkg sladkorja, vanilije in eno jajce. Testo razvaljaj za nožev rob debelo in namaži z nadevom, ki ga lahko potreseš tudi z rozinami. Tesno zvij in vlož v pomaščen, z drobtinami posut model ter postavi na toplo, da še enkrat vzhaja.

Če se bojite, da bo s potico preveč dela, vam svetujemo, da napravite **orehove rezine**.

10 dkg masla ali margarine vmešamo z 2 rumenjaki in 20 dkg sladkorja. Nato dodamo žlico ruma, limonino lupinico, eno žlico kakava, dolijemo 1/4 litra mleka ter vmešamo 25 dkg moke, ki smo ji primešali zavitek pecilnega praška. Nazadnje na rahlo vmešamo sneg dveh beljakov in 4 dkg grobo zrezanih orehov. Testo stresemo v namazan pekač in pečemo v zmerno topli pečici 30 do 40 minut. Ko se ohladi, razrežemo in potresemo s sladkorjem.

Hitro narejena in izdatna sladica je tudi **rozinova štruca**: 10 dkg margarine ali masla, 5 dkg sladkorja, en zavitek vanilin sladkorja in 2 jajci penasto vmešamo. Nato dodamo limonino lupinico, 5 dkg zmletih orehov, 8 dkg rozin in 1/4 litra mleka. V to vmešamo 50 dkg moke, ki smo ji dodali en zavitek pecilnega praška. Precej gosto testo zgnetemo v obliko štruče in položimo na pomazano pločvino. Pečemo pri zmerni toploti. Še toplo potresemo s sladkorjem in razrežemo.

Pa še iz dolenjske domače kuhinje

Ocvrti jurčki

Med vresjem in brezami po dolenjskih steljnikih radi v jeseni rastejo jurčki, ki so imenitna in izdatna sprememba na mizi. Dolenjske gospodinje jih tudi takole pripravijo:

Nekaj zdravih jurčkov očistijo in razrežejo na primerne kose, ki jih pomakajo v testo, pripravljeno iz jajca, mleka in primerne količine moke, da je testo tekoče, ter jih hitro ocvrta na razbeljeni masti.

Poleg postrežejo z endivijo ali zeljnato solato.

Dolenjski fižolovi štruklji

Iz moke, za oreh surovega masla ali masti, jajca in mlačne vode ter soli napravimo vlečeno testo in pustimo, da pol ure počiva. Medtem pripravimo nadev: kuhan fižol pretlačimo, vmešamo 2 raztepeni jajci in kozarec goste smetane. Testo razvaljamo in namažemo z nadevom, zvijemo in spečemo. Ko je že skoraj pečeno, ga oblijemo s smetano in pustimo v pečici, da smetana lepo zarumeni. Nato štruklje razrežemo ter jih serviramo z mesom, zeljem ali kislo repo.

VPRAŠANJA

IN ODGOVORI

Kaj se mi šteje za pokojnino?

Delal sem v Nemčiji od leta 1937 do 1941. Avgusta 1942 so me Italijani aretirali in sem bil interniran na Rabu do 20. septembra 1943. Od tega leta sem delal za Osvobodilno fronto, leta 1945 pa sem bil odpuščen iz 15. divizije kot dober artilerist. Po vojni sem takoj začel pri obnovi in sem delal kot tesar pri podjetju Pionir, za tem pa sem bil zidar v Kočevju. 25. julija 1963 sem odšel na Švedsko, od tam pa na željo svojega sina v Kanado.

Zanima me, kaj se mi bo upoštevalo v delovno dobo, če bi hotel uveljaviti pokojnino v Jugoslaviji?

F. Č. Toronto, Kanada

Delo v Nemčiji od leta 1937 do 1941 se bo štelo za jugoslovansko pokojnino, ker se vas smatra za ekonomskega emigranta iz stare Jugoslavije in ker izpolnjujete zakonski pogoj, da ste bili po osvoboditvi zaposleni v Jugoslaviji več kot pet let. Nadalje se bo štel čas internacije na Rabu, kakor tudi delo za Osvobodilno fronto in udeležba v narodnoosvobodilni vojski oziroma v Jugoslovanski armadi.

Čas zaposlitve kot tesar in pozneje zidar se bo štel, če ste bili ta čas v rednem delovnem razmerju, ne pa kot samostojen obrtnik — tesar oziroma zidarski mojster. Jugoslovansko pokojninsko zavarovanje namreč všteva za pokojnino le čas prebit v delovnem razmerju, medtem ko časa opravljanja samostojnega poklica po vojni ne všteva, ker takrat še ni bilo izvedeno pokojninsko zavarovanje samostojnih obrtnikov.

Kolikor pa ste bili zaposleni na Švedskem in pozneje v Kanadi, imate možnost ta leta dokupiti z vplačilom ustreznega zneska jugoslovanskemu socialnemu zavarovanju in sicer v valuti tiste države, kjer ste bili zaposleni. Dokup znaša 18 odstotkov od zneska 45.000 din, ki je osnova za pravice iz pokojninskega zavarovanja za kvalificirane delavce.

dr. Lev Svetek

Pošljite katalog

Prosim, če mi pošljete katalog Jugoexporta za blago, ki se pri plačevanju z devizami dobi s popustom. Ali še velja 20-odstotni popust?

M. B. Jeanne d'Arc, Francija

Obenem z zvišanjem uradnega kurza za tuje valute je prišlo tudi do spremembe pri načinu plačevanja

blaga z devizami. Trgovine, ki prodajajo blago tudi za tujo valuto, lahko dajejo le do 10 odstotkov popusta. Poseben katalog za to pravzaprav ni potreben, saj lahko kupite skoraj vse, razen prehrabnenih artiklov. Skoraj vsaka večja trgovina prodaja blago tudi za tuje valute. Podjetje Jugoexport verjetno še ima katalog za blago, ki ga ima na zalogi; pisali smo jim, naj vam ga pošljejo. Lahko bi se obrnili tudi direktno na njihov naslov: Beograd, Kolarčeva 1.

Dota v Jugoslaviji

V Jugoslaviji imam doto, in sicer 200 m³ lesa, kar je bilo leta 1957—1958 na sodišču potrjeno. Takrat sem bil že v Nemčiji in sem imel zastopnika pred sodiščem. Zanima me, če bi bil upravičen ta les izvoziti. Sem jugoslovanski državljan.

J. P. Rhens/Rh., Nemčija

Za izvoz vaše dote bi morali imeti posebno dovoljenje Državnega sekretariata za zunanjo trgovino in finance SFRJ v Beogradu. Na ta naslov pošljite prošnjo, dokumentirano s prepisom sodne odločbe o dediščini oziroma dote. Možno je, da bo vaša prošnja ugodno rešena.

Konvencija

Pred nedavnim so na Dunaju podpisali konvencijo o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Avstrijo ter sporazum o ureditvi zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v Avstriji. Konvencija o socialnem zavarovanju ima predpise, ki se nanašajo ne le na zdravstveno, marveč tudi na pokojninsko in nezgodno zavarovanje. Drugi dokument, sporazum o zaposlovanju, pa prinaša osnovne določbe o postopku pri zaposlovanju naših delavcev v Avstriji. V delovnih odnosih bodo naši delavci izenačeni s pravicami, ki jih že uživajo avstrijski delavci.

Prav v tem času pa je bil dosežen v Beogradu sporazum o ukinitvi vseh vrst vizumov med Avstrijo in Jugoslavijo. Veljati bo začel, ko ga bodo konec decembra podpisali na Dunaju. Ukinitve vizumov bo v marsičem olajšala potovanje avstrijskih državljanov v Jugoslavijo in obratno, kar bo gotovo pospešilo razvoj turizma. Za naše delavce, ki odhajajo v Avstrijo na zaposlitev, pa ta sporazum ne bo veljal, ker je za njih predviden poseben postopek, določen v sporazumu o zaposlovanju.

Nove ugodnosti

Na zasedanju stalne avstrijsko-jugoslovanske komisije, ki je bilo konec septembra v Ljubljani, so se sporazumeli za razširitev obmejne cone in za to, da se število mesečnih prehodov poveča na šest, dolžina bivanja pa se podaljša za en dan. Zavzeli so se tudi za poenostavitev postopka pri izdajanju in pregledovanju dokumentov za prehod čez mejo. V razvoju maloobmejnega prometa so bili doseženi v zadnjem času zelo pozitivni rezultati, zato so se tudi sporazumeli, da bodo odprli nov obmejni prehod na Pavličevem sedlu.

Uprava sporoča

Ob koncu leta se vsem naročnikom Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja iskreno zahvaljujemo za redno plačevanje naročnine. Še posebej pa se zahvaljujemo vsem tistim, ki so nam letos priskrbeli nove naročnike in vsem zastopnikom, ki tako požrtvovalno skrbe za razširitev našega tiska in tako vestno zbirajo in pošiljajo naročnine.

Z našima publikacijama ste gotovo zadovoljni, saj nam to dokazujete z rednim obnavljanjem naročnin in s toplimi priznanji v vaših številnih lepih pismih. Skušali bomo narediti vse, da naša revija in koledar ostaneta tudi v bodoče tako lepa, ali še lepša, tako vsebinsko in slikovno bogata in tako kvalitetno tiskana, kot doslej.

To pa seveda nalaga velike izdatke za plačilo tiskarniških stroškov, papirja, avtorskih honorarjev, odpreme in poštne. Papir in tiskarske usluge pa so se zopet podražile, zato smo z novim letom nujno primorani nekoliko zvišati naročnino Rodne grude. Le na ta način bomo krili dejanske stroške našega tiska in ostali pri isti kvaliteti papirja in opreme. Mnogo nam je do tega, da revija ostane tako slikovno opremljena, ker naročniki stalno pišejo, da so jim slike še posebno všeč in pogosto prosijo, katere fotografije naj še objavimo. Fotografiranje, izdelava fotografij in klišejev pa je še posebno drago in v veliki meri povečuje stroške tiska. Prepričani pa smo, da bi revija brez slik za vas izgubila na vrednosti, zato jo bomo v bodoče prav tako opremljali s čim boljšimi fotografskimi posnetki. Navajamo še nekaj navodil v zvezi s plačevanjem in podobno, pa vas prosimo, da jih upoštevate:

Opozarjamo vse naročnike po svetu, da za njih velja naročnina v valuti tiste države, v kateri živijo. Dinarskih vplačil iz inozemstva ne moremo sprejemati.

Osebe, ki živijo v Jugoslaviji, plačujejo pa naročnino za Rodno grudo ali koledar za svojce in prijatelje v tujini, bodo morali poravnati naročnino v enakovredni ceni, ki je določena za posamezne države.

Naročnike, ki pošiljajo naročnino iz inozemstva s čekom, prosimo, da ček naslovijo na ustanovo, to se pravi na naslov: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, ne pa na ime posameznega uslužbenca, ker to otežkoča bančno poslovanje.

Če nakazujete denar preko banke, nakažite ga na naš devizni račun pri Narodni banki SFRJ, Centrala za Slovenijo, Ljubljana, številka 502-61806-250-45.

Plačniki v Jugoslaviji pa pri Narodni banki, Ljubljana, številka 501-608-51, ali po poštni denarni nakaznici. Prosim, da na nakaznici, kjer je prostor za sporočilo, vedno napišete, za kaj je poslani znesek in za katerega naročnika.

Naročnike prosimo, da sproti sporočajo eventualne spremembe naslovov, naročnike v inozemstvu pa še posebej prosimo, da nam nemudoma sporočijo nove številke pošt, ki so v zadnjem času novost v Nemčiji, ZDA in drugod. (npr. ZIP CODE v ZDA).

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine za leto 1965 ali pa naročnino dolgujejo tudi za nazaj, vljudno prosimo, da čimprej poravnajo svoje obveznosti.

Za naročnike v ZDA in Kanadi bomo ob naslovih pri februarški številki v letu 1966 z rdečim pripisali datum, ki vam bo povedal, do kdaj imate poravnano naročnino Rodne grude. To bi storili že prej, a je okrog novega leta največ vplačil in bomo na to počakali, ker bi sicer zaradi križanja pošte prišlo do nesporazumov. Prosim, da ev. križanje pošte upoštevajo tudi tisti naročniki, ki so že ali pa bodo prejeli opomine, so pa medtem nakazali naročnino.

Sporočamo vam, da na vsa številna pisma in vplačila ne moremo odgovarjati, ker bi to terjalo prevelike poštne stroške in preveč časa. Zagotavljamo pa vam, da so vaša pisma iskreno dobrodošla, da jih vsi z zanimanjem in veseljem preberemo, nato pa arhiviramo in da vsa vplačila točno knjižimo tako na kartoteko posameznega naročnika, kot v knjigo došle pošte, v blagajniški dnevnik in v knjigovodstvo.

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1966

je izšel dovolj zgodaj, da ga bodo vsi naročniki prejeli najkasneje sredi decembra. Prvo pošiljko, to je tistim, ki so koledar posebej naročili, smo odposlali že 30. oktobra. Te dni smo poslali koledarje tudi tistim, ki so ga že vsa leta redno prejeli in plačevali. Navadno so nam ti rojaki hvaležni, da smo jim koledar poslali, ne da bi ga posebej naročili. Če pa se le najde med njimi kdo, ki ni nameraval naročiti koledarja 1966, a ga je prejel, ga vljudno prosimo, kolikor ga noče, da ga odstopi komu drugemu.

Vsem drugim pa ta naš izredno zanimiv in bogato opremljen zbornik toplo priporočamo in prosimo, da čimprej pošljete naročila zanj.

Cena Slovenskega izseljenskega koledarja 1966 je za inozemstvo ista, kot doslej, zastopnikom pa nudimo običajno provizijo.

Koledar za leto 1967 pa bomo podražili približno v istem razmerju, kot smo podražili Rodno grudo za leto 1966. O novih cenah bodo naročniki pravočasno obveščeni.

Najlepše novoletno darilo za vašega prijatelja, znanca, sorodnika je SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR!

Najlepša redna zveza z rojstno domovino in z ljudmi naše krvi po vsem svetu je mesečna ilustrirana revija RODNA GRUDA!

Z novim letom obnovite naročila in skušajte najti nove bralce našega koledarja in revije, da bo našla pot v sleherno slovensko hišo!

Želimo, da boste ob prebiranju našega tiska tudi v 1966. letu preživeli veliko prijetnih ur!

Uprava

FRAN
LEVSTIK

MARTIN KRPAN

Napotki k besedilu

Vsaj ne bodi tako neučakaven; vsaj ne bodi tako nestrpen. — Saj sem jaz gospodar, veš: cesar poudarja, da ima on pri hiši besedo, ker bi rad pokazal pred Krpanom svojo veljavo. — Nad sabo: pravilni sta obe obliki: nad sabo in nad seboj. — Morda je pa tróbast: z naprej štrlečimi ustnicami. — Moje obnašanje: moje vedenje. — Tega se tedaj ne menimo: Zato se o tem ne pogovarjamo. — Od cesarske kase: kasa je izposojenka iz nemščine, zdaj rabimo v knjižni slovenščini namesto nje blagajna. — Stehàn: pisatelj je namenoma izbral to ime, ker se zvočno podobno glasi kot Krpan; na to tudi namiguje minister Gregor. — Včeraj smo imeli osmi dan za njim: slovesno cerkveno opravilo osem dni po pogrebu. — Vse krščanstvo ga nima takega: na vsem svetu ne najdete takega — Sem bil vaš bébec: ste me imeli za norca. — Smejalo bi se malo in veliko: smejali bi se mali in veliki. Tu imamo določno obliko, zato naglašamo veliko, veliki. Nedoločna bi se glasila: majhen in velik, majhni in veliki. — Moji zarobljeni pameti: moji omejeni pameti. — Takrat, veste, vam nisem bil resnice povedal, kar mi je še zdaj žal: Krpanov značaj se kaže v lepi luči, ker mu je žal za neodkritosrčnost. Hkrati v nadaljevanju besedila razlaga, zakaj se je izmikal, da bi prišel na dan z odkritosrčno besedo. — Ki je vas in vašega magistrovanja z vami komaj za polno pest: Krpan je preprost možakar, zato ne pozna tujk in zamenja minister za besedo magister, kar pomeni lekarnarja. — Čez svetega Stefana streho: znamenita dunajska stolnica z visokim zvonikom. — Nikar praznih besed ne razdirajte: nikar nespametno ne besedičite, nikar nesmiselno ne besedičite. — Le ti meni povedi: povedi je velelna oblika, pravimo tudi povej! — Moje otepanje z Brdavsom: Krpan skromno imenuje svoj boj spopad. — Morda bodo postavili še celo skladali pripovedovalke in pesmi: Levstik s tem pove, da je svojo zgodbo posnel po ljudski pripovedi. Hkrati graja uradno zgodovinarstvo, ki dogajanja prikuje, kot mu prija. — Se ne bo s tem ne prikupil, ne odkupil: se ne bo s tem ne prikupil, ne zameril. — Dajte mi tedaj pismo: listino, potrdilo, da bom smel tovoriti sol. — Pred vsako duhovsko in deželno gosposko: danes bi dejali pred duhovno in svetno gosposko. — Svoj pečat morate udariti: s tem izraža svoje nezaupanje, hkrati pa dokajšnjo izkušnost, ker kot preprost človek dobro ve, da mora vsaka listina imeti pečat. — Vam bom kdaj opotikal: vam bom kdaj očital.

Povest v nadaljevanjih v slovenščini, angleščini, francoščini, španščini in nemščini. Prevajalci so: za angleščino F. S. Copeland, francoščino Viktor Jesenik, španščino Jolanda Kvas in prof. Mirko Rijavec ter za nemščino dr. Else Byhan. Napotki k besedilu: prof. Avg. Pirnat. Ureja Mila Šenk.

Vse bom posekal, kar mi bo prišlo pod sekiro, bodisi lipa ali lipec, hudolesovina ali dobroletovina, nad kamnito ali nad leseno mizo; pa bom postavil sredi dvo-rišča kolibo in tako dolgo bom ležal, dokler bo sod moker pa dokler bom imel kaj prigrizniti. Ampak to vam pravim: samo še enkrat naj pride Brdavs na Dunaj, potem pa zopet pošljite pome kočijo in služabnika ali pa še celó svojo hčer ki ne maram zanjo malo in dosti ne; pa bomo videli, kaj boste pripeljali z Vrha od Svete Trojice! Ako bo Krpan, mesa in kosti gotovo ne bo imel, ampak iz ovsene slame si ga boste morali natlačiti, pa se ga ne bodo še vrabci dolgo ball, nikar že velikani! Mislil sem iti brez besedice govorjenja. Ker ste me pa sami ustavili, ne bodite hudi, če sem vam katero grenko povedal; saj menda veste, kako je dejal rajnik Jernejko na Golem: 'Ali ga bom s pogačo pital, kadar se s kom kregam! Kar ga bolj ujezi, to mu zabelim'. Zdaj pa le zdravi ostanite!»

Cesar pravi na to: »Martin, potrpi no! Vsaj ne bodi tako neučakaven. Ti ne pojdeš od naše hiše, verjemi, da ne! Saj sem jaz gospodar, veš!«

Krpan odgovori: »Vsak človek je tak, kakršnega je bog dal; vsak ima nekaj nad sabo: kdor ni grbast, morda je pa trobast! Moje obnašanje ni za vas, že vidim da ne. Tega se tedaj ne menimo, da bi jaz tukaj ostal. Saj tudi kobilica, ki se ji pravi kozica, ni vajena zmerom ob suhi krmi. Doma se je pasla po gozdu, na potu pa ob cestah!«

Na to pristopi minister Gregor, ki je imel ključke od cesarske kase, ker taki imajo za vsako reč posebej služabnika. Minister se oglasi: »Cesaróst, veste kaj? Vaš norec Stehàn je umrl: včeraj smo imeli osmi dan za njim, bog mu daj nebeško luč! Stehàn in Krpan, to si je nekam jako podobno. Kaj menite? Morda bi le-ta prevzel njegovo službo? Nič se ne ve. Zvitorepec je, debel je, smešen tudi, jezičen ravno tako; vse krščanstvo ga nima takega!«

Krpan odgovori: »Magister Gregor, veste kaj? Enkrat sem bil vaš bebec, dvakrat pa ne bom. Smejalo bi se malo in veliko meni in moji zarobljeni pameti, ko bi to naredil. — Zdaj pa dobro, da mi je prišlo na misel! Kmalu bi bil pozabil, kar imam že dolgo na jeziku. Cesaróst, nekdanj ste me bili srečali s kobilico v snegu, kajne?«

Cesar: »Bilo je tako, bilo!«

Krpan: »Kaj pa sem nesel na tovoru?«

Cesar: »Bruse pa kresilno gobo.«

Krpan: »To je bilo tačas, ko ste se vi peljali v Jeruzalem.«

Cesar: »Bosa je ta! V Trst sem šel; za Jeruzalem toliko vem, kolikor za svojo zadnjo uro.«

Krpan: »Jaz pa za bruse in kresilno gobo ravno toliko. Takrat, veste, vam nisem bil resnice povedal, kar mi je še zdaj žal. Angleško sol sem prenašal. Saj se nisem bal pravzaprav ne vas ne kočijaža. Pa taka

FRAN
LEVSTIK

MARTIN KRPAN

je le: kadar se človek zasukne s pravega pota, naj bo še tako močan, pa se vendar boji, če veja ob vejo udari.«

Na to pravi Minister Gregor: »Ne veš, da je prepovedano? To je nevaren človek; državi dela škodo. Primate ga, zaprimo ga!«

Krpan odgovori: »Kdo me bo? Morda vi, dolgo-petec, ki ste suhi kakor raženj, ki je vas in vašega magistrovanja z vami komaj za polno pest? Z eno samo roko vas porinem čez svetega Štefana streho, ki stoji sredi mesta! Nikar praznih besed ne razdirajte!«

Cesar pravi: »Le ti meni povedi, če bi morda še kaj rad. Midva ne bova v sovraštvu ostala ne, če bog dá, da ne. Minister Gregor, ti ga pa le pusti! Že jaz vem, kako je!«

Krpan odgovori: »Poslušajte me tedaj! Moje otepanje z Brdavsom vem, da je imena vredno. Kaj se zna? Morda bodo postavači še celó skladali pripovedovalke in pesmi, da se bo govorilo, ko ne bo ne vas ne mene, kosti ne prsti, če ne bo magister Gregor dal drugače v bukve zapisati. Pa naj stori, kakor če; meni se ne bo s tem ne prikupil ne odkupil. Ampak vendar je vsak delavec vreden svojega plačila, to sem v cerkvi slišal. Če je vaša draga volja, dajte mi tedaj pismo, ki bo veljavno pred vsako duhovsko in deželsko gosposko; pa tudi svoj pečat morate udariti, da bom brez skrbi nosil angleško sol po svetu. Če mi to daste, naj bom ves malopridnež, kolikor me je pod klobukom, ako vam bom kdaj kaj opotikal, dokler bom tovoril!«

Cesar je bil precej pri volji; minister Gregor pa nikakor ni pritegnil. Ali cesar ga ni poslušal, ampak šele dejal je: »Gregor, vzemi pero pa zapiši, kakor je Martin rekel!«

Minister Gregor se je kislo držal, branil se pa le ni, kar so mu veleli; zakaj cesarja se vendar vsak boji. Kadar je bilo pismo narejeno in zapečateno, pravi cesar Krpanu: »Martin, ali prodaj meni pogače in vino pa kar je še drugih reči? Najlaže bo tako, lej! S cesarico bom že govoril, da bo prav. Mošnjo cekinov ti dam, ti boš pa blago pustil. Kdo bo to prenašal z Dunaja do Svete Trojice?«

Krpan odgovori: »Poldrugo mošnjo pa še kakšno krono povrhu, vem, da je lepo vredno, ko bi prodajal brat bratu. Pa naj bo, no, pri vas ne bom na tisto gledal. Samo da jaz ne bom imel pri cesarici zavoljo tega nikakršnih ohodkov; ne lazim rad okoli gosposke! Pa saj imam priče, da ste vi prevzeli vse sitnosti, ki bodo prišle prvič ali drugič iz tega, dobro me poslušajte!«

Cesar mu dé: »Nič se ne boj; to bom že poravnal sam brez tebe. Ná mošnjo; tu je pa še pismo. Saj nocoj tako še ne pojdeš iz grada, če le misliš iti; priklonil se je že dan ter noč se bliža.«

Ali Krpan odgovori: »Lepa hvala vam bodi najpopred za pisemce, da ga bom v zobe vrgel vsakemu, kdor me bo ustavljal na cesti; pa tudi zavoljo mošnjčka se ne bom krčil. Kaj se vé, kaj zadene človeka v neznanju? Morda mi utegne še na hvalo priti. Vselej pravijo: bolje drži ga, kakor lovi ga! Pri vas pa ne bom ostajal čez noč, ako se vam ne zamerim s tem. Že hudo me ima, da bi spet enkrat bil na Vrh pri Sveti Trojici. Samo še nekaj bi vas rad prosil, ko bi mi dali človeka, da bi me spremil do ceste. Mesto je veliko, hiš je, kolikor jih nisem še videl, kar sol prenašam, akoravno sem že v Reki bil, tudi v Kopru, na Vrhnikih in v Ljubljani; ali toliko ulic ni nikjer. S kočijažem sva se hitro vozila in toliko vem, kod sem prišel, kakor bi imel oči zavezane; pa sem vendar gledal na levo in tudi na desno; ali to ni dano vsakemu človeku, da bi vselej vedel, kje je.«

Cesar mu je obljubil svojega služabnika, potlej pa mu je roko podal, pa tudi Gregorju velel, naj mu jo poda. Minister se ni branil, ali vendar je bil zavoljo pisma ves zelen od jeze.

Krpan zadene kij in mesarico, in to so bile njegove zadnje besede pred cesarjem: »Ko bi se spet oglasil kak Brdavs ali kdo drug, saj veste, kje se pravi na Vrh pri Sveti Trojici. Pozdravil bom pa že Vrhovščake in mater županjo. Zdravi ostanite!«

»Srečno hodi!« pravi cesar, minister Gregor pa nič.

KONEC

I'll fell everything that comes handy to my axe, limes male and female, good timber and bad, no matter whether above a table of stone or of wood; and I'll build me a cabin in the middle of your yard and there I'll lie so long as there's a drop in the cask or a bite for me to swallow. But this I tell you: let some Brdavs come again to Vienna, and you send your coach and servant once more for me, or even your daughter for whom I don't care one way or the other, — and we'll see what you will bring back from Vrh by Holy Trinity! If it's Krpàn, it won't be one of flesh and blood, but a scarecrow stuffed with oaten straw that won't frighten even sparrows for long, let alone giants! I'd thought of going away without a word. But it was Yourself that stopped me, so don't take it ill if I've spoken with some bitterness; you know what the late Jernejko of Golo used to say: 'Shall I feed cake to one with whom I have a quarrel? What will provoke him still further, that I'll dish for him!' Now goodbye and fare you well!'

Then the Emperor said: 'Wait a bit, Martin! Don't be so hasty! You're not going to leave our house like this, believe me! I'm the master here, you know!'

Krpàn replied: 'Every man is such as God made him. We've each of us got something amiss: who hasn't got a hump, perhaps he's pouty! My manners are not for you, I can see that. So don't let's talk as if I was to stay here. Even my little mare, whom they miscall

a goat, is not used to dry fodder all the time. At home she grazes in the wood, and when we're on the road, it's by the way-side!'

At that, the Emperor's minister Gregory, came up. He kept the keys of the Emperor's treasury, because such as He have a special servant for every single thing. The Minister said: 'D'you know what, Imperial Majesty? Stehàn, your fool, is dead; yesterday it was a week since he passed away, God grant him heavenly bliss! Stehàn and Krpàn, they sound pretty well alike. What d'you think? Perhaps that chap would take on his job? You never can tell. He's a sly-boots; he's fat; comical too, and just as long-tongued. There's not such another in all Christendom!'

Krpàn replied: 'Master Gregory, d'you know what? Once you made a fool of me, but you won't do so twice. Great and small would laugh at me and my lost wits, if that were to happen. — But now it's a good thing that I've remembered! I'd almost forgotten what's been for long on the tip of my tongue. Your Imperial Majesty, one day you met me and my little mare in the snow, didn't you?'

The Emperor: 'That is so!'

Krpàn: 'And what was I carrying in my load?'

The Emperor: 'Whetstones and tinder.'

Krpàn: 'That was when you were travelling to Jerusalem.'

The Emperor: 'Rubbish! I was on my way to Trieste;

I know no more of Jerusalem than of my last hour.'

Krpàn: 'And I just as much of whetstones and tinder. At the time, you know, I didn't tell you the truth. I'm still sorry for it. I was carrying English salt. Matter of fact, I wasn't afraid either of you or your coachman. But that's how I'll not stay overnight with from the straight road, no matter how strong he be, he's scared at the sound of one branch hitting another.'

The up spoke the Minister, Gregory: 'Don't you know that's forbidden? He's a dangerous man; he defrauds the State. Seize him, lock him up!'

Krpàn answered: 'Who's to take me? You, perhaps, you high-heeled snob, as lean as a grill? Why, with all your magisterial airs, you're scarcely half a handful! With one hand I'll toss you over the roof of St. Stephen's in the middle of the town! Don't talk nonsense!'

The Emperor said: 'Now you just tell me if there's anything you'd like. We're not going to be enemies, you and I, if it please God that we shouldn't. And you, Minister Gregory, leave him alone! I know fine what to do!'

Krpàn answered: 'Then listen to me! I know that my tussle with Brdavs is worth something. What do we know? Perhaps our minstrels will make tales and poems that shall be said and sung when you and I shall be no more, neither dust nor bones, unless Master Gregory has it set down differently in a book. But let him do as he pleases; he'll neither win

my favour by it nor buy himself off with me. All the same, every workman is worthy of his hire, as I've heard in church. If it be your will, then give me a letter which will hold good with all authorities both temporal and spiritual; and set your seal upon it, that I may safely peddle English salt about the country. If you will give me that, may I be a rascal from top to toe, if ever I cast anything up to you so long as I go trading!'

The Emperor was willing at once; but Minister Gregory was by no means agreeable. However, the Emperor would not listen to him, but even gave him orders: 'Gregory, take a pen and write as Martin said!'

Minister Gregory looked sour, but he made no bones about doing as he was bid; because, after all, everybody fears the Emperor. When the letter was written and sealed, the Emperor said to Krpàn: 'Martin, won't you sell me the milk loaves and the wine and all the rest of the stuff? That'll be the simplest way out, d'you see? I'll speak to the Empress myself and fix things up. I give you this purseful of gold crowns, and you leave the goods here. Who's going to lug all that stuff from Vienna to Holy Trinity?'

Krpàn replied: 'Make it a purse and a half, and a crown or two into the bargain. I know it's quite worth that between brothers. Well, let be, I'll not drive a bargain with you. So long as I don't have any more to do with the Empress because of it; I don't like smirking round the quality! But

now I've got witnesses that you've undertaken to deal with any trouble that might arise, now or later, from this business, you know that, don't you?»

The Emperor said: »Never fear! I'll settle it myself without you. Here, take your purse; and here's the letter as well. If you do mean to go, you'll surely not be leaving the town tonight? Day is almost over and night drawing near.«

But Krpan replied: »Many thanks to you, first of all, for the letter which I can cast in the teeth of any who would hold me up on the road; nor will I haggle over the purse. Who knows what may befall a man in future? It may yet come in useful. You know the old saw: a bird in the hand is worth two in the bush. But you, if you won't take it ill. I'm dying to be back at Vrh by Holy Trinity. There's just one thing I would beg of you: will you send some one with me to see me as far as the highroad? This town is big; there are more houses than I've ever seen since I've traded salt, although I've been in Reka, and at Koper, at Vrhnik and in Ljubljana; but none of them has so many streets. Your coachman drove me here so fast that I know as much of the way as if I'd been blindfolded. I looked out both right and left, but not every man can always be sure of knowing where he is.«

The Emperor promised to send a servant along and then shook hands with him, and told Gregory to do so too. The Minister did not refuse; all the same, he was quite green with rage because of that letter.

Krpan shouldered his club and his axe, and these were his last words to the Emperor: »If another Brdavs or any one else of that breed should come here again, you know where to find Vrh by Holy Trinity. And you to the good folk of Vrh and specially to the Lady Mayoress. Fare you well!«

»Good luck to you!« said the Emperor; but the Minister said nowt.

THE END

*

J'abattrai tout ce qui me tombera sous la hache, que feuilles ou le tilleul des ce soit le tilleul à grandes bois, le cornouiller ou la viorne, par dessus une table de pierre ou de bois; et je dresserai au milieu de la cour une cabane et j'y resterai couché aussi longtemps que la barrique sera humide et que j'aurai quelque chose à me mettre sous la dent. Mais je vous dis ceci: qu'une fois seulement un Brdavs revienne à Vienne, puis envoyez de nouveau votre carrosse et un serviteur pour me chercher, ou même votre fille, qui ne me chaut ni peu ni prou; et nous verrons ce que vous amènerez de Vrh de la Sainte-Trinité! Si c'est Krpan, il n'aura certainement pas de chair et d'os; mais vous devrez le bourrer de paille d'avoine; et même les moineaux n'en auront pas peur longtemps, bien loin de faire peur aux géants! Je pensais m'en aller sans dire un mot. Mais comme vous m'avez arrêté vous-même, ne soyez pas fâché si je vous ai dit quelque parole amère; vous savez probablement ce que disait le défunt Jernejko à Golo: »Est-ce que je vais bourrer de gâteau quelqu'un avec qui je me dispute! Je lui sers ce qui le fâche davantage.« Et maintenant restez en bonne santé!»

Sur ce, l'empereur dit: »Martin, patiente un peu! Au moins ne sois pas si impatient! Tu ne vas pas quitter notre maison, crois-moi! C'est moi le maître ici, tu sais!«

Krpan répond: »Chaque homme est tel que Dieu le fit; chacun a quelque chose qui ne va pas: qui n'est pas bossu, a peut-être la lèvre boudeuse! Je vois bien que mon comportement n'est pas de votre goût. Ne disons donc pas que je pourrais rester ici. Ma petite jument, que l'on appelle chevette, n'est pas non plus habituée à manger toujours du fourrage sec. Chez moi elle broutait dans la forêt, et en chemin, le long des routes!«

Là-dessus, le ministre Gregor, qui avait les clefs du trésor impérial, s'avance. De telles gens ont un serviteur spécial pour chaque chose. Le ministre prend la parole: »Majesté, vous savez quoi? Votre fou Stehàn est mort; hier il y a eu huit jours qu'il a pas-

sé, Dieu lui donne la lumière céleste! Stehàn et Krpan, cela a l'air fort ressemblant. Qu'en pensez-vous? Peut-être celui-ci prendrait-il sa place? On ne sait jamais. Il est finaud; il est gros; amusant aussi, il a également la langue bien pendue; toute la chrétienté n'a pas son pareil!«

Krpan répond: »Maître Gregor, vous savez quoi? J'ai été une fois votre benêt, mais je ne le serai pas deux fois. Petits et grands se moqueraient de moi et de mon esprit asservi, si je faisais cela. — Et maintenant il est bon que je me sois souvenu! J'allais presque oublier ce que j'ai depuis longtemps déjà au bout de la langue. Majesté, un jour vous m'avez rencontré avec ma petite jument dans la neige, n'est-ce pas?«

L'empereur: »C'était bien ainsi, oui!«

Krpan: »Et qu'est-ce que je portais dans mon charagement?«

L'empereur: »Des pierres à aiguiser et de l'amadou.«

Krpan: »C'était au moment où vous faisiez un voyage à Jérusalem.«

L'empereur: »Des balivernes! J'allais à Trieste; sur Jérusalem j'en sais tout autant que sur ma dernière heure.«

Krpan: »Et moi tout autant sur les pierres à aiguiser et l'amadou. Cette fois-là, vous savez, je ne vous ai pas dit la vérité, ce que je regrette encore maintenant. Je transportais du sel anglais. A vrai dire, je n'avais peur ni de vous ni de votre cocher. Mais c'est bien ainsi: quand un homme s'écarte du droit chemin, si fort fût-il, il s'effraie cependant si une branche heurte contre une autre branche.«

Alors, le ministre Gregor dit: »Ne sais-tu pas que c'est défendu? C'est un homme dangereux; il fait tort à l'Etat. Saisissez-le, enfermons-le!«

Krpan répond: »Qui est-ce qui me saisira? Peut-être vous, l'homme aux talons hauts, qui êtes sec comme une broche; vous dont la personne et le magistère empliraient à peine une poignée? D'une seule main je vous pousse à travers le toit de Saint-Etien-

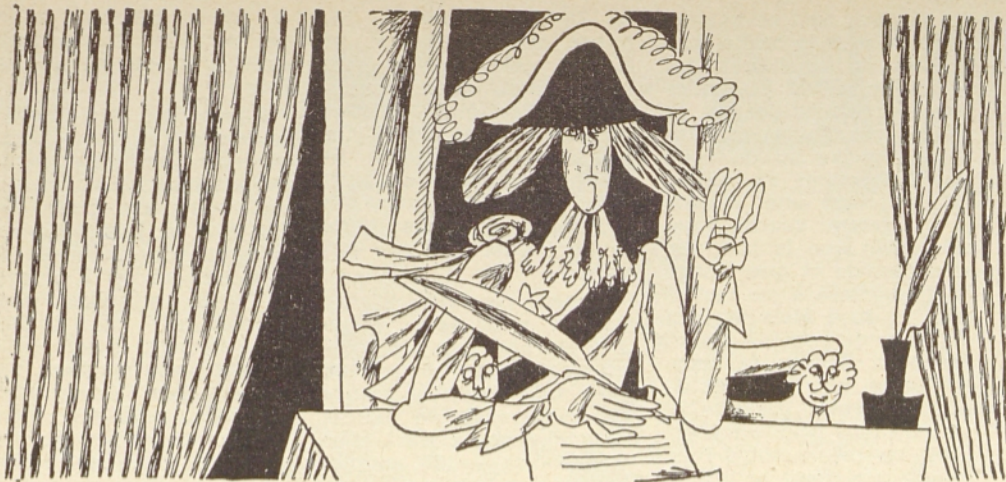
ne, qui se dresse au milieu de la ville! Ne proférez donc pas de paroles en l'air!«

L'empereur dit: »Dis-moi seulement si tu aimerais peut-être encore quelque chose. Nous deux, nous ne resterons pas ennemis, non, s'il plaît à Dieu. Ministre Gregor, toi, laisse-le! Je sais bien ce qu'il en est!«

Krpan répond: »Alors écoutez-moi! ma bagarre avec Brdavs, je sais qu'elle vaut une mention. Que sait-on? Les flâneurs composeront peut-être même des contes et des poèmes, de sorte qu'on en parlera quand ni vous ni moi ne serons plus, ni os ni poussière, si maître Gregor ne fera pas inscrire autrement dans les livres. Mais qu'il fasse comme il veut; par là il ne gagnera pas mon cœur, ni ne se rachètera. Chaque travailleur, cependant, est digne de son salaire, j'ai entendu cela à l'église. Si telle est votre bonne volonté, donnez-moi donc une lettre qui sera valable devant toute autorité spirituelle et temporelle; et vous devez aussi apposer votre sceau, pour que je transporte sans souci le sel anglais par le monde. Si vous me donnez cela, que je sois un vaurien, autant que je suis sous mon couvre-chef, si je vous reproche jamais quelque chose, tant que je trafiquerai!«

L'empereur fut disposé à l'instant; mais le ministre Gregor ne voulait pas y consentir. L'empereur, cependant, ne l'écoula pas, mais il se contenta de dire: »Gregor, prends ta plume et inscris ce que Martin a dit!«

Le ministre Gregor eut un visage renfrogné, mais il ne se défendit pas de faire ce qu'on lui ordonnait; car chacun a quand même peur de l'empereur. Quand la lettre est écrite et scellée, l'empereur dit à Krpan: »Martin, est-ce que tu me vends à moi les pains blancs et le vin et ce qu'il y a encore d'autres choses? Le plus simple sera ainsi, tu vois! Je parlerai, moi, à l'impératrice pour arranger les choses. Je te donne une bourse de pièces d'or, et toi, tu laisseras la marchandise. Qui est-ce qui transportera cela de Vienne à Sainte-Trinité?«

Krpan répond: «Une bourse et demie et encore une couronne ou deux par-dessus le marché; je sais que cela vaut bien ça entre frères. Mais soit! pour vous je ne regarderai pas à cela. Pourvu que je n'aie pas de chemins inutiles à cause de cela auprès de l'impératrice; je n'aime pas rôder autour du gratin! Mais j'ai des témoins que c'est vous qui avez assumé tous les ennuis qui proviendront de cela pour la première ou la deuxième fois, écoutez-moi bien!»

L'empereur lui dit: «Ne crains rien; je réglerai cela moi-même sans toi. Tiens la bourse; et ici encore la lettre. D'ailleurs, ce soir, tu ne quittes pas encore le château, si tu penses vraiment t'en aller; le jour s'incline déjà et la nuit approche.»

Mais Krpan répond: «Merci bien tout d'abord pour votre lettre que je jetterai aux dents de quiconque m'arrêtera sur la route; et pour la bourse non plus je ne me rétracterai pas. Qui sait ce qui peut atteindre un homme dans l'ignorance? Cela peut se révéler utile. On dit toujours: Mieux vaut un tiens que deux tu l'auras! Mais je ne passerai pas la nuit chez vous, si vous ne le prendrez pas en mal. Je meurs d'envie d'être une fois de plus à Vrh près de la Sainte-Trinité. J'aimerais seulement vous prier de m'accorder une chose: de me donner un homme pour m'accompagner jusqu'à la route. La ville est grande; il y a plus de maisons que je n'en ai jamais vu depuis que je transporte du sel, bien que j'aie déjà été à

Reka, et à Koper, à Vrhnik et à Ljubljana; Mais nulle part il n'y a autant de rues. Avec le cocher nous avons roulé vite et je sais autant par où je suis arrivé que si j'avais eu les yeux bandés; et pourtant je regardais à gauche et aussi à droite; mais il n'est pas donné à tout homme de toujours savoir où il est.»

L'empereur lui promit son serviteur, puis il lui tendit la main, et il ordonna aussi à Gregor de la lui donner. Le ministre ne s'en défendit pas; et cependant il était tout vert de colère à cause de la lettre.

Krpan charge sur son épaule la massue et la hache de boucher, et ses dernières paroles devant l'empereur furent les suivantes: «Si quelque Brdavs ou quelqu'un d'autre se présentait de nouveau, vous savez bien où se trouve Vrh près de la Sainte-Trinité. Et je présenterai aussi vos amitiés aux gens de Vrh et à Madame la maîtresse. Restez en bonne santé!»

«Bon voyage!» dit l'empereur, mais le ministre Gregor ne dit rien.

FIN

*

Cortaré todos los que alcance con el hacha sin fijarme si son tilos blancos o negros, ni si están secos o verdes, o tengan mesita de piedra o de madera. Así levantaré en el patio una choza y en ella me estaré echado mientras haya líquido en el barril y algo sólido que poner en la voca. Y que quede bien claro, que si alguna vez otro Brdavs

acertara a presentarse en Viena, ya pueden mandar en mí busca coches y servidores o la misma hija, la cual, no me gusta ni poco ni mucho, y ya veremos lo que traeréis de Vrh de la Santa Trinidad. Si será Krpan, no será de carne y hueso; os lo podéis fabricar con paja de avena; a ése ni los gorriones le respetarán mucho tiempo y menos los gigantes. Era mi intención irme sin pronunciar palabra: fuisteis vosotros los que me habéis provocado: así que no os ofendáis si os dije alguna que otra amarga. Es difícil, y sabréis que ya lo dijo el difunto Jernejko de Golo, tragar amargo y escupir dulce. Cuando uno riñe con alguien le sirve lo que más pueda dolerle. ¡Quedáos bien, pues!

Volvió a intervenir el emperador: — Martín, hombre, déjate de resentimientos. Por lo menos no seas tan impaciente. No te has de ir de mi casa, creemelo, ya verás. Sabes, después de todo, ¡aquí mando yo! —

A lo que contestó Martín: — Cada cual es como Dios lo crió: si acaso no es jorobado, es quizás narigón; todos tenemos alguna falta. Mi modo de ser no es de vuestro agrado, ya lo veo. Entoces no hablaremos de quedarme yo aquí. Además, mi yegüita, que la llamaron de chivita, no está acostumbrada al pienso seco. En casa, ella pastó libremente por los montes y en los viajes, a la vera del camino. —

Llegóse en eso el Ministro Gregor que era el cajero del emperador, pues éstos tienen para cada cosa su

criado. Dejó oír su voz el Ministro y habló así: — ¡Majestad! Ya sabéis que se murió Estehán, su bufón. Ayer le hemos tributado las honras fúnebres del octavo día. ¡Que Dios lo tenga en su gloria! Pues bien: Estehán y Krpan, suena muy parecido. ¿No os parece que podría tal vez éste reemplazar a aquel? ¿Quién sabe? Es astuto, grueso y cómico y además deslenguado cual no hay otro en la cristianidad. —

— Maestro Gregor, — lo interrumpió Krpan, — sepa que si una vez me presté a ser vuestro payaso, no lo haré una segunda. Sería una prueba de mi falta de juicio y razón tendrían todos, pequeños y grandes, para burlarse de mí. Y a propósito, antes que se me olvide. Tengo algo sobre la conciencia que quiero confesar. ¿Se acuerda Su Majestad de cuando me encontré con la yegua en el camino, eh?

— Acuérdomelo perfectamente, — respondió el emperador.

Krpan: — ¿Y os acordáis de lo que yo llevaba en las cargas? —

Emperador: — Amoladeras llevabas, y yescas. —

Krpan: — Esto sería cuando Su Majestad iba camino de Jerusalén... —

Emperador: — ¡No digas tonterías! ¡A Trieste me dirigía! De Jerusalén sé tanto como de mi postrera hora. —

Krpan: — Y otro tanto sé yo de amoladeras y yescas. En aquél entonces, ¿sabe? no os dije la verdad y aún hoy me pesa de no haberlo hecho. Sal inglesa era lo que yo llevaba. Y no fue por miedo ni a Su Majestad ni a su séquito por

lo que yo mentí. Lo que pasa es, que cuando uno se sale del buen camino, por fuerte que sea, se acobarda al menor ruido. —

Exclamó el Ministro Gregor: — ¿Es que no sabías que estaba prohibido? Este es un hombre peligroso y causa perjuicios al estado. Tomadle preso inmediatamente y ponedlo al seguro. —

Krpan replicó: — ¿Quien osará tocarme? ¿Acaso Vos, señor Piernilargo, más seco que un mango de escoba? Vuestra personilla con cargo ministerial y todo, no llega a llenar el cóncavo de mi mano. De un golpe lo mando más allá del techo de San Esteban, en plena plaza mayor! ¡No digáis sandeces! —

Intervino el emperador diciendo: — Mira, Krpan, si algo más tienes que decirme, dilo sin cuidado. Dios sabe que nosotros dos no quedaremos enemigos. Ministro Gregor, déjalo en paz. Ya sé yo como están las cosas. —

Tomó la palabra Krpan y dijo: — ¡Ahora, escúchenme! Vo sé que mi combate con Brdavs no ha sido un hecho cualquiera. Pueda que algún día los holgazanes canten los romances o cuenten cuentos sobre él y que de eso se hable en los tiempos cuando ya no queden ni huesos ni tierra ni de Vos ni de mi... si es que el Maestro Gregor no consigna alteradas las cosas en sus libros. Pero que haga lo que quiera; en mis ojos ya no tiene nada que perder y nada que ganar. Mas teniendo en cuenta lo que oi en la iglesia, que digno es el obrero de su merced, le pido, si ésta es Vuestra voluntad que se

me extienda un certificado, válido ante toda suerte de autoridades, sean civiles o eclesiásticas, con todos los sellos que fuere del caso, en que conste que puedo libremente comerciar con sal inglesa. Si se me hace este favor os aseguro que ya puede llamarse sinvergüenza al que está bajo este sombrero, si os reprocharía la menor cosa, al menos mientras me esté ocupado con esa mercancía. —

Consintió en seguida el emperador, pero el Ministro Gregor no era del mismo parecer. Sin hacer caso a sus protestas le intimó el emperador: — Gregor, toma tu pluma y escribe todo según Martín lo ha expresado. —

Obedeció el Ministro aunque de mala gana, porque al fin y al cabo, al emperador todos le tienen miedo. Extendido, firmado y sellado que fue el certificado el emperador dijo a Krpan:

— Martín, creo que lo mejor que puedas hacer es venderme los panes, el vino y todo lo demás. Ya hablaré yo con la emperatriz, para que todo quede arreglado. Dejarás pues aquí toda esa mercancía y yo te daré en cambio una buena bolsa de escudos. ¿Quién llevaría todo eso de Viena hasta la Santa Trinidad? —

Krpan contestó: — Bolsa y media y aún algunas coronas más sería el justo precio si la venta se hiciera entre hermanos. Pero dejémoslo así; tratándose de Vos no he de mirar a eso; lo importante es que no tenga dificultades con la emperatriz. No me gusta tener líos con las autori-

dades. Menos mal que tengo aquí los testigos de que os habéis asumido la responsabilidad de todo lo que pueda acontecer antes o después por esta causa; ¡Acuerdense bien de esto!

El emperador le dijo: — No temas Krpan, ya lo arreglaré yo todo sin ti. Aquí tienes el bolso y el certificado. Si de veras piensas en dejarnos, supongo que no irás hoy mismo. Como ves, se está haciendo tarde y la noche se avecina. —

Pero Krpan le contestó: — Gracias por todo, y en modo particular por el certificado que podré echar en las narices a quienquiera que me detenga en el camino; acepto también la bolsa sin andarme con escrúpulos. Nunca sabe uno lo que le puede acontecer si no es instruido. Quizás aún me venga bien. Siempre vale más, como dicen, pájaro en mano que ciento volando. Respecto a la noche, no pienso pasarla entre Usfas, si no me lo toméis a mal; es que lo veo la hora de hallarme de nuevo en La Cima. Únicamente os pido que me déis un guía que me acompañe hasta la carretera. La ciudad es muy grande y nunca he visto tal cantidad de casas y de calles, aunque he estado en Rijeka y también en Koper, Vrhnika y Ljubljana. Con el cochero íbamos tan de prisa que tanto sé por donde pasamos como si tuviera lose ojos vendados aunque miraba a la derecha y a la izquierda. Sin embargo no siempre y no a todos es dado saber donde se encuentran. —

El emperador le ofreció su criado, le dió luego la mano y dió orden al Mini-

stro Gregor que se la diera también. El Ministro no se negó, aunque estaba verde de ira a causa de aquel certificado.

Echándose al hombro el hachón y la cachiporra Krpan pronunció estas últimas palabras ante el emperador: — Si llegara a presentarse algún Brdavs u otro cualquiera, ya sabe donde queda Vrh junto a la Santísima Trinidad. No dejaré de saludar a todos los vecinos y en manera especial a la señora alcaldesa. ¡Dios os guarde! —

— ¡Buen viaje! — dijo el emperador; mientras que el ministro Gregor no dijo nada.

*

Alles werde ich fällen, was mir unter die Axt kommt, sei es Sommerlinde oder Winterlinde, Kornelkirsche oder Schneeball, über einem Steintisch oder über einem Holztisch; dann werde ich auf dem Hof eine Hütte errichten und solange darin liegen, als das Fass nass ist und ich etwas zu beissen habe. Aber das sage ich Euch: Wenn noch einmal ein Brdavs nach Wien kommt, dann mögt ihr wieder eine Kutsche und einen Bedienten nach mir ausschicken und auch sogar Eure Tochter, aus der ich mir weder wenig noch viel mache; und dann werden wir sehen, wen ihr aus Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit mitbringen werdet! Wenn es Krpan ist, wird er jedenfalls Fleisch und Knochen nicht haben, sondern aus Haferstroh werdet Ihr Euch einen stopfen müssen, den

die Spatzen nicht lange fürchten werden, geschweige denn der Riese. Ich wollte, ohne ein Wörtlein zu sagen, gehen. Da ihr selbst mich aufhaltet, seid nicht böse, wenn ich Euch manch ein Bitteres erzähle; Ihr werdet wohl wissen wie der verstorbene Jernejko in Golo zu sagen pflegte: »Soll ich einen mit Weissbrot füttern, wenn ich mit ihm hadere? Was ihn recht in Zorn bringt, das sage ich ihm. — Und nun bleibt gesund!«

»Martin, wart' ein wenig!« sagte darauf der Kaiser. »Sei doch nicht so ungeduldig! So gehst du nicht aus unserem Hause; glaube mir, dass du es nicht tust! Hier bin ich der Herr, dass du es weisst!«

»Der Mensch ist so, wie ihn Gott gegeben hat«, antwortete Krpan, »Jeder hat irgendeinen Mangel: wer nicht bucklig ist, der ist vielleicht schnauzigt! Mein Benehmen ist nicht für Euch, ich sehe schon, dass es das nicht ist. Davon wollen wir jetzt nicht reden, dass ich hierbleiben könnte. Auch mein Pferd, das man hier eine Geiss nennt, ist nicht immer nur trocknes Futter gewöhnt; daheim weidet es im Walde, unterwegs aber neben der Strasse.«

Da näherte sich der Minister Gregor, der die Schlüssel der kaiserlichen Kasse hatte, denn so hohe Herren haben für jedes Fach einen besonderen Bedienten. »Majestät,« erhob der Minister seine Stimme, »wisst Ihr was? Euer Narr Stehan ist gestorben: gestern haben wir ihm das Totenamt gehalten, Gott schenke ihm das himmlische Licht! Stehan und Krpan, das klingt über die Massen ähnlich. Was meint Ihr? Vielleicht würde der da seinen Dienst übernehmen? Wer weiss. Ein Schlaukopf ist er, dick ist er, spassig auch, zungenfertig ebenso; in der ganzen Christenheit gibt es nicht seinesgleichen.«

»Magister Gregor,« antwortete Krpan, »wisst Ihr was? Einmal bin ich Euer Narr gewesen, zum zweiten Male werde ich es nicht sein. Klein und gross würden über mich und meinen kurzen Verstand lachen, wenn ich es täte. Nun trifft es sich aber gut, dass mir da etwas einfällt! Fast hätte

ich vergessen, was ich schon lange auf der Zunge habe. Majestät, einmal seid ihr mir und meinem Pferd im Schnee begegnet, nicht wahr?«

Der Kaiser: »Freilich war es so, freilich!«

Krpan: »Was aber habe ich als Saumlast geführt?«

Der Kaiser: »Schleifsteine und Feuerschwamm.«

Krpan: »Das war damals, als Ihr nach Jerusalem fuhret?«

Jerusalem weiss ich soviel wie von meiner letzten Stunde.«

Krpan: »Und ich gerade soviel von Schleifsteinen und Feuerschwamm. Damals, wisst Ihr, habe ich Euch nicht die Wahrheit gesagt, was mir jetzt noch leid ist. Englischs Salz habe ich befördert. Nun habe ich, genau genommen, weder Euch noch Euern Kutscher gefürchtet. Aber so ist es einmal, wenn sich der Mensch vom rechten Wege abwendet; sei er auch noch so stark, er wird sich doch fürchten, wenn nur Zweig auf Zweig schlägt.«

Da fiel der Minister Gregor ein: »Weisst du nicht, dass das verboten ist? Das ist ein gefährlicher Mensch; er schädigt den Staat. Greift ihn, wir wollen ihn ins Gewahrsam bringen!«

»Wer soll mich greifen?« fragte Krpan. »Vielleicht Ihr, Langbein, dürst wie ein Bratspiess, der mitsamt seiner Magisterwürde kaum eine Handvoll ausmacht? Mit einer Hand allein werfe ich Euch über das Dach des Stephansdomes mitten in der Stadt. Macht doch keine leeren Worte!«

»Sag du nur mir, was du vielleicht noch gerne hättest,« sagte der Kaiser. »Wir zwei werden nicht in Feindschaft schneiden, Gott gebe, dass wir das nicht tun. Minister Gregor, lass ihn nur in Ruhe! Ich weiss schon, wie die Sache steht!«

»Hört mich denn an,« antwortete Krpan. »Ich weiss, dass mein Raufhandel mit Brdavs nicht so ohne ist. Weiss man's? Vielleicht werden Müssiggänger sogar Sagen und Lieder ersinnen, die davon künden, wenn von Euch und von mir weder Knochen noch Asche übrig sein werden, falls nicht Magister Gregor es in Büchern anders aufzeichnen lässt.

Aber mag er tun, was er will; bei mir wird er sich damit weder Hass noch Gunst erwerben. Doch jeder Arbeiter ist seines Lohnes wert, so habe ich in der Kirche gehört. Wenn es Eurem Wohlwollen beliebt, dann gebt mir einen Brief, der vor jeder geistlichen und Landesobrigkeit gültig sein wird; auch müsst ihr ihn mit Eurem Siegel versehen, so dass ich englischs Salz frei ins Land bringen kann. Wenn Ihr mir das gebt, so möge ich der ärgste Spitzbube sein, soviel von mir unter dem Hute steckt, sollte ich Euch je etwas vorwerfen, solange ich Saumlasten führen werde!«

Der Kaiser war sogleich willens; aber Minister Gregor stimmte durchaus nicht bei. Doch der Kaiser hörte ihn garnicht an, sondern sagte einfach: »Gregor, nimm die Feder und schreib, wie es Martin gesagt hat!«

Minister Gregor machte eine saure Miene, sträubte sich aber nicht mehr gegen den Befehl, denn den Kaiser fürchten doch alle. Als die Urkunde ausgestellt und gesiegelt war, sagte der Kaiser zu Krpan: »Martin, wie wäre es, wenn du mir die Weissbrote und den Wein und was da noch an anderen Dingen ist, verkaufst? Das würde doch das Einfachste sein, nicht wahr? Mit der Kaiserin werde ich schon sprechen, damit alles seine Ordnung hat. Ich gebe dir einen Beutel Dukaten, und du wirst die Ware hier lassen. Wer wird sie von Wien nach Heilig-Dreifaltigkeit schleppen?«

»Anderthalb Beutel und noch einige Kronen darüber,« antwortete Krpan, »ich weiss, dass die Sachen unter Brüdern soviel wert sind. Aber es sei denn, bei Euch werde ich nicht darauf schauen. Nur dass ich mit der Kaiserin keine Ungelegenheiten bekomme; um die Obrigkeit scharwenze ich nicht gern herum! Doch habe ich ja Zeugen, dass Ihr alle Unannehmlichkeiten, die je daraus entstehen könnten, übernommen habt, hört mich wohl!«

»Fürchte nichts!« entgegnete ihm der Kaiser; »das werde ich schon ohne dich ins Reine bringen. Da, nimm den Beutel; hier ist auch schon das Schreiben.

Am heutigen Abend wirst du die Stadt so und so nicht verlassen, wenn du doch zu gehen gedenkst; der Tag hat sich schon geneigt, und es wird Nacht.«

Krpan aber erwiderte: »Schöner Dank sei Euch zuvörderst für das Brieflein, das ich jedem unter die Nase halten werde, der mich unterwegs aufhält; aber auch wegen des Beutelchens werde ich keine Umstände machen. Wer weiss, was dem Menschen zustossen kann ohne sein Vorwissen? Vielleicht kommt es mir noch zustatten. Man sagt immer: besser ein Spatz in der Hand als eine Taube auf dem Dach! Bei Euch aber werde ich über Nacht nicht bleiben, wenn Ihr es mir nicht übel nehmet. Es zieht mich sehr, wieder in Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit zu sein. Nur um etwas möchte ich Euch noch bitten: dass mir ein Mann beigegeben werde, der mich zur Landstrasse geleitet. Die Stadt ist gross, Häuser gibt es, soviel ich ihrer noch nie gesehen habe, seit ich Salz befördere, obwohl ich bereits in Reka war, auch in Koper, in Vrhniko und in Ljubljana; soviel Gassen gibt es nirgends. Mit der Kutsche sind wir schnell gefahren, und ich weiss soviel, auf welchem Wege wir gekommen sind, als ob mir die Augen verbunden gewesen wären.

Der Kaiser versprach ihm seinen Bedienten, dann reichte er ihm die Hand und befahl auch Gregor, ihm die Hand zu geben. Der Minister sträubte sich nicht, doch war er wegen des Schreibens ganz grün vor Wut.

Krpan schulterte die Keule und das Schlachtbeil, und das waren seine letzten Worte vor dem Kaiser: »Wenn sich wiederum ein Brdavs oder sonst jemand melden sollte, dann wisst Ihr, wo Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit liegt. Die Leute dort und die Mutter Schulzin werde ich aber schon grüssen. Behüt Euch Gott!«

»Glückliche Reise!« sagte der Kaiser, Minister Gregor aber nichts.

ENDE

DVAJSETA VAJA

Človeško telo

(Milan gleda sliko moža in žene)

Milan: Zakaj so ženske vedno lepše naslikane kot moški?

George: Ker so slikarji navadno moški.

Milan: Primerjaj tega moža s to ženo!

George: On ima visoko čelo, goste obrvi in pametne oči.

Milan: Ali veš, kateri so deli telesa?

George: Deli telesa so: glava, vrat, trup in udje.

Milan: Kateri so deli obraza?

George: Deli obraza so: čelo, oči, nos, usta, lica in brada. Na straneh glave so ušesa.

Milan: V ustih imamo zobe in jezik. V prsih imamo pljuča in srce. Na rokah in nogah imamo prste in nohte.

George: Z rokami delamo, z nogami hodimo.

Milan: Da, in z očmi vidimo in z ušesi slišimo.

Slovnica

Sklanjatev pridevnikov — Inflexion of Adjectives — Declinación de los adjetivos

Ženski spol

Ednina

lepa glava	okusna postrv
lepe glave	okusne postrvi
lepi glavi	okusni postrvi
lepo glavo	okusno postrv
pri lepi glavi	pri okusni postrvi
z lepo glavo	z okusno postrvijo

Množina

lepe glave	okusne postrvi
lepih glav	okusnih postrvi
lepim glavam	okusnim postrvém
lepe glave	okusne postrvi
pri lepih glavah	pri okusnih postrvéh
z lepimi glavami	z okusnimi postrvmi

TWENTIETH LESSON

The Human Body

(Milan is looking at a picture of a man and a woman)

Milan: Why are women always more beautifully painted than men?

George: Because painters are usually men.

Milan: Compare this man with this woman!

George: He has a high forehead, bushy brows and clever eyes.

Milan: Do you know which are the parts of the body?

George: The parts of the body are: the head, the neck, the trunk and the limbs.

Milan: Which are the parts of the face?

George: The parts of the face are: the forehead, the eyes, the nose, the mouth, the cheeks and the chin. On the sides of the head are the ears.

Milan: In the mouth we have teeth and the tongue. In the chest we have the lungs and the heart. On the hands and on the feet we have fingers (toes) and nails.

George: With the hands we work, with the feet we walk.

Milan: Yes, and with the eyes we see and with the ears we hear.

Grammar

Moški spol

Ednina

leni (len) učenec	dnevni časnik
lenega učenca	dnevnega časnika
lenemu učencu	dnevnu časniku
lenega učenca	dnevni časnik
pri lenem učencu	pri dnevnem časniku
z lenim učencem	z dnevnim časnikom

Množina

leni učenci	dnevni časniki
lenih učencev	dnevnih časnikov
lenim učencem	dnevnim časnikom
lene učence	dnevne časnike
pri lenih učencih	pri dnevnih časnikih
z lenimi učenci	z dnevnimi časniki

EJERCICIO VIGÉSIMO

El cuerpo humano

(Milan observa el cuadro de un hombre y una mujer)

Milan: ¿Por qué siempre las mujeres son pintadas más bonitas que los hombres?

Jorge: Porque los pintores generalmente son hombres.

Milan: Compara este hombre con esta mujer.

Jorge: El tiene una frente alta, cejas espesas y ojos inteligentes.

Milan: ¿Sabes cuáles son las partes del cuerpo?

Jorge: Las partes del cuerpo son: cabeza, cuello, tronco y extremidades.

Milan: ¿Cuáles son las partes de la cara?

Jorge: Las partes de la cara son: frente, ojos, nariz, boca, mejillas y mentón. En los costados de la cabeza están las orejas.

Milan: En la boca tenemos la dentadura y la lengua. Dentro del pecho tenemos los pulmones y el corazón. En las manos y pies tenemos dedos y uñas.

Jorge: Con las manos trabajamos, con los pies andamos.

Milan: Sí, y con los ojos miramos y con los oídos escuchamos.

Gramática

Srednji spol

Ednina

skupno kosilo
skupnega kosila
skupnemu kosilu
skupno kosilo
pri skupnem kosilu
s skupnim kosilom

Množina

skupna kosila
skupnih kosil
skupnim kosilom
skupna kosila
pri skupnih kosilih
s skupnimi kosili

Postavite samostalnik in pridevnik v pravilni sklon — Put the noun and the adjective in the right case — Colocar los sustantivos y adjetivos al caso correspondiente —

Z (dober učenec) imamo veselje. Gremo k (zanimivo) predavanju. Oni imajo (dober profesor). Sedimo pri (obilno kosilo). Ne more napisati (dolgo pismo). V (dnevni časnik) so najnovejše vesti.

S pristanišča v Genovi je pred nekaj tedni odpeljala ladja »Federico C« skupino naših rojakov, ki so bili letos pri nas na obisku. Petnajst se jih je vrnilo k svojcem v Argentino, trije pa v Brazilijo. Kmalu spet na veselo svidenje!

Najlepše se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude, piše ANA PODLESNIK iz ZDA. Tako lepe slike objavljate in tako zanimive članke in s tem nenehno zbudate spomine na ljubljeno rojstno domovino. Najbolj me veseli, da tako lepo napredujete in želim, da bi v Jugoslaviji bilo vedno lepše in lepše. Pošiljam vam pristrčne pozdrave in denar za naročnino Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja 1966.

ANDREJ KOCIPER iz Švedske piše: Rodno grudo iz meseca v mesec težje pričakujem, ker je vedno lepša in zanimivejša. Pošljite mi tudi vaš koledar.

Prav vesela sem, da ste mi Rodno grudo pošiljali kar naprej, čeprav sem zaostala s plačilom. Težko bi pogrešala to krasno, zanimivo revijo, piše ANA BLAZEK iz ZDA in pošilja naročnino kar za dve leti nazaj in za dve leti naprej.

Revija je izborna in je nam izseljencem najlepši spomin in najdražja vez z rojstno domovino. Pošiljam naročnino. Obžalujem, da sem pozen s plačilom, obenem pa se zahvaljujem, ker niste prenehali pošiljati revije. Vi niste pri tistih, da bi človeka pogosto »cukali« za suknjo in to človeku dobro de in še raje poravnava svoje obveznosti, pravi v pismu ANTON SHULAR iz ZDA.

CECILIJA WIPOTNIK iz Francije pa piše: Vaša revija nama je zelo všeč in se z možem kar ne moreva nagledati vsega lepega, kar objavljate. Pripravljena sva redno plačevati naročnino za Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar. Zelo ljubiva lepe knjige, posebno pa še takšne, v katerih so lepe slike, kakor v vaših publikacijah.

GIZELA FUJS iz Kanade pa pravi v pismu: Po enem letu se spet oglašam, ker želim tudi v bodoče ostati vaša zvesta naročnica. Pošiljam vam naročnino za revijo in koledar. Vaši publikaciji prinašata v naše domove na tujem toliko lepega in domačega, da brez njiju ne bi več hoteli biti. Ne morete si misliti kako sva z možem vesela, ko poštar prinese Rodno grudo. Novice iz domačih krajev, iz krajev naše mladosti so za nas nad vse dragocene. Zato še enkrat hvala, da se tako trudite za nas. Prav posebno sva se razveselila letošnje aprilske številke, ker je bila posvečena Prekmurju, kjer je najina rojstna vas.

Piše nam tudi NADA PINTAR iz Essena v Zahodni Nemčiji: »Kot marsikateri slovenski izseljenec, imam tudi jaz veliko željo. Rada bi si namreč kupila

2. knjigo iz zbirke »Slovenija« — Gorenjska, ter knjigo Franceta Avčina »Kjer tišina šepeta«. Prosim vas, da mi sporočite, kje ju lahko naročim, če pa je mogoče, mi ju pošljite in sporočite ceno. Obe knjigi bi zelo rada imela, ker vem, da bom našla v njih kaj napotkov za moj dopust na Gorenjskem v prihodnjem letu. Tu v Essenu imam prijateljico, ki bo šla z menoj, in se prav tako navdušuje za planine kot jaz.

V Essenu je več slovenskih rojakov in se pogosto zberemo, posebno pa še takrat, ko dobimo vašo prelepo Rodno grudo. Nam vsem je zelo všeč, saj vsakdo najde v njej nekaj zase in takrat smo v mislih v naši prelepi domovini. Kar težko čakamo prihodnje številke Rodne grude in novic iz domovine ter o Slovencih širom po svetu. Prihodnje leto, ko obiščemo Slovenijo, se bomo gotovo oglasili tudi pri vas na Matici.

TISKOVNI SKLAD

Vincent Lauter 1 \$, Charli Žele 1 \$, Anna Zakrajšek 2 \$, Paul Barbuse 1 \$, Elsie Culkar 11 \$, Milan Medvešek 10 \$, Vincenc Mlakar 1 can. \$, John Lkanchar 5000 din, Louis Prijatelj 1250 din, zapuščina Josepha Irmama 20.000 din.

POPRAVLJAMO

V oktobrski številki se nam je vrnilo nekaj ne-ljubih tiskovnih napak, ki jih na tem mestu popravljamo:

Na strani 319 v članku Jožeta Plevnika: Hvala za gostoljubje! se mora v drugi koloni, v prvem odstavku zadnji stavek pravilno glasiti: Tako da že dolgo niste več tujci v deželi, ki ste ji dali svoj um in svoje roke (ne srce!).

V rubriki Po domači deželi sta izpadli imeni dveh avtorjev in sicer na str. 324 pri članku V zasavskih gozdovih avtor: Jože Zupančič. Članka Prihodnje leto bo v Ljubljani svetovno prvenstvo v hokeju na str. 324 in Naši kegljači na str. 325 pa je napisal Ivan Virnik.

V pesmi Maričke Žnidaršič: Prijatelji in tujci na str. 328 se mora v zadnji kitici šesti verz pravilno glasiti: z nemim jokom.

Cisto na dnu srca leži spomin na tisto nizko, majhno domačo izbo, v bajtici, ki je bila očetov ali dedov dom. Na belo javorovo mizo in domač kruh, ki je bil morda ajdov ali koruzen, ali celo ovsen, vendar tako dober, da ni boljšega na svetu

WE SEND YOU, YOUR FAMILIES AND YOUR ASSOCIATIONS OUR BEST WISHES FOR THE COMING 1966. WE SINCERELY HOPE THAT OUR MUTUAL CONNECTIONS WILL REMAIN AS STRONG AND INTIMATE AS THEY HAVE BEEN.

DANS LA NOUVELLE ANNÉE 1966 NOUS VOUS SOUHAITONS, À VOUS ET À VOS FAMILLES, BEAUCOUP DE BONHEUR ET UN TRAVAIL COURONNÉ DE SUCCÈS À VOS SOCIÉTÉS. QUE LES LIENS ENTRE NOUS ET VOUS RESTENT ENCORE À L'AVENIR AUSSI FERMES ET CHALEUREUX!

¡BUEN FIN Y MEJOR PRINCIPIO DESEAMOS PARA UD. Y FAMILIARES, Y QUE EL NUEVO AÑO QUE SE AVECINA, LES DEPARTE ÉXITO EN LAS ACTIVIDADES DE SUS RESPECTIVAS ASOCIACIONES!

¡QUE NUESTRAS RELACIONES CONTINÚEN EN FORMA SINCERA Y CORDIAL COMO HASTA EL MOMENTO!

V NOVEM LETU 1966 ŽELIMO VSO SREČO VAM IN VAŠIM DRUŽINAM IN USPEŠNO DELO VAŠIM DRUŠTVOM! NAJ OSTA NEJO VEZI MED NAMI IN VAMI ŠE NAPREJ TAKO TRDNE IN TOPLE!